

- pria autoritate possit rem legatam propria autoritate occupare.
67. *Pœna l. non dubium, C. de legat. non committitur si possessio rei legatæ fuerit vacans.*
- 68 *Statuta de transferenda possessione in heredem, intelligi debent in possessione vacante.*
- 69 *Lex civilis, statutum, seu constitutio transferendo possessionem ipso iure absque apprehensione in heredem intelliguntur quoad effectus.*
- 70 *Constitutio nostra, & voluit & potuit ipso iure transferre possessionem.*
- 71 *Constitutio nostra cur possessionis translationem ipso iure induxerit.*
- 72 *Ratio legis habetur pro expressa quando nulla alia assignari potest.*
- 73 *Solutio ad argumentum de impotentia legis super translatione possessionis.*
- 74 *Lex an possit facere, ut sine apprehensione rei naturalis possessio ipsius transferatur, & num. seqq.*
- 75 *Possessio per legem translata, an sit propria possessio.*
- 76 *Remedia possessoria an competant habenti possessionem à lege per actum fictum, & quid iure nostro patriæ.*
- 77 *Possessio & possessionis actus omnes plus iuris sunt quam facti, & quomodo hoc intelligatur.*
- 78 *Lex in his quæ sunt iuris habet liberam facultatem mutandi, corrigendi, & disponendi.*
- 79 *Bona raptoris in virginem raptam transeunt ipso iure, & declarata l. raptores, II. C. de rap. virgin.*

- 80 *Possessio an sit in duplici differentia, & civili nempe & naturali, & nu. 85.*
- 81 *Impropria nunquam sub definitione cadunt.*
- 82 *Coloni, inquilini, depositarij, & accipientes in precarium, quomodo possideant, & nu. 83.*
- 89 *Cadaver an propriè dici possit homo, & obligatio naturalis an propriè dici possit obligatio.*
- 86 *Naturalis tantum possessio cadit in his quæ primo occupantibus fiebant & fiunt.*
- 87 *Lex civilis non disponens contra ius naturale, est servanda.*
- 88 *§. Sed naturalia institut. de iure natura. enodatur, & intelligitur de illo primo instituto.*
- 89 *Immutabilia non sunt de iure civili illa quæ non trahunt præcisam necessitatem.*
- 90 *Possessio Insularum Maiorice & Minorice fuit per visum capta per invictissimos Reges nostros Philippos 1. 2. & 3.*
- 91 *Multa ob Principis maiestatem conceduntur quæ regulariter subditi sunt prohibita.*
- 92 *Possessio in Aragonia transfertur per traditionem instrumenti.*
- 93 *Possessio in Regnis Castellæ per leges de Soria transfertur sine apprehensione, sed lege ipsa.*
- 94 *Subrogationes gratiosæ à Papa concessæ in beneficialibus, an sub sint regulis de statutis continuatibus possessionem, nu. 56.*
- 95 *Subrogationes gratiosæ ubi tractentur remissivè, & quæ sint rigurose.*
- 96 *Differentia inter subrogationes gratiosas, & statuta mandata possessiones transferri.*
- 97 *Lex transferens possessionem facit ipso iure possessores.*

98 *Subrogatus gratiosus in beneficiis se habet, et heres agens edicto, l. fin. C. de edict. diui Adrian. tollen.*

99 *Penal si quis in tantam, C. unde vi, non procedit ubi auctoritate iudicis, seu legis res occupatur.*

100 *Neque committitur quando res à nemine possidetur, sed quando ab alio.*

101 *Lex civilis permittens, seu statutum propria auctoritate possessionem capi intelligitur, si non sit alius possessor.*

101 *Penal si quis in tantam, non committitur nisi sit violentia compulsus, & expulsus.*

De primo Tempore in morte mariti considerando.

AD temporum distributio nem accedentes, prout in euidentialibus dictum fuit, distribuendam fore presentem nostram cōmētationem, facilioris discipline gratia, sumpta occasione, ex tribus particularibus beneficijs, per nostram constitutionem inductis, in fauorem viduarum sub diuersis temporib⁹, in morte mariti, in anno luctus, & post annum luctus, & vsq; ad solutionem dotis & sponsalitij. De primo iam agētes in morte mariti considerato, in quo per dictionem *incontinenti, confestim, illico, seu statim*, constitutio nostra bonorum omnium mariti defuncti possessionem in viduā superstitem transfert, & absque

aliquo actu extrinseco mulieris neque villo alio hominis ministerio, tractatum sumendum duxi per modum lectionis, prout in rudimendis nutrimur in scholis, in interpretandis iuribus, & apertè sub stylo huius Vniuersitatis.

2 Conclusio prima, quæ ex textu nostro colligi potest, argumentumq; ex primo tempore formari, sit huiusmodi: Mulierem moruo viro suo, incontinenti, visam fore possessoram bonorū omnium mariti sui defuncti. Hæc est conclusio, quam primo tempore tribuendam esse existimaui: Argumentumque primi beneficii, quod, seu quam re peto sub hac forma in eodem sensu directo. Illico mortuo marito, mulier vidua post illius mortem sit visa possidere, omnia viri sui defuncti bona.

3 Hæc est conclusio, seu argumentum sub hoc primo tempore enodandum, seu enodanda, cum quo nulla iura Romanorū reperio concordare, nam si concordarent minus verè fuisset firmatum in ultimo præludio, exhorbitare à iure communi, solū video de iure Pontificio facere text. in cap. contingit, de dolo, & contum. ibi: *Verus constituitur possessor elapso anno*, vbi Bald. notat num. 1. Ex quibus verbis non obscurè apparet ipso iure post annum effici possessorem, sicut hic mortuo marito confestim sit visa possidere. Nec similiter alia iura municipalia Provinciarum, cummulata per Despujol in scholijs ad Mier. hic cōsona esse reperio, solum video, cū nostra cōstitutione, & in hac parte concordare forum Valentinum editum de anno 1418.

sub

sub Alfonso 3. incipientem, *Si morra lo marit*, sub titulo fororum illius Regni soluto matrimonio.

5 Cōcordat itidem alius forus Regni Aragonum, primus in ordine ex titulo de iure dotium, ibi: *Defuncto viro, uxor viduallcet ex eo filios habuerit, omnia que simul habuerant possidebit, ea tamen vidua existente*, non inficior quod forus discrepet in aliquo a tex. nostro, propter finalia verba, *vidua existente*, sed cum disponat per verbum *omnia* vniuersale iunctum cum verbo, *Possidebit*, non incongruē firmatur cum conclusione concordare.

6 Illustrant conclusionem huius temporis ferē omnes pragmatici ab antiquis illis Mier. & Marquil. vsque ad omnes recentiores, vt Despujol, Cancer. Michael Ferrer, Ludouic. á Pegue. Anton. Oliban. Francis Molinus & Petr. Fontan. in diuersis partibus suarum, & vniuscuiusque additionum, quos suis debitis locis recēsemus, & sequimur, Celsus Hugo sub suo volum. Consiliorum 1. 2. & 3. consilio. Nobilis Senator supremi Aragonum Consilij Hieron. de León decif. 7. num. 5. vbi de nostra constituit fit mentio.

7 Faciunt plura statuta Italię, quibus cāuetur possessionem defuncti continuandam esse in heredem, vt in statuto vrbis Romę cap. 147. libr. 1. notant plures vt per Anto. Gabr. de acquir. posses. conclus. fin. de quo sapius Rota meminit, vt per Coccin. decif. 484. num. 2. de eodem statuto vrbis meminit Gracian. discepta. 736. num. 1. cum seqq. & 732. à num. 1. & 76. cū tribus seqq. eadem Rota apud

Farinac. decif. 263. in recentif. p. 2. & decif. 135. nu. 10. p. 1. & apud Seraphin. decif. 1065. n. 1. Simile statutum de continuanda possessione viget Mediolani vt per Cathelianū Cotta in memorialibus, verbo, Decretū Mediolanense, vbi allegat Bald. cof. 138. quidam creditor libr. 3. & Paul. Castrensin l. si forori. C. de iur. deliber facit etiam alius forus Valentinus 17. in ordine sub eod. titulo solut. matrimon. quo ipsa lege & foro transfertur possessio in donatariū, de quo meminit nobilis Hieron de León, in suis aureis decisionibus Valentinis, decif. 110. num. 8. & 9. vbi extendit non solum ad primum donatariū, sed ad alios á donatore vocatos post mortem primi donatarij, sub decif. in S. S. R. C. apud Gallos etiam adest illa consuetudo, de quo in particulari tractatu illius sumptō per Tiraquel. de mort saycit levis, Guidon Papa decif. 101. num. 3. sub Prouincia etiam, seu Republica Lucenci lib. 2. cap. 11. viget simile statutum, quod transfert & continuat possessionem in heredem, absque apprehensione, vt Magon. decif. Lucenc. 45. nu. 2. idem in Regno Sicilię, vt per Mastril. decif. 72. nu. 9. & decif. 110. num. 24. & don Ioānn. del Castillo decif. Sicil. 48. num. 7. Et Bononię simile viget statutū Cæsar Barc. decif. 49. num. 9. Paduę etiam sub rubrica de citation. in libro statutorum, adest simile statutum incipiens, *Si ad aliquem*. de quo meminit Peregrin. decif. 127. num. 2.

8 Obiurgare tamen solent hęc conclusionem nostram, interpretes, & pragmatici, seu omnem aliam dispositionem legalem. seu

statul

statutariam transferentem possessionem in aliū absque naturali apprehensione, ex impotētia legis, statuti, seu alterius cuiuscumque ordinationis, ut nullatenus subegeat facultati legū, transferre sic possessionem ad quod probandum, tum iuribus, tum rationibus, tumque Doctorum sententijs, procedere non erit difficile.

9 Iura enim probantia legibus non posse transferri possessionē, sunt in l. cum duobus, §. 2. §. idē respondit, quā aliās est l. si fratres, §. 3. in final. verbis, cum glo. verb. Dedit, ff. pro socio, text. in l. 1. & l. quisquis, 28. C. de donat. l. quod meo, 17. de acquir. posses. quā iura ad id allegat Bart. in l. licet, in princip. C. de acquir. posses.

10 Rationes autem quibus demonstratur impotentia legis ad transferendam possessionē, sunt (inter alias) sequentes, nam illā dicimus naturalem possessionē, quam per pedum positionem acquirimus. l. 1. 2. & 3. d. acquir. posses. l. ea quā civiliter, de acquir. rer. domin. atqui quę sunt iuris naturalis nō possunt subesse facultati legū, seu iuris civilis, ad §. sed naturalia, instit. de iur. natur. gen. & civil. ergo lex non potest inducere modos fictitios ad acquirendam possessionem contra naturam ipsam rerum, ut exinde non incongruē a multis similis possessio per statutū trāslata, legem, seu constitutionem, fuerit appellata artificialis, ut per Alex. conf. 24. num. 3. verb. Appellatur dicta possessio, lib. 3. dixit Rota apud Coccin. decis. 488. num. 11. Et ex simili ratiocinatione fundatur, & alia adducta per Sylvan. conf. 55. num. 4.

14 dum reducendo actum ad impossibile, dicit absque actu naturali possessionem acquiri posse, fore impossibile, ad l. 3. §. Neratius, & Proculus, de acquir. posses. quod ingenue declaravit Rip. ibi num. 76. Sed in his quā impossibilitatem trahunt, ius civile nullam habet potentiam ad l. impossibilis §. 3. de verbor. obligatio. §. impossibilis, de inutil. stipulatio. l. 2. §. si id quod, ff. de action. & obligati. exornate Surd. decis. 289. a num. 19. cum seqq. Igitur sub fictione legis, non potest possessio quę est actus naturalis transferri.

15 Sit secunda ratio, nam substantia possessionis consistit, in pedum positione, iuxta l. cum heredes, 23. de acquir. posses. & cōsequenter necessarius est actus naturalis apprehensionis, ut possessio acquiratur, iuxta d. l. 1. in princip. & l. 3. de acquir. posses. l. ea quā civiliter, 29. de acquir. rer. domin. Atqui ea quę sunt de substantia actus non possunt per legē tolli, nec per modos fictos impleri, glo. c. 2. verb. Officiali, de consuet. lib. 6. actus namque verus absque suis substantialibus, adesse deduci non potest, cum nil sine substantia subsistere possit, cap. tua nos, de sponsal. ad l. cum precario, de precario, Bart. in l. vbi donatur, in prin. de donat. caus. mort. & sic dicebat Bald. in l. 1. num. 74. C. de usufruct. substantiā esse immutabilem, late Rip. in l. 1. nu. 8. de verbor. obligat. exponit Cardin. Mantica de tacit. & ambig. conven. lib. 6. tit. 26. num. 19. Ergo lex non potuit possessionem absque suo substantiali, corporalis apprehensionis, in aliū transferre, licet nō sit negandū posse

domi-

dominium in alium ipso iure mutare.

19 Quę res nō paucis illustratur exēplis, quibus cōfirmamur voluisse ius actus iuuare, transferēdo dominium, & tamen reserua uit ad actum apprehensionis possessionem rei. Vnum habes exēplum in casu l. fi. C. de sacrosan. eccles. vbi ex contractu solo cū Ecclesia celebrato, reperies trāslatum dominium, possessione remanente ad actum corporalis apprehensionis.

20 Alterum pręfulget exemplū in legatario, in quem dominiū rei legatę, mortuo testatore, in continenti transit, & tamen possessionem ad eum non transire ante naturalem apprehensionem, docuit l. a Titio, 66. de furt. l. si tibi homo. 88. §. cum seruus, de legat. i. iuncta l. fin. C. de edict. diui Adria. tollen.

21 Tertio apparet in filio suo hęrede patri, in quem videmus dominium patris continuari, l. in suis, 11. de liber. & posthu. adeo quod mortuo patre dici soleat, personam mutari, non vero dominium: & tamen placuit ferē omnibus ex interpretibus, possessionem tātum in actu apprehensionis transire, vt per las vbi ceteri in l. in suis, num. 37. de liber. & posthum. Sarmien. ibidē num. 11. Bald. l. 1. in fin. C. de appellatio. & in Authen. defuncto, ad Tertulian. Ripa l. naturaliter, num. 26. de acquir. posses. Diaz de Lugo ad reg. fallen. 562. & ibi suus additionator Salcedo Suar. tit. de las herencias, num. 12. Spin. in Spec. testamen. glos. 34. in princip. num. 3. Gutierr. in §. sui, de hered. qualita. & differē. nu. 66. & ex Alberico l. 1. §. hoc interdictum, num. 2. ff. quor. bo-

nor. & Natta cont. 439. num. 5. Ioseph. Ludouicus decis. Perusina 69. & alijs dixit Rota in vna Terdonen. iuris patronatus, 6. Aprilis 1609. corā Coccino, quę est 464. vbi refertur alia decisio corā Lanceloto 27. Ianuarij, 1603. in alia Spoletana census, vbi testatur de ordinaria Rotę obseruantia. Et ita pręsentatum à filio hęrede & suo, ita demū instituendum, si per legitimas probationes de iure patronatus docuerit, ita vt non possit iuuari ex quasi possessione iuris pręsentandi patris defuncti. nō obstante cap. 9. Ses. 2. §. de reforma. sacr. Concil. Trident. vbi quasi possessionem sufficere, quia de cretum intellexit Congregatio illustrissimorum interpretū ad Concilium. in vna eademq; persona. Ideo statutū de continuanda possessione, nullatenus suffragari hęredi, vt possit se iuuari ex persona defuncti in pręsentatione, quia Concilium fuit intellectum tam in petitorio, quā in possessorio.

24 Et ita infertur ad nostram viduam vsufructuariam, cui ratione vsusfructus licebit pręsentare beneficia iuris patronatus mariti defuncti, vt tradit Mier. hic n. 175. & dicem⁹ sub 3. tēpore: vt ita pręsentatio admittēda sit si docuerit legitimē de iure patronat⁹ mariti, nullatenus vero ex sola possessione mariti pręsentandi poterit iuuari, etiā si in eam transferatur possessio, vt ibi latius dicimus, & dixit allegata decis. Coccin. 464. & sunt plures decisiones Rotę Achil. decis. 5. de caus. posses. & propr. Veral. deci. 420. p. 2. ait enim de cis. Coccin. num. 4. quod in terminis iuris patronatus, non po-

test

test intrare constitutio laicorum, quod possessio continuetur in heredem, advertendo Rotam semper decessisse ab annotatione Veral. decis. 211. p. 3. ubi tentavit suffragare tali statutum, & contra Veral. late Seraphin. decis. 1395. in vna communi iuris patronatus, & in alia ex recentis. per Farinac. 260. num. 4. p. 2. & hæc eadem decisio habetur apud Alexand. Ludouif. 417. & antea decis. 222. num. 6. idem Farinac. in recentis. decis. 337. p. 2. Cardin. Mantica. decis. 88. Beltraminus qui alias recenset decis. in adnotatione ad decis. Alexā. Ludouif. 222. nu. 12. Ex quibus omnibus fit certum, quasi possessionem presentandi non transire, neque in heredem, neque in alium cui vigore statuti laicorum transfertur, & continuatur possessio, ut per Gonça. ad regul. 8. Cancel. glos. 34. num. 108. Gracii. discep. foren. 113 num. 76. licet contrarium tēter observare Garcia de benefic. 5. cap. 5. num. 33. conducens alios pro sua sententia, ut Gutier. conf. 3. num. 2. Lambert. Otalor. Ferretum, Peregr. & alios quamvis sub num. 37. reducendo ad cōcordiam, teneat quasi possessionem suffragari successor in dignitate & beneficio, sed stantibus recentissimis decisionibus Rotæ, nō dubito, q̃ successor etiam si in eo cōtinuetur possessio defuncti, non poterit iuari ex quasi possessione iuris presentandi defuncti, iuxta permissionem Concil. Tridē. & consequenter vidua nostra in casu sue possessionis, licet maritus defunctus fuerit in quasi possessione presentandi, nō poterit, nisi illa quasi possessione, quia in successorem, & suum hē

redem licet trahat dominum, possessio nullatenus, nisi apprehendatur.

Redeundo igitur ad casum, ex quo enim lex, vel ius ipsum in relatis casibus ita favorabilibus noluerit transferre possessionem cum dominio, absq̃ apprehensione corporali, fiet plus quam certum ius commune haberi pro indubitato id per fictionem induci non posse, nec suppleri per aliquem alium actum ultra apprehensionem ipsam. Et sic multi firmarunt per visum possessionem acquiri non posse, cum non sit actus verus, & aptus, seu capax acquisitionis possessionis, ut per Bart. l. 1. de acquir. posses. Alexan. l. 3. §. final. cod. & in conf. 83. 2. p. Anton. de Butri. in cap. cum venissent, de restitut. spoliator. Ripa in tract. de peste, remed. 19. contra pestem, num. 185. Specul. in tracta. de prim. & 2. decret. §. iam de effectu, in princip. alios cummulat Ceuall. contra communes, q. 764. part. 3. ubi allegat text. in l. quod meo. 3. §. si venditorē, ver. Aut si vicinum, de acquir. posses. Ex quibus satis probabiliter poterit dubitari de potentia legis, seu statuti, in transferenda possessione per modos fictos, & absque illis, quos ius induxit per naturalem & propriam rei apprehensionem.

Dixi ultra iura & rationes a pluribus ex interpretibus denegatam esse potēciam legum ad similes transferendas possessiones, ut per Bald. l. 1. C. communia delegat Bart. l. licet, in prin. C. de acquir. posses. Afflict. decis. 299. Syluan. conf. 55. num. 4. Jaf. l. si forori. C. de iur. deliberand. Barba. Bald. & alij in rub. de can.

posses.

omnes Tauristæ in illa l. 45. Tauri, Azeue. l. 8. tit. 7. lib. 5. nou. collectio. post Aret. l. 1. n. 23. de acquir. posses. alios tradit Anton. Gabr. in suis commun. opinion. tit. de acquir. posses. concl. 9. n. 4. & melius omnibus Ginchen. de præscr. p. 2. nu. 3. c. 11. nu. 5. Auen. da. ad l. 45. Tau. glos. 6. nu. 5. qui ultra rationes supra adductas, allegat id tenere Segurâ ad l. quæ admodum, de acquir. posses.

30 Et adeo denegata ab istis fuit potetia legû, quod non obstât, quod lex ita statuerit, tamẽ erit illa translatio possessionis, sine effectû, cû etiã si ab alio occupetur, ille in cuius fauorem fuerit facta translatio possessionis, sine apprehensione, sed legis ministerio, non erit capax effectus translationis veræ & realis possessionis, quantû ad exercitiû interditorum retinende, & recuperande, vt licet lex trasferat possessionẽ, nihilominus non debeât dari possessoria retinende, aut recuperande, quæ sunt fundata in verâ & positiua possessione, Bald. in Authent. defuncto, nu. 6. C. ad Tertulian. Castrenf. in l. si forori, C. de iur. deliberand. Alexander. l. in suis, numer. 9. de liber. & posthum. Ripa in rubr. de caus. posses. & proprietatis, numero 24. Gabriel vbi supra, conclus. 9. numer. 6. Peregrinus de fideicommiss. artic. 47. nu. 27. Puteus decis. 361 n. 7. lib. 1. cum alijs per Graci. allega. decis. 732.

31 Secundo contra conclusionẽ & argumentû huius tẽporis poterit nõ incõgruẽ obiurgari, ex l. si quis in tantam, 7. C. vnde vi, & ex §. quia tamen, instit. de vi bono. rapto. vbi sub pœna amissionis rei, & perdendi ius in re illa punitum videmus illû qui

32 propria autoritate res nõ solum alienas, sed proprias ab alijs possessas inuaserit, & possessionem illarum tentauerit accipere quã legem innouatam habemus in hoc nostro Principatu per vsatum quicumque, primus in ordine, sub tit. de violencia y restitutio de despullats, & per constit. 10. incipient. Per quant. eodem titulo, non solum in dolosis inuasoribus, sed in his, qui tantum fuerint in leuissima culpa, multi ex interpretibus intellexerunt Barbof. qui alios recollexit in prelud. ad l. si mora, num. 17. cû seqq. & de materia Menoch. de recuperan. remed. 9. per totum, Gutierrez pract. lib. 1. q. 77. per totam, Azeued. l. 1. tit. 3. libr. 4. quod adeo verû reperio, quod citra pœnas illius legis nulli liceat rẽ sibi debitã propria autoritate, & sine iudicis ministerio ad se reuocare ex diui Marci edicto in l. fin. q. met. caus. Et si dicat his iuribus illa procedere & intelligi de violencia manifesta, iniuriosa, illata ad expellendû aduersariû, cû de his videatur tantû concepta dispositio legis, sub illis verbis: *In tantã furoris peruenerit audaciam.*

34 Ceterû cû vis inferatur, quoties quis nõ per iudicẽ, sed propria autoritate tẽtat reposcere rẽ suã, seu alienã, & hæc vis illata propria autoritate, nõ minus sit punibilis, quã turbulenta illa, seu iniuriosa, vt coliges ex l. creditor. 4. ff. ad l. Iuliã, de vi pri. ibi: *Creditores si aduersus creditores suos agãt per iudicẽ id quod deberi sibi putãt reposcere debet, quin si in rẽ debitoris sui intrauerint, id nullo cõcedẽte diuº Maarc. decreuit debito eos nõ habere, & ibi paulo inferius ait: Vis enim est, &*

tunc quoties id quod deberi sibi pu-
tant non per iudicem reposcit, sit
certum, vt omnis occupatio pro-
pria autoritate facta, & absq; iu-
dicis ministerio, seu decreto, fa-
ciat incidere in poenā d.l. si quis
in tantam, etiam sine turbulen-
tia & violentia iniuriosa, Bar. ad
l. iuste possidet, de acquir. posses-
sio. Crot. conf. 69. num. 10. Afflic.
ad constitu. lib. 1. c. 35. num. 31.
cum seqq. Et eo casu quo iudicis
autoritas purgare possit vitium,
debet adhiberi per viam cōpul-
sivam, & non expulsivam, Ripa
l. naturaliter, § nihil commune,
de acquir. posses. nu. 74. Gutierr.
de iuram. confirmā. 3. p. c. 9. n. 8.
Menoch. de recup. reme. 8. n. 28.

Et est generale in omni mate-
ria, & in omni persona, vt ab
hac poena nullus excusetur, &
consequenter nec mulier in ca-
su nostro non erit excusanda,
nam licet verum sit, quod in ma-
teria odiosa mulier non cōpre-
hendatur fauore sexus, l. 1. §. qua-
re cum materia de ventr. in pos-
ses. mittend. de qua Peregr. de fi-
deicom. artic. 25. nu. 3. Bartol. &
glos. in l. si ita scriptum, de lega.
2. Menoch. de præsumpt. lib. 4.
præs. 85. num. 8. Tamen vbi odiū
a lege inducitur, cum lex gene-
ralis esse debeat (vt diximus in
euidentialibus) nulli dubium ef-
se poterit, quin sub odiosis le-
galibus, fœmina comprehendat-
ur ad l. qui domum 8. cum l. se-
quent. §. mulier, ad leg. Iuliam
de adulter. Nullus enim excu-
satur a poena delicti, nec ratio-
ne dignitatis, nec ratione se-
xus, cap. 1. vbi Baldus vt lite pē-
dente, nisi in casibus a iure ex-
pressis, l. fin. C. de iur. & fact. ig-
norant. Alexand. in l. si quis id
quod, num. 10. ad fin. de iurisd.

omn. iudicum, vbi Deci. nu. 34.
Ripa in tracta. de peste. tit. de re
med. præsfer. num. 245. Tiraq. de
pœn. temperan. causa 9. num. 5.
Oddo de restitutio. p. 1. q. 10. ar-
tic. 5. alios cummulans Farinac.
in tracta. crimin. 3. par. q. 97. in-
scripta de poen. temperan. caus.
10. num. 11. Et consequenter nec
a poena dictę l. si quis in tantam
exemptam mulierem inuenio,
sed inclusam, glos. verbo, Earun-
dem, ad d.l. quā sequuntur, Bald.
Bart. & Salicet. idem Bart. l. 1. n.
6. C. vnde vi, licet contrarium
tentet defendere Oddo de rest.
p. 1. q. 10. ar. 2. n. 3. & signanter in
tertij præiudiciū, c. sicut, cū glo.
de senten. excōm. c. prudentiā,
de offic. delega. non igitur mu-
lier erit excusanda ratione per-
sonę.

Dixi consulte nullum excu-
sari ratione personę, nisi in cas-
bus a iure expressis, & sic ius
exemit Ecclesiā & causam piā
ab incurfione huius legis, na li
Prælatus, beneficiatus, seu Rec-
tor Ecclesię inciderit in listā, si
quis in tantam, non præiudica-
bit Ecclesię, vt per glos. in cap. 1.
verbo, Rigor, de dolo & contu-
macia, Menoch de recuperand.
remed. 9. numer. 118. & consil.
39. num. 2. & 55. Surd. de alimēt.
tit. 1. q. 48. nu. 72. Palac. Rube. in
rubr. de donat. inter vir. & vxor.
§ 66. num. 22. Tiraq. in tract. de
priuileg. pię causę, priuilegio
144.

Hęc autem exemptio nō pro-
cedit de iure nostro per consti-
tution. fin. incipi. *Per quant de an-
no 1564.* per quam innouatur
poena dictę legis si quis in tan-
tā, cōtra capiētes possessionē
beneficiorū propria autoritate,
inter alias poenas sub tit. *De vio-*

lentia y restitutio de despullats,
ibi: *Si es ecel esiaſtic de perdrer tot*
lo dret ſu tindrual rectoria;
de cuius legis validitate multum
dubito ex his, quæ de statuto
de continuanda poſſeſſione di-
cimus in alio loco.

42 Nec erit mulier excuſanda
ab incurſione huius legis, ratio-
ne rei, ſicut ratione perſonæ nō
eſſe excuſandam diximus, hoc
eſt ratione, & cauſa dotis licet
ſit priuilegiata in iure, ad l. 1. cū
ibi notatis ſolut. matrimo. ab in-
interpretibus omnibus etiam ſi
dici ſoleat potentius priuilegiū
rei quam perſonæ, ad l. priuile-
gia, de priuileg. creditor. cum
43 ſemper dotalis cauſa includatur
ſub generali legum diſpoſitio-
ne, ſtatutorum, ſeu ordinatio-
num, niſi in ſpecie eximatur,
Decius in Authent. ex teſtamē-
to, C. vnde liber. Catelian. Cott.
Ripa, & alij adducti per Tira-
quellum in tractatu conſanguini.
§. 1. gloſ. 14. numero 103. Surd.
decifione 164. n. 3. Moli. noſter
de ritu nuptia. libro 3. quæſtio.
45. numero 19. Barboſ. part. 1. l.
1. nume. 4. ſoluto matrimonio,
allegans Alciat. in l. generali, de
verborum ſignificatione, vbi ait
ridiculum aliud firmare, & nos
latius firmamus infra in alia par-
te. Quod enim generaliter ſta-
44 tuitur cōprehēdit priuilegiariū
caſum, l. in fraude, 16. §. pen. de
teſtam. milit. Sic dicimus de fiſ-
co, vt ei nō ſubueniatur, magis
quā priuatis, niſi in caſibus à iu-
re expreſſis, ad l. vnā, C. credit.
euic. pigno. prod. l. die Sabbatho,
5. C. de iudic. l. item veniunt,
22. §. in priuato, de petitiō. hæ-
reditat. Imo Eccleſiam debuit
45 ius eximere, quando voluit, vt
ſub diſpoſitionibus generali-

bus non comprehendatur, gio.
nota. in cap. peruenit, extra
de cenſibus. Cum ſimiles, igitur
cauſæ Eccleſiæ, fiſci, & do-
tis à pari procedant nil noui fa-
ciet aſſerere non eſſe dotem
exemptam à regulis generali-
bus, & ordinarijs, & apri-
mè à regula dictę legis ſi quis in tā-
tam, imo verba dictę legis fore
apta, comprehendere mulie-
rem ipſam, cum procedat diſ-
ponendo per verba ſi quis, quæ
tam maſculum, quam fœmi-
nam comprehendunt, latiffi-
mè Bertazolus in repetitione. l.
ſi quis maior, numero 69. cum
ſequentibus, C. de tranſaction.
ad l. ſi quis id quod, 7. in prin-
cipio, iuncto verbo, Sed vtrum-
que, de iuriſdictio. omnium iu-
dicum, quem text. allegat gloſ.
1. in cap. generali, de election.
in 6. Menochius de præſumpt.
46 lib. 4. præſ. 89. nu. 48.

47 Tum etiam, quia ſpecialiter
prouiſum eſt, vt mulier nullate-
nus poſſit ingredi poſſeſſionē
rerum dotalium, propria autori-
tate, per tex. expreſſum in l. do-
tis actione. 9. C. ſolut. matri. cu-
ius verba expreſſa ſunt: *Dotis a-*
ctionem ſucceſſores mariti ſuper co-
quod ei dotis nomine fuerat datū,
conuenire debes ingrediendi enim
poſſeſſionem rerum dotalium hēre-
dibus mariti non conſentientibus
ſine autoritate competentis iudicis
nullā habes facultatē. Ex quibus
verbis nō obſcurè apparet mu-
lieri interdici propria autorita-
te occupare res proprias dotales
notat Caballi. milleloq. 640. late
Parlado. rer. quoti. lib. 2. c. 5. n. 13.
vbi dicit text. notabilem Rota
apud Coccin. decifion. 67. nu. 2.
ſi igitur ingreſſus poſſeſſionis
48 rei dotalis, propria autoritate

commisus, in re propria prohibetur, à fortiori erit & dicetur prohibitus rei aliene, cui enim prohibetur, quod est minus, & dicemus prohibitum quod est plus: argumento text. in Auth. multo magis, C. de sacros. eccles. & latius fundatur infra in alio proposito. Et si occupando mulier propria autoritate res dotales, contra textum in d. l. dotis 9. dicitur incidere in pœnam d. l. si quis in tantam, C. unde vi, ut diximus in evidentialibus: & addo id tenendum Baldus de Bartolinis ad l. i. num. 303. cum seqq. solut. matrim. quanto magis erit dicendum occupando bona mariti dici inuasoriam violentam, & pœnis dict. l. si quis in tantam affici deberi, cum non fuerit abrogata.

49 Non tamen pœna commissæ per inuasores violentos, & absq; iudicis autoritate in rei priuatione erit ipso iure infligenda, sed per sententiâ d. enim l. si quis in tantam, C. unde vi, non inducit suam pœnam priuationis ipso iure, sed desiderat sententiam priuatoriam, Rip. in cap. sæpè, n. 99. de restitutio. spoliator. Tiraquel. in l. si vnquam, verbo, Reuertatur, n. 32. C. de reuoc. gloss. in d. l. si quis in tantam, ver. amitrat, & ibi Bart. Bald. Salice. Odo fred. & omnes in d. l. si quis in tantam, Alexand. in l. naturaliter, in §. nihil commune, de acquir. pos. s. num. 14. Nulla enim pœna à iure imposita inducens priuationem intelligenda est ipso iure, nisi expressè id ita disponatur, gloss. in cap. 1. & ibi omnes de sagitar. Achil. de Graffis, decis. 1. sub titulo de pœnis, Tiraq. l. si vnquam, verb. Reuertatur, n. 254. & 255. C. de reuoc.

donat. Castro de potestat. legis pœnalis, lib. 2. c. 7. ver. prima regula, Puteus decis. 129. p. 3. Spin. in Specu. testam. gloss. 11. nu. 41. Menoch. de præsump. lib. 5. præsump. 49. nu. 12. In quibus terminis est intelligendus vsaticus 1. tit. de violentia & restitutio. spolia. concordans cum iure communi recipiat easdem interpretationes quas recipit ius commune, Menoch. cons. 187. num. 29. Surd. decis. 43. num. 6. Gonçal. ad regul. 8. Cancell. §. 7. proem. num. 139. Rota apud Seraphin. decis. 706. n. 4.

52 Ex quibus inferitur, qd si quis propria autoritate occupasset rem virtute cuius inuasionis incurrisset in pœnis huius legis si quis in tantam, & alius hunc spoliasset ab ista possessione aduersus quem, ille primus inuasor intentasset interdictum possessorium recuperande, non posset ab hoc iudicio repelli, virtute exceptionis contra eum oppositæ huius l. quod nimirum ceciderit à iure suo, propter violentam, & iniuriosam occupationem, quia cum illa exceptio cedat ad dominij exclusionem, quæ in iudicio possessorio nulla tenus potest obijci, ex Menoch. in tractat. de recuperan. rem. 15. num. 639. & cum sit necessaria sententia super incursione, non potest in iudicio summarissimo possessorio obiectari, ut ex Alexand. in l. naturaliter, in §. nihil commune, numero 14. post medium, de acquirenda possessione, ex Panormi. & alijs dixit Rota in vna Spoletana spolijs apud Reuerendissimum Patrem D. Oriolen de anno 1572. apud recentissimas decision. 8. part. 1.

Et

54 Et in his terminis est intelligenda constitutio, 4. in finalibus verbis, ibi; *Saluat lo dret de la propietat*, quæ incipit *Nos ne officiis nostris*, de anno 1283. Quod si intentatum fuerit remedium possessorium recuperande, aduersus spoliantem non possit opponi exceptio dicti vltici, de perdēt re occupata, ex quo respicit causam dominij & proprietatis, ad cuius iudiciū erit remittenda, discussio dubio. in terdicti possessorij, prout voluit constitutio illa 4. quæ virtualiter visa est similem exceptionē reseruare ad iudiciū petitorium, prout reseruauit Rota in dicta 8. decisione ex rescentissimis.

53 Histamen non obstantibus, pro veritate argumenti, & soliditate conclusionis erit respondendum, & pro assumpto nostre conclusionis & argumēti cōcludēdū, pro cui⁹ decidēdi ratione erit animaduertendū, inter alia priuilegiatoribus, seu mulierib⁹ pro dotibus concessa, illud fuisse vnum ordinarium, vt ei cōpetat tacita hypotheca, in bonis mariti, vt in his dicatur contracta à tempore stipulationis, seu promissionis dotis, arg. l. vne, per totam, & signanter in §. vt plenius. C. de rei vxor. actio. quā iterum Iustinianus approbavit, in §. fuerat, instit. de actio. de qua latius dicemus infra, sed interim vide Couarruu. resolut. lib. 1. c. 7. numero 1. Gutierrez de iuramen. confirma. 1. p. c. 46. Alex. Trentacinq. libr. 3. variat. tit. de pignor. resolut. 9. Barbosa. l. 1. 3. p. soluto matrim. num. 27. cū sequentib. quam non cessare per expressam decidit Boer. decis. 332. & Faber in suo C. de priui

leg. dot. diffinit. 4. & in tit. de rei vxor. defin. 23. vt exinde nullus dubitauerit mulierem in dote data, fuisse creditricē hypothecariam, cū pralatione ad omnes consimilis hypothecæ, vt infra latius exharatur. Atqui de iure habentes hypothecas tacitas legales, possunt & solent vti retentione rerum hypothecæ, ad l. vti que 34. ff. de damno infecto, iuncta gloss. in verb. Fieri. Vbi dominus rei locatæ, potest retinere res in domo inuectas, & illas, pro tacita hypotheca inducta vigore conductionis, ad litē quia, 4. de pactis, & in l. certi iuris, C. locat. & pro mercede illius non soluta. Quod potest locator facere etiam si conductor sit paratus soluere & satisfacere, ad idē habes l. est differētia 9. ff. in quibus caus. pign. vel hypothe. tacit. contra. obseruat Ange. in §. itē Seruiana, instit. de actionib. num. 5. Bart. in dict. l. est differētia, Faber in §. item Seruiana, instit. de action. numer. 8. & cōmunē esse hanc sententiam retentionis, tenet Mendo. de pact. lib. 2. cap. 5. num. 5. licet contra Bart. & alios ipse defendat contrarium, * & fortassis, vt animaduertit Couarr. in l. qui liberos, de rit. nuptia. Hæc est præcipua causa concedendi raro hypothecanti tacitam, & in proprijs terminis de muliere, vt possit pro sua hypotheca retinere rem, seu bona abligata, tenuerunt Suar. titulo, *De las hereneias*, Alciat. conf. 607. Menochius de recuperan. remed. 1. n. 32. & antea Bart. in l. si constāte, nu. 89. solut. matrimo. Gracian. qui de obseruantia Rotæ disceptation. 254. numer. 1. Rota sæpius apud Puteum decisio. 351.

lib. 1. Cesar. de Grasis decis. 19. num. 76. de probatio. & diuerso. p. 2. decis. 143. & in recētissimis, part. 1. decisione 366. Idem Gracian. qui bene declarat sub disceptation. 700. numer. 35. & 62. vbi dicit multorum autoritate id licere mulieri, si bonorū possessio fuisset vacans, nam si ab alio occupata tunc fieret locus dispositioni l. dotis actione, 9. superius adducta, C. soluto matrimonio, allegat Ioseph. Ludouic. decisione Perusina 109. n. 3. p. 2. vnde cum mulier ratione hypothecæ habuerit ius retentionis, & in conseruatione possessionis* potuerit exercere omnia remedia possessoria retinende, adipiscende & recuperande, Grammaticus decis. 58. num. 2. Polidor. Rip. obserua. 253. vt plenius consuleretur mulieri in dotis exactione, vt in simili induxerat Iustinianus in §. vt plenius. l. vnica, C. de rei vxor. action. voluit constitutio nostra inducere, possessionem illam immediatam, vt retentio ab alio non cōmitteretur, & ad tollendum dubium apud supra dictos futiratum, num si fuerit ab alio apprehensa possessio, statutum de continuanda possessione, posset suum effectum producere.

62 Et hoc est, quod voluit inducere constitutio nostra per verbum, Incontinenti, de cuius natura est significare actum sine aliquo temporis intervallo, ad glo. in cap. quia propter, verbo, Mox, de electio. in l. quod ait, §. fin. ad l. Iul. de adulter. vbi ita interpretatur, vt vno impetu fiat actus, vbi hæc dictio adiicitur, & denotare solet, vt nullo alio actu etiā momentaneo interpo-

fito debeat actus celebrari, ad l. si pater captus, vbi glo. de vulg. late Auenda. de exequen. man. p. 1. c. 16. num. 1. August. Barbof. de dictionibus, dict. 133. n. 2. vt exinde ratione hypothecæ retentionem habeat mulier incontinenti, absq. aliquo intermedio, vno impetu, & absque alia apprehensione.

63 Tum etiam ex quo constitutio nostra in tertia parte illius, (de qua sub 3. tempore habebitur tractatus) concedit fructus bonorum mariti, illorumque ex integro faciat viduam vsumfructuariam,* & vsumfructuarius vniuersalis, propria autoritate potest capere possessionē bonorū, vt per Menoch. de adipis. polict. remed. 2. nu. 54. & de recuperā. remed. 5. nu. 36. Gracia. discept. forens. 696. numero 1. & 2. factum, vel inductum fuit hoc præambulum, seu antecedens, vt ratione vsumfructus, propria autoritate, & ipso iure nanciscatur possessionem bonorum mariti incontinenti, cum commodē, vsumfructus perceptio fieri nequiret vniuersalis, absque possessione bonorum fructuandorum, vt exinde succedat regula, vt concessio actu censeantur omnia concessa ad commodiorem consequutionem actus.

64 Et vltra mulierem hypothecam habentem, idem disposuit ius in legatario, cui etiam hypothecam competere in re sibi legata iura induxerūt; ad l. 1. C. commun. delegat. Negusan. de pignor. 4. mem. 2. par. nu. 15. CoUAR. in c. Rainuncius, §. 10. nu. 7. Suar. in repet. l. post rem iudicatam, notab. 6. Parlador. rerum quotidiana. libro 2 cap. fin. 1. p. §. 9.

65 numer. 2. cum seqq. Gutierr. in
pract. lib. 1. q. 30. Mantie. de faci.
& ambig. conuen. lib. 11. tit. 17.
quam hypothecam diuiduā esse
apud legatarios tenet Anto. Faber. diffini. 1. sub tit. C. commu.
delegat. vt is etiam ratione hi-
pothecæ, possit rem sibi legatā
66 propria autoritate occupare,
possessionemque rei legatæ nā-
cisci si nō fuerit occupata ab hæ-
rede, vel si res legata aliqua de-
causa ad legatarium deuenierit,
possit illam retinere, neq; in ali-
quo pregruari, præter quam in
id quod ratione legis Falcidie
immineri posset ad doctrinam
Bart. cōmuniter secutā in l. me-
minimus quib. quart. part. debe.
lib. 10. C. Bal. l. 1. ff. quor. legato.
Menoch. de recupera. remed. 5.
num. 30. & remed. 9. num. 212.
& iuxta relata obseruationē
67 intelligunt l. non dubium, C. de
lega. vt tunc demum incursum il-
lius pœnæ committatur si lega-
tarius legatam rem ab herede
occupatam, & possessam pro-
pria inuaserit autoritate, vt ex
relatis per Portol. ad Molin.
verbo, Legatum, numero 9. &
30. Caneer. lib. 3. variar. cap. 20.
in scripto, de legat. numero 240.
vbi allegatur Sotomaior de vsu
fruct. lib. 1. c. 6. nu. 19. & 21. licet
sub nu. 23. contrarium teneat se-
quendo Couar. vt nempe etiam
incurrat legatarius pœnas l. nō
dubium, si hereditas sit iacens,
ac si fuisset adita per heredem,
in quo non insisto, sed sequen-
do communem pro dñc, & vt
vno verbo concludā in hypothe-
cis omnibus id vnum seruetur,
vt illarum virtute creditor hi-
pothecarius possit possessionē
accipere propria autoritate.

Sed tamen, quia hæc proce-

68 dunt tantum, quando res obli-
gatæ a nemine possidentur, &
in ciuili tantum, seu artificiosa
possessione, in cuius terminis
tantum, Doctores Itali, & Galli
loquentes de statutis continuā-
tibus possessiones in hæredes
sunt intelligendi, prout Tira-
quellus in tractatu de morte fai-
cto, 5. part. declaratio. 6. queren-
da est ratio ab illa quam addu-
xit Velazquez de Auenda. ad l.
Tau. 45. glos. 5. num. 5. ad intelli-
gentiā illius legis 45. Tauri, qua
transfertur ciuilis & naturalis
possessio in successorem maio-
ratus, vt scilicet intelligenda
sit illa Taurina dispositio, &
itidem nostra intelligatur ab
effectu, vt nimirum omnes ef-
fectus naturalis, & ciuilis pos-
sessionis, causentur & producā-
tur in viduam, per textum no-
strum, ita vt factum realis
traditionis fingatur per legem
nostram, & fingatur etiam
animus possidendi in facto cō-
sistens in transferenda posses-
sione, vt hac artificiali cautela,
seu fictione ingeniosa, dicatur
propriè translata possessio na-
turalis & ciuilis, ab effectu ope-
rato per ipsam translationem,
cum omnes legales effectus
subsint legum dispositionibus,
& possit lex distribuere effectus
cuiuscumque legis, prout sibi,
& eius conditori placuerit, cū
effectus naturalis possessionis
sint ab ipso iure inuenti, & sic
ius tanquam de re propria po-
tuit de illis dispoñere, & dato
effectu possessionis naturalis,
possessionem ipsam datam vide-
deri, fateri oportet a qua effe-
ctus sunt inseparabiles tanquā
geniti & producti ab ipsa causa
efficienti.

70 Dicimus igitur ex his legem nostram, & voluisse translationem possessionis in viduam, & potuisse in eam transferre: voluisse propter hypothecam quā in bonis viri habebat, vt plenius ei consuleretur. Et potuisse circa effectus saltem ex naturali possessione prouenientes. Sed quare lex voluerit transferre, adhuc non constat per supra dicta. Nec fuit aperta ratio decisiva, nisi in considerata facilitate ad recipiendos fructus, vnde pro ratione concludenti & finali dicerem.

71 Quod lex nostra, ista duo beneficia possidendi, seu tenutam, cum iure percipiendi fructus induxerit, seu inducere voluerit; pro acceleranda dotium, & sponsaliorum restitutione, quod satis euidenter & concludenter colligi poterit, vbi tam diu possessio, seu tenuta cum iure percipiendi fructus elargiuntur viduis, quā diu heredes mariti distulerint restituere dotes, & quandiu fuerint contumaces in non parendo legum præceptis, super solutione dotium cū sponsalicio, vt expressis verbis dispositum habemus sub illis, ibi: *Los fruits fasa seus fins a tant que a ella en lo dot e sponsalici seus sia integrament satiifet*, ex quibus verbis non obscure colligitur, hanc esse veram rationē concedendi tenutam, & legalē, quæ quamuis ab ipsa lege non assignetur, sufficit, quod nulla alia possit assignari, vt habeatur pro expressa, ad glos. in l. quāuis, C. de fideicommiss. cum similib. late Curci. Sen. conf. 9. Surd. decis. 9. dicens ad statutum exclusiuum foeminarum fuisse rationē veram conseruandę agnationis,

cum alia assignari non possit, & ab ea licet arguere, idē Surd. decis. 192. num. 15. Vincent. de Franch. decis. 91. num. 10. Honned. conf. 1. num. 27. & 28. lib. 1. Gracian. discepta. forens. 813. n. 7. & dixit Rota ad intelligentiā Concil. Triden. c. 18. Sess. 24. sub decret. de reformat. apud Fari in recentis. decis. 505. nu. 2.

73 Quibus ita positis, cuiuslibet facilis erit responsio ad contraria, & apertè ad primum de impotentia legis in transferenda naturali possessione per actus artificiales, fictitios, imaginarios, seu intellectuales. Nā quidquid dubitari possit in similibus statutis, in quib⁹ etiā vincit opinio cōtraria, ferè ab omnibus recepta affirmatiuè cōcepta, circa facultatē legis in trāsferenda possessione ipso iure, & continuanda in hæredem, non solum vbi viget minor difficultas, quando possessio transfertur in habentem hypothecarium ius, seu pignoratitium, in bonis, in quibus continuatio possessionis conceditur; sed in alijs nullum ius habentibus, ante mortem testatoris, vt in hæredem, donatarium, & maioratum, inter quos ex cōmuni interpretum obseruatione, recepta fuit opinio affirmatiua, Bald. Duce in l. fin. C. de sacros. eccles. l. 1. nu. 10. C. cōmun. delegat. Angel. Alexand. & alij. in l. qui vniuersas, de acquiren. posses. las. in l. 1. num. 7. ff. eod, vbi Rip. num. 37. Suar. tit. *de las herencias*, nu. 16. Diaz regul. fallent. 562. limitat. 1. Tiraquel. in tract. le mort fait le vis, in præfat. declar. 3. Casan. in consuetu. Burg. rub. 7. §. 1. Couar. lib. 3. resol. cap. 5. num. 16. Bened. in c. Rainuncius, verbo, Mortuo, 2.

75 num. 27. de testamen. Antonius Gabr. de acquir. posses. conc 15. num. 16. Molin. de primog. lib. 3. c. 1. num. 12. & 15. Gom. l. 45. Tau. num. 111. Spin. in Specu. testamen. glos. 34. num. 6. Marien. l. 8. tit. 7. glos. 1. num. 5. Auenda l. 45. Tau. glos. 6. num. 2. Tell. Fer. l. 17. Tau. num. 45. Portol. ad Molinum, verb. Possessio, num. 3. Peregrin. tract. var. lib. 3. per totū, inscripto, De modo ficto acquirendæ possessionis, & signanter num. 22. Gonçal. ad regu. 8. Cancell. §. 3. proœm. num. 82. Cardin. Mantica. de tacit. & ambig. conuen. lib. 12. tit. 20. num. 3. Peregr. de fideicommiss. artic. 47. nu. 16. late Gracian. discept. foren. 732. num. 6. vbi dicit similem possessionem per legem translata, dici propriam & veram translationem, & plenissimam possessionem naturalem, & ciuilem, absque aliquo actu ficto & artificioso, cum hoc permittatur legi, statuto, & Principi ex vi, & potentia illius, ad l. quod meo, de acquir. possessione. Ita & taliter, vt per realitatem huius possessionis statutarie, seu constitutionalis, competant possessori huiusmodi, omnia interdicta possessoria retinendæ, & recuperandæ, Faber. in §. 1. instit. de hæred. qualitat. & differ. Menoch. de retinen. remed. fina. num. 26. Couar. lib. 3. var. c. 5. num. 6. & in practica. cap. 17. numero 5. Peregrinus dict. articulo 47. numero 23. alias allegat Gracian. in d. discept. 731. num. 7. vbi dicit ita decisum in Rota, de qua testatur Marchesan. de commiss. p. 1. c. 2. fol. 137. Afflic. decis. 299. idem Gracian. disceptat. forens. 571. nu. 21. Et hæc disceptatio penitus conquiescit in hoc no-

stro Principatu per conitu. finalem huius tituli, incipientem, *Declarat*, quæ fuit de ann. 1564. cap. 33. per quam omnia remedia possessoria viduæ elargiuntur cum facultate vtendi omnibus interdictis, & retinendæ & recuperandæ, quæ facit veram, & naturalem possessorem bonorum mariti.

76 Et licet supra dicta sufficeret pro legitimanda facultate, & potentia nostræ constitutionis in transferenda possessione, adhuc vnum aut alterum erit (ex abundantia) animaduertendū pro fundamento, nimirum, quod possessio ipsa, omnesque actus ex ea dependentes, sunt tribuendi ad ius ipsum, & nihil ferè, ad factū, ad l. Peregrè. 44. de acquir. possessio. ibi: *Quoniam custodia causa pecunia condita proponeretur ius possessionis ei qui condisset*, ex quibus verbis facillimè deprimimus possessionem ipsam, nō ad factum, sed ad ius referendā.

78 Ad idem habes l. possessio, in fin. prin. de acquir. posses. sub illis verbis: *Possessio non tantum corporis, sed iuris est*. Idem probat l. nemo 10. C. de acquir. pos. ibi: *Super iure possessionis vacillet*. quæ omnia iura optime enodauit & expendit Gregor. Lopez animaduersio. iur. lib. 1. c. 27. & ante eum Parlador. rer. quotid. lib. 1. c. 5. vt ex illis iuribus non offuscato iure, dicamus, possessionem plus iuris quā facti fuisse, notanter Couarr. in reg. possessor, in initio, p. 2. num. 3. post glos. in c. dilecto, de verbor. sig. Gom. l. 45. Tau. num. 17. Atqui in his quæ iuris sunt, habet lex positiua liberum disponēdi, corrigendi, mutandi, & inducendi arbitrium, & nō circunductam

facultatem, Authen. sed Episcopalis dignitas, C. de Episcop. & cleric. vbi filiusfamil. per promotionem ad Episcopatum ipso iure fit sui iuris absque alio hominis facto, & hoc ita non fit ex alio, nisi quia patria potestas fuit iuris ciuillis, & ius potuit illam tollere & dare, ad idem habes, l. Deo nobis, §. si vero, C. de sacros. eccles. l. in adoptiuis, C. de adoptio. l. 1. C. si mancip. ita fuer. alienat. Bart. in l. si is qui pro emptore, de vsucapio. num. 29. & 42. & in l. nec vtilem, num. 3. ex quibus cau. maior. Ias. in d. l. si is qui pro emptore, nu. 248. Ergo lex potuit & potest inducere tanquam de proprio patrimonio, (vt ita loquar) & de re sua, vt possessio absque actu naturali, seu corporali apprehensionis, sed per artificium transferatur.

79 De hac veritate non est leue exemplum, quod habes in corpore iuris in l. raptores. 1. C. de sacrosanct. eccles. vbi lex nedum dominium bonorum rapientis virginem transfert in raptam ipsam, & monasterium rapte, sed & ipsam bonorum raptoris possessionem, absque aliquo hominis ministerio, nec facto extrinseco alicuius, sed sola legis applicatione, vt patet ex legis contextura, ibi: *Ecclesia vero omnē proprietatem & plenam possessionem earūdem rerum nostro habeat beneficio*; per quem solum textū in hanc venerunt sententiam Diaz, Couar. & Gom. vbi supra.

80 Tandem potentiam & facultatem legis in transferenda possessione, legitimatam inueni, sub hac ratiocinatione: quam a paucis vidi animaduersam, foras ob sui subtilitatem, cū suppositione. Possessionem nō fuisse

se in duplici differentia (vt communis interpretum cursus obseruat) naturalem nempe & ciuilem, sed sub vna tantum specie consistere, sub illa tantū quā ciuilem dicimus, ex Parliador. rer. quotidiana. lib. 1. cap. 9. nu. 10. & melius sub different. 26. libr. differentia.

81 Naturalis enim possessio licet passim in iure sub nomine possessionis designetur, cum sit sola illa detentio, seu retentio rei (per quā dicunt naturaliter possidere) improprie & minus congruē sub nomine, possessionis reperies designari. Et cum impropria nunquam sub diffinitione cadant ad Bartoli theoricā, in l. 1. num. 4. de testamen. & in l. 1. §. dolum, ff. de dolo malo, Cardin. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 1. tit. 3. num. 18. & 20. fit verum sub nomine possessionis, quam naturalem dicunt non venire, imo nec quasi possessio (quam etiam sub incorporalibus dicimus cadere) sub nomine possessionis, non continetur, ex Ias. l. 1. nu. 29. de acquirē. posses. quia detentatio rei plus facti quam iuris habet.

82 Et quod illa possessio quam sub nomine naturalis interpretes designant, non sit proprie possessio, constat euidenter, si ad uertas colonos, inquilinos, depositarios, commodatarios, & accipientes in præcarium, illam tenere detentionem rei, & naturalem (quam dicunt) possessionem, vt deduces ex l. communi, 7. §. neque colonis, ff. commun. diuid. vbi edictum illius rubri. denegatur colonis, & depositarijs etiam si possideant naturaliter. Et idem deduces ex l. 3. §. si cum l. seqq. ad exhibendum vbi

etiam

etiam contra Inquilinos, & alios supradictos reperies agi posse ad exhibendum, quod solum intenteretur contra possidentem, vt ex l. 1. illo titu. ad exhibendum manifeste colligitur: facit etiam tex. in l. videamus, 38. §. si possessionem, ff. de vsur. vbi reuocatur possessio a commodatario, & depositario. Ad idem est l. 2. §. quod vulgo, ff. pro hærede, l. naturaliter, 12. de acquir. posses. ex quibus iuribus liquido constat, & illis ingenuè expensis hoc verum colliges, colonos, inquilinos, commodatorios, depositarios, & vssufructuarios naturaliter possidere, seu habere omnia illa quæ faciunt naturales possessores.

83 Et tamen ex totidem iuris responsis, non fiet minus verum simile genus personarum nullatenus possidere, ad l. certe, 6. §. 1. de precar. vbi firmatur accipientem in precarium, sicut nec colonum, fructuarium, & inquilinum, nullatenus possidere, cum in his dicamus semper possessionem veram in proprietarios residere, l. officium, 9. §. denique, de rei vindic. l. non solum, 33. §. quod vulgo, de vsucap. l. Celsus, 5. §. Iulianus, ff. ad exhiben. l. acquiritur, 10. de acquir. rer. domi. quod omne non aliter fieri potest, nec commodè obseruari, nisi sub confessione expressa, quod naturalis illa possessio, non sit proprie possessio, sed abusiue sic dicta. Sic hominem mortuum sub cadaueris nomine designatum, improprie dicimus hominem, cum careat anima quæ facit hominem, sic obligationem naturalem improprie, & abusiue, appellantur obligationem, l. fide-

85 iussor. 7. §. fideiussor, de fideiussor. §. 1. insti. de obliga. Anto. Pichar. in prin. instit. de obliga. num. 47. post Equinar. Varro. in d. §. 1. vt ex his concludenter obseruatum habeamus hanc naturalem possessionem, per acquisitionem, seu detentionem rei acquisitam (quam aliqui assinam vocant) non esse veram, sed impropriam possessionem, hæc autem cum proprietate sermonis fuisse in ciuili tantum, & sic cum sola ciuilis possessio proprie dici possit, succedit regula superior tradita, vt in his quæ sunt iuris ciuilis libera sit facultas legi, statuto, seu Principi disponendi, corrigendi, ampliandi, seu declarandi, ad libitum, c. non debet, 8. de consanguin. & affinit. l. non est nouum, 26. de legib.

86 Et licet ex his sufficienter satisfieri possit, ad rationes adductas, per Bald. Aretin. & sequaces quibus probarunt, nullatenus sub esse facultati Principis, & legum, transferendi possessionem absque rei apprehensione, tamen ex abundanti poterit eorum instantijs satisfieri, eorum nempe argumenta, seu ratiocinationes, vigere, seu militare, quando rerum dominia non erant distincta, & primo occupanti concedebantur, ad terminos, l. 1. de acquiren. possessio. §. fere, instit. de rer. diuis. in quibus rebus, & tunc, & nunc erat, & est naturalis, & corporalis apprehensio necessaria, vt possessio vera acquiratur: in his enim, non posset aliter stabiliri per legem positiuam crederem, & crediderunt Doctores supra allegati contrariam tuentes sententiam: in alijs vero

rebus

87

rebus quæ iam in dominio nostro esse cœperant, non est hæsilitandum, posse legem civilem stabilire, vt possessio sua civilis quæratur, absque aliquo actu extrinseco (provt in casu nostræ constitutionis) & cum sola legis voluntate, & permisso, & cum lex Imperialis, sic disponendo nil contra ius naturale disponat, non erit de sua potestate ambigendum, & sic cessant difficultates supradictorum quos secutus fuit practicus noster, Mier. hic sub num. 33. cuius hæsilitatio forsan dedit causam additioni constitutionis finalis, supra adductæ hoc nostro titulo: quæ ex abundantia fuerit ædita, quia iam communi calculo erat receptum (vt supra fuit demonstratum, sub num. 76.) omnia interdicta possessoria, retinende, & recuperande posse exerceri, per similem legalem possessorem, seu civilem quem neotherici civilissimum appellant, Menoch. de recuperand. remed. 4. Parlador. diferent. 26. numer. 3.

88

Regula iidem, §. sed naturalia institutio. de iur. natura. gen. & civil. non poterit enervare hanc observationem de potentia legis in transferenda possessione, cum illam regulam intelligere iam obtinuit usus, in iure naturali inducente necessitatem, vel obligationem, ex naturali instinctu, vel dictamine, vel ex iuris gentium determinatione, vt sunt æductio filiorum, alimentatio propria, & alia quæ tendunt, ad illa notissima præcepta, alterum non ledere, iusta servare, & similia quæ ratione ipsa natu-

89

rali apud omnes gentes, cunctasque nationes observata sunt, & quæ legitimo, seu primo modo dicimus immutabilia, & super quibus lex possitina, nil potuit disponere saltem mutando, vel tollendo: Illa vero è contrario quæ necessitatem præcisam secum nõ trahunt suntque merè voluntaria, & in arbitrio generis humani, ad commodiorem hominum utilitatem, vt sunt possessiones quærere, dominia transferre, & alia huius generis similia, nulli dubium esse poterit, quin potuerit lex possitina, civilis, vel Cæsarea, Regia, vel municipalis, ordinare, mandare, & de nouo inducere, pro vt expediri iudicauerit bono politico, pro vt sic conuenire iudicauit præsens nostra constitutio, transferendo possessionem bonorum mariti ipso iure in mulierem, mortuo viro suo, confestim, & incontinenti absque aliquo hominis facto.

90

Quo fundamento euerfo similiter resultabit, non esse veram sententiam negantium, acquisitionem possessionis, per visum, tanquam minus aptum ad illius acquisitionem, cum verius sit posse ius simile actum habilitare, pro vt habilem testati sunt, Aretin. l. 1. §. si iusserim de acquirend. possessio. & in l. quod meo, §. si venditorem in fin. eodem Bart. in d. l. 1. num. 18. Gom. l. 45. Tau. num. 45. Vasqui. de succes. creat. §. 21. num. 229. alios refert Ceuall. contra communes, q. 764. numer. 2. quod experuimus de anno 1599. & de anno 1626. in hoc nostro Principatu, & in Ciuitate

Metro-

Metropoli in personis potentissimorum nostrorum Regum Philippi Secundi, & Philippi Tertij, nunc feliciter Regnantis, in adipiscenda possessione Insularum balearidarum quas dicimus Maioricam, & Minoricam, quarum possessio fuit per visum capta, non ignoro plura, & maiora ob tanti Principis Maiestatem, & Catholicam amplitudinem Regiam, permissa fore, quæ alias non concederentur, sed tamen in prædicto casu non de plenitudine potestatis, sed ut regulare fuit inductum & factum.

Ex quibus factum est ferè in in omnibus prouincijs vigere statuta transference possessionem, ut vidimus supra in concordantibus, sub num. 7. ultra quos Aragoniæ viget foris disponens quod per traditionem instrumenti, transferatur possessio, si tradens instrumentum dicat se uelle transferre possessionem, tenet Molinus practicus illius Regni, verbo dominium, & ibi illius scholiator, Portol. num. 1. & in verbo possessio. n. 1.

In Castellæ Regnis ultra l. 45. Tauri supra relatum transference possessionem rerum maioratus in successorem, adest alia lex Soriæ, sic dicta à Ciuitate ubi fuit edita, per quam inter coniuges communicantur lucra cōstante matrimonio acquisita, quæ sic quærentur mortuo coniuge, alteri coniugi superstiti, ut absque aliqua apprehensione sit possessio in uxorem translata, sic plures relati per additorem ad Gammam, decis. 4. Couar. lib. 3. var. c. 19. num. 2. ver. quarto, ex præmissis Xuar.

tit. *De las ganancias*, nu. 18. ver. quæro ulterius, Tel. Fern. l. 10. Tau. num. 10. Azued. l. 2. tit. 9. lib. 5. num. 17. vbi Marien. glo. 3. num. 2. Gutier. in pract. lib. 2. q. 178. per totam qui ad utranque ventilat Ayor. de particio. 2. p. q. 41. num. 44. Parlad. rer. quoti. lib. 2. c. 5. n. 14. Aluarad. de coniectura. men. defu. lib. 2. c. 2. n. 89. §. 1.

Non ab similes sunt huic statuto de continuanda possessione, & huic nostræ translationi possessionis, sed multum similes subrogationes gratiose, quas de stilo Curix in beneficialibus quotidie videmus concedi: in quibus procedere regulas de statutis continuantibus possessionem, dixerat sepius Rota, ut apud Moheda. decis. 11. sub tit. ut lit. penden. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. in procem. §. 3. num. 90. eadem Rota, apud Alex. Ludouic. decis. 307. numer. 3. & 4. & iterum decis. 258. num. 6. & in recentissimis, ex relictis, per Farinac. decis. 159. num. 3. p. 2. de his subrogationibus gratiofis, & rigurosis, late tractatū supersit, Nicolaus Garfi. in suo diligentissimo tracta. de benefic. p. 6. c. 4. per totū. Dixi de utrisque subrogationibus, qua subrogatio rigurosa, est illa quam mandat fieri Papa, mandatum relaxando, de subrogando, ut per Mandos. in tracta. de signatura gratiæ, tit. de subrogatio. ad primū Mohedan. allegata, decis. 11. ut lit. penden. Quamuis ipse in diuersam venio sententiam, propter magnum discrimen, quod reperio inter subrogationes gratiofas, & similia statuta de continuanda possessione, nam subrogatus gratiofus, non est inmis-

97 tus in possessionem ipso iure, sed immitendus, & sic ei est dandum mandatum de immitendo, ut colligere poteris ex duodecim decisionibus recollectis, per eundem Nicola. Garfi. d. c. 4. a num. 6. ad num. 23. ubi de qualitatibus, ad obtinenda mandata de immitendo, pro subrogatis gratiosis, quæ non essent relaxanda, si ipso iure esset immisus. At vero leges, statuta, seu ordinationes transcentes possessionem, ipso iure, absque aliquo alio requisito faciunt possessores illos, in quos trāsferūt possessionem, & ita sunt valde dissimiles. Imo ex allegatis, per eundem Garfi. sub num. 7. colligitur veritas nostri discriminis, cū dicat subrogatū a similari agenti interdicto adipiscende vigore, l. fina. C. de edict. diui Adrian. & sic sit astrictus possessionem defuncti probare. At vero possessores, statutarij non adipiscende: sed retinende, & recuperande possessionis interdictis uti possunt.

99 Ex his etiam resultat solutio, ad 2. rationem dubitandi, de l. si quis, in tantam, C. unde vi, ut per eam dispositionem dictū fuerit, non solum non posse quæquam, propria autoritate, occupare rem sibi debitam, sed priuari commodo rei, & re ipsa, ex audacia in occupando: illam namque legem non vigere, ubi iure permittente, & iudicis autoritate factum fuerit, omnes in contrarium allegati firmarunt, & nos ita conciperabamus argumentationem, unde cum mulier ratione hypothecæ potuerit iure retinere, & vigore nostræ constitutionis sit visa possessora bonorum, succedit regula. l. Gra

chus, C. ad l. Iul. de adulter. ut quod legitimè factum sit pœnā non mereatur.

100 Tum etiam quia similes leges imponentes pœnam priuationis rei, per occupationem factam propria autoritate sunt intelligendæ, quando rem iam ab alio possessam occupauerint inuasores, quo casu cum res habeat nouum hæredem, nouum dominum, & nouum possessionem, occupando rem a similibus possessam, dicitur talis possessor nouus, seu inuasor, iniuria pulsari, ut colliges ultra superiora iura, ex tex. in l. 1. §. quoties, de iniur. Bal. l. 1. C. de commun. ser. mamumis, Gom. l. 45. Tau. num. 43. Quæ ad. diuersa. qq. iur. c. 14. num. 8. Gregorius Lopez, l. 13. tit. 30. parti. 3. verbo *Desamparando*, unde cum lex nostra fecerit iam mulierem possessoram, nullo modo poterit verificari qualitas illa iniuriæ pulsata.

101 Semper enim & quoties lex, seu iudex permittit possessionem, capi alicuius rei propria autoritate intelligi debet, si non inuenit resistentem possessorem, sic Bart. in l. iuste possidet, nu. 3. de acquir. posses. quem sequitur Ias. num. 19. & 21. Azcued. l. 1. tit. 13. lib. 4. nouæ colec. reg. erat igitur necessaria violenta compulsiua, & expulsiua apprehensio possessionis, ut fieret locus pœnis d. l. si quis in tantam, ut per Durandum de art. Testa. tit. 7. caute. 11. quem allegat Villalo. in suo erar. commun. littera V. numer. 60. & utrosque Azcued. d. l. 1. tit. 13. lib. 4. num. 44. & ante eos, Panor. in c. cum venissent, num. 15. de restitutio. spoliat. Rebus. in

tracta.

tracta. de pacific. possessio. num.
230. Couar. lib. 3. var. c. 16.
num. 6. & 8.

Notabilia, ex 1. declaratione ad primum tempus.

- 1 **P**ossessio in viduam, per constitutionem nostram translata est propria, vera, & actualis possessio.
- 2 Possessio per constitutionem nostram in mulierem translata, sub varijs nominibus ab interpretibus designatur, quam alij artificiosam dicunt.
- 3 Alij possessionem istam dicunt fictam.
- 4 Imaginaria ab aliquibus dicta.
- 5 Dativam esse hanc possessionem aliqui tenent.
- 6 Civilissimam dicunt neotherici similem translatam possessionem.
- 7 Mentalem possessionem esse, quæ virtute legis transfertur tenent lusitani.
- 8 Effectus naturalis possessionis in quo consistat.
- 9 Constitutum, licet sit modus fictus transferendi possessionem, hanc transfert realiter & vere.
- 10 Constitutum ita facit verum possessorem, ac si vera intervenisset traditio.
- 11 Legitimatio, modus est fictus legalis, ad inducendam filiationem; & habet se legitimatio, sicut Alchimia.
- 12 Possessio ista constitutionalis, plus habet realis, & naturalis possessionis, quam illa quæ per statutos Italiae transfertur, &

declarata cõsti. fin. hoc ii. nostro.

- 13 Interdicta possessoria retinende; & recuperande solū veris possessoribus cõceduntur, & an de iure debeantur possessoribus statuarijs
- 14 Vidua an sit nova possessora in casu nostræ constitutionis, sed æstimanda, ac si primus viueret possessor maritus.
- 15 Vidua in casu nostræ constitutionis fit possessora absque aliquo consensu, & quid in alijs statutis.
- 16 Vidua furiosa, seu mente capta, an acquirat possessionem, cum furiosus nullum animi censum habeat, & n. 17.
- 18 Manutentio huic nostræ viduæ, non potest denegari.
Manutentio veris tantum possessoribus concedenda.
- 19 Interdictum retinende, seu manutentio nullo pacto impediendum, seu impedienda mulieri, per aliquam exceptionem requirentem altiore indaginem.
- 20 Vidua non obstantibus quibuscumque exceptionibus oppositis, quæ sunt remittende ad iudiciū proprietatis, nō potest impedi, in interdicto retinende.
- 21 Possessio per statutum translata, an dicatur interuersa, si de facto ab alio quam hærede capiatur, ante aditam hereditatem.
- 22 Possessio in mulierem translata vigore huius constitutionis, non potest ab alio interueri, etiam si facto capiatur.
- 23 Interdicta possessoria retinende, & recuperande semper competunt legali, seu statuario possessori.
- 24 Interdictum recuperande competit mulieri in casu nostri textus.
- 25 Possessorium remedium purum

atur

datur in hoc textu mulieri, & non mixtum.

26 Quasi possessio in viduam, an transferatur, sicut vera possessio, & n. 28.

27 Bonorum appellatione iura, & actiones continentur.

Possessione per statutum translata, dicimus translatam quasi possessionem.

28 Possessio an acquiratur, per clauum traditionem.

29 Vidua in hoc textu inuatur omnibus remedijs possessoribus quibus naturales possessores inuari solent.

30 Sequestrari an possint bona mariti in casu nostre constitutionis sub timore ne vidua, & heredes veniant ad arma.

31 Sequesterum de iure causa urgente, & ad vitanda scandala an concedendum, & n. 33.

32 Sequesterum tunc de iure concedendum ad vitanda scandala, quando res à nullo possidetur. Iudex rixas, & tumultus euitare cogitur potius quam ad sequestra deuenire.

33 Sequestratio semper vitanda si datur rei sequestrade possessor, quod nec per potentiam aduersarij, sed turbatorem puniendum, & n. 34.

35 Sequesterum dari tantum potest sub re litigiosa super possessione illius, & cum possessio mulieris in hac constitutione non possit esse litigiosa, non potest sub sequestro adscribi.

36 Sequestratio quare concedatur in bonis maioratus Hispanie, & non in casu nostre constitutionis, & n. 37. & fina.

38 Tenuta qua designatione passim utimur quid importet, & num. 44.

39 Tenuta an dislet, & in quo à

possessione naturali, actuali, & reali.

40 Tenuta iuris, & facti an sit in sua creatione.

41 Manutentionis verbum licet in cognitum à iure ab interpretibus approbatum, & quare.

42 Tenuta de iure communi est illa immissio possessionis rei quæ aduersus contumacem fit ex primo decreto.

43 Tenuta iuris communis tollitur, & reuocatur de facili per satisfactionem, & alijs medijs nostra vero non ita, & de differentia.

1. Declaratio ad conclusionem ex primo tēpore desūptam.

Quibus sic perpenſis, expēſis, & inuelligatis, ad peculiares declarationes accedetes, per quas solet res funditus pernocui, dices pro prima declaratio ne, hanc possessionē in mulierem translatam vigore nostre constitutionis, & textus, dici veram, & propriam possessionē, per eamq; quæri omnes, & quoscumque effectus, quæri solitos per veram, & naturalem possessionem realem, & actualem, vti talem enim eam reputant, prædicant, & designant communes interpretes, teste Bal. in c. contingit de dolo, & contum. & ibi Butrio, in 4. notab. Socin. l. rem quæ nobis de acquir. posses. nu. 6. Benedict. in c. Rainuntius, verbo mortuo, itaque num. 72. de testam. Tiraq. in tracta. de morte, s. p.

decla.

2 decla. 1. & de iur. constitu. 1. p. ampliat. 1. Vasq. de succes. creat. §. 21. num. 110. Matien. in rubr. tit. 1. glo. 1. num. 119. & l. 8. tit. 7. glo. 1. n. 10. lib. 5. noue collec. Gom. l. 45. Tau. n. 11. ver. & in tantum Molin. de primoge. lib. 3. c. 12. num. 19. Auenda. l. 45. Tau. glo. 5. nu. 2. Tell. Ferna. l. 17. Tau. num. 48. Anto. Gabr. de acquir. posses. conclu. 9. num. 6. Gracian. discepta. foren. 700. num. 46. vbi dicit hanc possessionem plenissimam, & melius discepta. 732. num. 6. vbi infinita iura allegat, & antea optime, sub discepta. 113. num. 18. Rota, apud Farinac. decisio. 513. numer. 11. q. 1. adeo vt momento non dicatur vacans, nec diuersa, sed vna, & eadem cum illa, quam habebat defunctus. Licet sub designanda simili possessione, sub vno & certo nomine, non sint concordens inter se inter pretes de illa loquentes, alij enim vocant similem possessionem per statutum translatam, artificiosam, vt per Bald. l. fin. C. de sacrosanct. Eccl. numer. 17. & in rubri. de caus. possessio. & proprietate. Barbac. consil. 58. Rip. l. 7. numer. 36. de acquirenda possessione, & in rubri. de caus. possessio. & proprietate numer. 23. Alexandr. consil. 24. numer. 3. ver. & appellatur, lib. 3. Rota, apud Coccin. decisio. 488. numer. 11. Alij vero fictam dicunt hanc possessionem, Tiraq. in tract. le mort saisi le vis, in præfa. declaratio. 7. num. 5. Alij imaginariam. vt per Menoch. de recuper. remed. 1. numer. 393. Alij datiuam, vt per Bald. in c. cum venissent, de restitu. spolia-

4 to. Neotherici vero omnes ciuillissimam appellarunt, vt per Gomez, l. 48. Tau. numer. 111. ver. circa cuius autem, Molin. de primoge. lib. 3. c. 12. nu. 13. Parlador. diferen. iur. diffe. 113. numer. 3. Azeued. l. 6. tit. 7. lib. 5. numer. 16. Alex. Tiraq. & alij, quos Rota commemorat, apud Coccin. decisio. 488. numer. 8. Fontanell. de pact. nuptia. cla. 7. glo. 3. p. 3. num. 4. Rota, apud Farinac. in recentissim. decisio. 263. numer. 3. præter lusitanos, qui mentalem eam dixerunt. Acoft. in tracta. de bonis maioratus, Reg. Coron. in prin. Sed quocunque nomine designetur hæc statutaria possessio, illud vnum præcipue erit certum, esse veram, plenissimam, & indubitabilem possessionem, vt colliges, ex tex. in cap. contingit 6. de dol. & contumacia, ibi: *Verus constitutatur elapso anno possessor*, ex quibus verbis constat, ipso iure facto possessore, non ficto, sed vere ex inde possessorem dici. Licet dicatur per fictionem legalem id contingere, supleno animum ad possidendum; & licet contingat per iuris fictionem, non tamen definit esse vera possessio, talisque ab effectu iudicanda, cum per eam transferri diximus, omnes effectus veræ possessionis, etiam ad vsum interdictorum recuperandæ, & retinendæ. Vt supra in præludijs fuit enodatum. Effectus namque veræ, & naturalis possessionis consistit in commoditate, vsu & fructibus percipiendis rei possessæ, de quibus ius commune liberè potuit disponere,

tanquam de re propria, licet videatur modus transferendi fictus, & artificiosus, ut per nostrum Mier, hic n. 31.

Nec erit nouum in iure, veros effectus possessionis transferri per modos fictos, ut constat in constituto de quo nullus dubitauit, fuisse modum fictum ad possessionem transferendam, per quem vera, & plenissima datur possessio, glossa aurea ab omnibus approbata, in l. ab emptione, verbo constituitur, de pact. doctrina, Bart. in l. certe, §. 1. de preca, Tiraq. in tracta. de constituto. ampliat. 1. post Socin. in l. rem, quæ nobis, numer. 13. de acquirenda possessione, Rota, apud Card. Mantic. decisio. 33. numer. 13. & decisio. 37. nu. 1. Gracian. decisio. Marchie. 190. numer. 9. late Maceraten. variar. resolutio. lib. 1. resolut. 54. numer. 10. & resolut. 60. num. 21. & 22. & resolutio. 98. num. 17. lib. 1. & iterum resolut. 11. num. 95. & 96. lib. 2. & quando, & quomodo, hoc fiat eod. lib. resolutio. 32. numer. 22. & 23. in constitutarium enim transfertur possessio, ac si vera interuenisset traditio, glossa in c. 2. extra de consuetudine, & est tex. in l. quod, meo in prin. de acquirenda possessione, Menoch. consil. 139. numer. 24. Iosephus Ludouicus, decisio. perussin. 50. numer. 6. p. 1. Gutier. in practi. lib. 2. q. 88. numer. 8. & lib. 3. q. 64. num. 23. Gom. l. 45. Tau. numer. 78. Caldas Perei. de resolut. emphyteu. c. 6. numer. 25. & 29. & de emption & vendit. c. 25. num. 10. Gracian. discepta. foren. 176. numer. 3. cum multis

sequentibus.

11 Sicut in simili dicimus de legitimatione, quam esse modum fictum ad inducendam filiationem videmus, adeo quod Cardinalis mantica loco infra allegando dixerit, sub numer. 8. legitimationem Alquinie assimilari, quæ æreum aurum apparere facit Alex. Trentatin. var. resolutio. lib. 1. tit. de legitimatione, resolutio. 3. num. 13. 14. & 15. & resolutio. 1. num. 3. & tamen producit omnes illos effectus quos uera producit filiatio, Mantic. plures referens, de coniectur. lib. 11. tit. 10. nu. 6. ad num. 41. Peregrin. de fideic. arti. 41. n. 16.

12 Et licet hæc aliquam controuersiam habere possint, in alijs statutis (de quibus in concordantibus mentionem habuimus) transferentibus possessionem in hæredes, in hoc tamen nostro Principatu (ut etiam dictum fuit) post annum 1564. in quo fuit edita constitutio finalis, hoc tit. incip. *Declarat*, reserit, sine alea, & controuersia, cum per constitutionem sit dubium prorsus sublatum, ut patet verbis constitutionis expensis, ibi: *De tal manera, que la posesio de dits bens immediatamet, y sens ministeri de persona alguna, se vista esser trasferida en fauor de la dita dona, &* Paulo inferius sub illis verbis, *Puga la viuda, contra aquell tal intentar los remeys de spoli, com si realment, y de fet ella los aques posseit.* Ex quibus verbis clarè constat, veram, & realem esse possessionem, quam in viduam dicimus translatam, ex textu nostro; alias non eis concederet eadem constitutio usum utriusque interdicti

possesto-

13 possessorij, & retinende, & recuperande, soliti tantum veris possessoribus concedi, ad l. 1. §. siue autem de vi, & vi armat. Bald. in authen. defuncto ad Tertil. q. 3. Faber. in §. sui, de hered. qual. de differ. Alex. in l. in suis deliber. & post Ias. l. si forori, vbi Alex. C. de iur. deliber. Rip. l. 1. de acquirenda possessione, n. 37. quæ remedia diximus supra iam de iure dari possessoribus vigore statuti, seu legis, vt per Gabriel. consil. 36. numer. 12. & 13. Gracian. discepta. foren. 732. num. 1. & dixit Rota apud Seraphi. decisio. 1065. num. 1.

14 Cessabit etiam ex dispositis, per dictam constitutionem finalem, illud quod apud interpretes aliquando disputatur, vt paradoxum: vtrum sit nouus possessor, ille in quem, ius mandat possessionem continuari, & in quem ipso iure possessio transfertur, & vti nouus possessor, sit ante omnia restituendus, si contingerit possessionem bonorum occupari ante pedum (illius in quem transfertur possessio) positionem, vt per Bald. in d. authen. defuncto. q. 3. Alex. l. in suis deliber. est posthum. numer. 9. Ias. l. si forori, C. de iur. deliber. Paris. con. 1. num. 158. Alciat. reponso 257. numer. 5. & de præsumptio. in præfat. p. 3. numer. 6. Corral. lib. 6. Miscellaneor. cap. 14. numer. 4. Menoch. de recuperand. remed. 1. num. 393.

15 Quod intelligo etiam si de mulieris consensu non constaret, etiam si in alijs statutis per actus fictos, non transferatur possessio, absque consensu, & facto illius penes quem transf-

ferri debet, Alex. con. 83. vifa facti narratione, lib. 2. nu. 2. & 3. Gracian. discepta. foren. 379. nu. 30. Quod ita est tenendum alias vidua si esset in furore, vel mente capta non posset tenuitatem habere, cum furiosus penitus sit expers consensus, l. furiosi, 41. de reg. iur. §. furiosi, insti. de inutil. stipula. Cardinal. mantic. de tacit. & ambig. conuen. lib. 8. tit. 5. num. 2. & tamen furiosum comprehendere statutum de continuanda possessione nullus dubitauit, neque dubitare poterit, ad nostram viduam etiam furore captam, cum ad acquirendam possessionem; nullus actus requiratur, sed solum ex legis nostræ dispositione, fiat translatio in mulierem ipsam, & sic nil facit, si habere, vel non habere possit consensum, Molin. de primogen. Hispa. lib. 3. c. 12. numer. 24. Gom. l. 45. Tau. num. 112. Gabriel. con. 36. num. 12. & 13. Tiraq. in tracta. le mort saisi le vif, 2. p. decla. 17. nu. 4. ad medium, Stefan. Gracian. discepta. foren. c. 700. num. 41.

18 Ex quibus dicemus mulierem petentem manutentionem, eidem concedendam fore, cum manutentio solum habentibus veram, & possitiuam possessionem impartiri soleat, ad §. retinende, insti. de interdictis, & ad materiam statuti Urbis, 147. lib. 1. per quod transferri, & continuari possessionem in filios, & hæredes, diximus respon-
19 disse Rotā in vna Romana offi. 3. Decembris 1601. coram, R. P. D. Scoto referente, Marquesano de commissio. p. 1. c. 2. adeo quod ista manutentio mulieris, seu viduæ non possit impediri,

per quamcumque exceptionem
 requirentem in suo examine al-
 tiorem indaginem, cum eo ca-
 su ad iudicium proprietatis sint
 remittende, Caputaquen. de-
 ciso. 342. numer. 3. & 4. p. 2.
 20 Gosad. consil. 86. numer. 6. Gra-
 cian. qui alios allegat discepta-
 tio. foren. c. 732. numer. 13.
 & consequenter, si contra vi-
 duam opponerentur exceptio-
 nes quolibet altiore indaginem
 requirentes, & quæ con-
 cernerent incapacitatem mu-
 liereis, si tamen in continenti
 probari non possent, sed essent
 super facto probando, vel es-
 sent iuris difficilis, non pote-
 runt impedire possessionem,
 nec manutentionem, prout in
 simili lege de transferenda pos-
 sessione, concludit Beroius, con.
 57. numer. 3. lib. 2. Rolan. consil.
 22. numer. 36. Menoch. de adi-
 piscen. remed. 4. numer. 755. ad
 medium, Caputaquen. decisio.
 342. n. 3. & 4. p. 2.

21 Et consequenter si ratione,
 & prætextu alicuius præten-
 sionis, seu exceptionis, ab alio
 quam ab ipsa vidua fuerit cap-
 ta possessio, per quem præten-
 di possit interruptum, & im-
 peditum effectum translationis,
 ex vi, & potentia huius nostræ
 constitutionis. Cum per pos-
 sessionem captam ab alio, quam
 ab hærede, videatur interver-
 sa hæc possessio, prout in ma-
 teria statutoria responderunt
 omnes, ut per glo. in l. cum mi-
 les, in verbo quasi, coniun-
 ctum, ff. ex quib. caus. maior.
 Tiraq. in allegato tractatu, le
 mort faist le vis, p. 5. declarat.
 1. Cota, in memorabil. verbo
 statutum Mediolanense, Nata,
 con. 237. Peregrin. de fideicom.

22 art. 47. nu. 15. Rota, apud Ca-
 putaquen, decis. 199. & in re-
 centior. p. 2. decis. 263. Cate-
 rum cum nulla potest dari oc-
 cupatio possessionis ab alio quā
 ab ipsa vxore, cuius possessio
 non potuerit ab aliquo impedi-
 ri, cum sit immediata à morte
 mariti, absque aliquo interme-
 dio considerabili, ita ut sit im-
 possibile quod alius, præter vi-
 duam concurrat, ex regula quæ
 habet, ut duo in solidum possi-
 dere nequeant, sit verum ut
 cum possessio ista nunquam va-
 cauerit, non potuerit ab alio oc-
 cupari sicut in simili dixerunt
 de suo hærede, in quem conti-
 nationem dixerunt omnes, ut
 per Anto. Gabri. con. 36. num.
 13. lib. 1. Peregrin. de fideico.
 art. 47. numer. 14. & 15. ad me-
 dium, ver. nisi hæres esset, Co-
 uar. resolu. lib. 3. c. 5. numer. 19.
 ver. at in hac specie, Molin. de
 primoge. lib. 3. c. 12. numer. 20.
 Riminal. Iun. con. 56. num. 30.
 & con. 91. numer. 15. Ias. con. 85.
 in fin. qui dicit ita iudicatum in
 Mediolanensi statu, Casane. in
 consuetu. Burg. rub. 7. de suc-
 ces. §. 7. glo. 1. limita. 5. in fin.
 alios innumeros, Gracian. dis-
 cepta. foren. c. 732. numer. 27.
 23 & 28. & ita diximus supra com-
 petere simili legali possessori
 interdictum retinende, seu
 manutentionem, ut per Fa-
 brum, §. summa ad fin. institu-
 tio. de interdict. & in §. reti-
 nende, eodem titul. Guido.
 Pap. decisio. 552. Tiraq. ubi su-
 pra, p. 6. declarat. 1. numer. 1.
 & 2. Gabriel. in communib. de
 acquirenda possessione, conclu.
 7. numer. 3. Azeved. l. 8. tit. 7.
 numer. 22. lib. 5. nouæ collec.
 Menoch. de retinen. remu. 3.

num. 59. & 60. late Rip. l. 1. in fin. ff. quor. bonor. cum igitur nullum possit dari medium inter mortem mariti, & acquisitionem possessionis mulieris, fiet certum possessionem ab alio occupatam dici viciosam, violentam, & turbatiuam, huius in mulierem translatę.

24

Et non solum interdictum retinende (quod sub manutentionis nomine designamus) dici poterit competere, sed recuperande, eo casu quo ab alio occuparetur possessio, per textum nostrum in viduam translata, ex quo eo ipso quo moritur maritus, statim absque vlllo medio, dicimus viduam possidere bona mariti vigore constitutionis nostrę, cum sit vera possessio, Menoch. de recupera. possessio. remed. 1. nu. 392. vsque ad num. 409. & in cons. 1002. num. 4. & con. 696. nu. 7. Pontanus qui de obseruantia Rotę in tracta. de spolio, lib. 1. c. 13. numer. 137. Puteus, decis. 387. lib. 1. post Rip. l. 1. § hoc interdictum, nu. 14. ff. quor. bonor. & in l. fin. num. 135. C. de reuocandis donat. Azeued. vbi supra, num. 25. vbi Matien. glo. 2. num. 13. Marchesa. de commiss. p. 1. c. 2.

25

Ex quibus omnibus obseruandum erit in hac nostra vidua, quo ad istam possessionem, vigore huius nostrę legis municipalis in eam translata, dici merum possessorium, & non mixtum, ita vt quamuis in isto possit dari appellatio, non vero in mero, Bald. in proprijs terminis, con. 330. num. 5. ver. & primo quod suus, & con. 331. licet contrarium teneant, Laderch con. 67. num. 10. & Ar-

26

gel. de legitim. contradic. q. 11. num. 70. Contra quos Gracian. discepta. foren. 732. num. 45. & 46. vbi in suo hęrede dicit merum possessorium, quoties vigore statuti continuanda in eum est possessio. Et cum sit merum possessorium sequitur nullam exceptionem esse sufficientem ad repellendam vxorem a tenuta, ex his quę obseruauerat Menoch. con. 180. nu. 29. & 48. lib. 2. Et ista mera possessio vera, & naturalis non minus in rebus possessorijs, quam in quasi possidendis, in incorporalibus nempe, erit consideranda in vidua, etiam si deficerent verba illa vniuersalia nostri textus, *Omnium bonorum*, quę faciunt comprehendere iura, & actiones, vt alio loco dicimus, ex l. bonorum, 49. de verbor. significatione, l. 1. § item solent, de offi. pręfect. Vrbis. Guid. Pap. decis. 341. & decis. 499. numer. 1. Pincl. in rubri. C. de bon. mater. p. 1. num. 1. vsque ad num. 7. nam adhuc translata possessione per statutum, seu legem, dicimus translata quasi possessionem, per tex. in l. sed & si possessori, 11. §. sed & si rerum, ff. de iur. iura. glo. in l. si quis, in tantam, C. vnde vi, Bal. in c. licet causam, in fin. de probatio. Aretin. in rubr. de acquirend. possessio. num. 5. & num. 8. Menoch. de recuperand. remed. 1. num. 81. cum 7. sequentibus, & de retine. remed. 3. num. 113.

27

Ex quibus omnibus indubitata sit hęc declaratio, possessionem, vigore huius constitutionis translata in mulierem, dici veram, realę, & proprią possessionem, nec vlllo modo impro-

28 priari per actus fictos: de quorum potentia non est dubitandum ad transferendam veram possessionem, prout contingit in acquisitione possessionis domus per clauium traditionem, quam acquiri per similem actum fictum omnes firmanunt, Bald. ad l. 2. C. de verborum significatione, & in l. 1. C. de crimin. expillat. hæredita. Tiraq. de iur. constitutio. p. 2. ampli. 3. num. 3. & 4. Rebus. de mater. possessio. sub præfa. nu. 57 Pau. Castr. l. 1. in fin. principij, numer. 18. de acquiren. possessio. Affic. decis. 299. ad finem, Decian. con. 35. num. 38. lib. 2. Anto. de Butrio, in c. fina. num. 32. de ca. f. possessio. & proprietate cum alijs probè adductis, & cummulatis per Stephanum Gracia. discepta. foren. c. 503. vbi de qualitatibus necessarijs, ad inducendam possessionem per similem Clauium traditionem, & dixit Rota, sepius apud Seraphin. decis. 732. & in recensioribus, sub decisio. 514. num. 1. & sic concludenter, & indubiè firmabis mulierem mortuo viro suo, posse iuari omnibus illis remedijs, quibus in iure iuari, & subueniri solent veri possessores.

30 Inferendo ex his nullatenus, mortuo viro posse per iudicem perueniri ad sequestrum bonorum mariti, etiam si sub colore euitandi scandala, & ne partes venirent ad arma, prætenderetur sequestrum relaxandum, nam & si verum sit in iure causa urgente, & pro vitandis scandalis deueniri posse ad sequestrum, & apprehensionem rei, super qua

controuersia speratur tumultuosa, vt in cap. 1. & 2. vt litependen. cap. 1. de sequestratione. possessio. & fruct. prout late exhornauit Renatus Chopin. de dominio Franciæ, lib. 3. capit. 10. numer. 1. Capic. decisio. 96. num. 11. Gom. l. 45. Taur. numer. 126. Guid. Pap. decisio. 552. num. 5. Milanen. decisio. 3. numer. 150. Tiraq. de morte, 6. p. declarat. 9. nu. 1. Hæc tamen propositio est intelligenda quando nullus possidet, & super possessione acquirenda, scandala rixa, & tumultus sperantur, secus vero quando adest indubitatus possessor, prout est hæc nostra vidua quæ eum reuera possideat, etiam si rixa, & contentiones timeri possent, non est ad sequestrum deueniendum cum tunc, Magistratus, & Iudex euitare cogatur, vt per Bald. in l. quidam existimauerunt, n. 6. versic. secundo casu, de reb. credit. ibi: *Quod quando subest timor ne partes veniant ad arma, tunc, si neuter possidet, inherere debet iudex, & utrisque prohibere violentum accessum, si vero unus tantum possidet tunc debet petitori, qui non possidet accessus inhiberi.* Atenus Baldus, quem ibi sequitur, Ias. numer. 4. ibi quod regula quotidiana, &c. Paulus Castren. consil. 3. libr. 2. numer. 1. Alexandr. in additio. ad Bartolum, in l. si usufructus, §. sed si inter duos litera F. de usufruct. Capicius, decisio. 96. num. 11. Franciscus Bechius, consil. 12. numer. 19. ad materiam similis possessionis, Paz, de tenuta, cap. 10. numer. 6. part. 1. melius Lancelotus de atten-

tatis,

siderari in casu nostro, cum sit indiuiduata persona mulieris, in quam transfertur possessio, & est in possessione ipso iure, vt sonant illa verba, *Sic visa possidet*, hæc est sit visa possidere, vnde succedit regula, l. si quis ante. 10. in ver. aliud, de acquir. posses. innuens aliud est possidere, aliud in possessione esse, & consequenter cum sit in possessione, nequaquam poterit intrare sequeltrum, prout in casu successoris maioratus.

38 Ex his inferitur legitimatio dictionis communiter inter pragmaticos præmanibus habita, circa viduam in *Tenuta*, vt hæc dictio licet incognita sit apud Prudentes, & Iureconsultos, de usu tamen, & stylo practicum inducitur fuit nomen istud, quo passim utimur, *Tenuta* vt hæc dictio sit in hunc sensum accipienda: vt sit quoddam possessorium remedium summarissimum, quod tuitorium vocamus, cuius vi tuemur in possessione, quam in nos transfert lex, seu statutum, & sic tenuta de qua solet fieri mentio, plurimum, & ex facto, & ex iure habere. Aduertendo quod tenuta multum distat a naturalibus possessionibus, seu (vt supra dicebamus) detentionibus, possessiones enim iste corporales, & per actus realis apprehensionis inductæ in earum creatione habent tantum, factum apprehensionis rei, & in effectu sunt iuris, vt adnotauit Ferdinan. Vasquez de successio. progres. p. 1. lib. 3. §. 21. numer. 231.

39 At vero tenuta in sui creatione iuris est, cum lex ipsa sola est quæ possessionem introduxit, & creauit; & tamen in ef-

fectu est facti, cum realem possessionem, & actualem lex non transferat, nec transferre potest, sed solum effectus.

41 Sic contingit in nostra tenuta, quod contingere passim videmus in manutentione, quam incognitam reperis a iure communi, Doctores tamen illam introduxerunt, cum tamen substantia, & effectu idem est manutentio, quod interdictum retinende, seu vt possidetis. Per decretum enim de manutendo, quod summarissimum, & extraordinarium est, citius ius suum consequitur, & stylus, & Curiarum obseruantia, ex prudentum subtilitate, absque iuris sanctione expressa illud inuenit, vt probè adnotauit Franciscus Sarmient. lib. 2. selecta. c. 13. num. 9. Paz. de tenuta. p. 1. c. 1. per totum, sed melius, num. 69. cum seqq. Qui etiam sub num. 83. multorum auctoritatibus firmat propriè tenutam esse immisionem possessionis rei, ex primo decreto illius qui in iudicium fuerat vocatus, Bar. in l. fulcimus, §. si quis in secundo, ff. ex quib. causis in possessione, & in l. 2. num. 18. de appellatio. recipien. Bal. l. si pacto, quo poenam, C. de pac. num. 2. Alber. l. cum non solum, §. necessitate, num. 17. ver. sed quod valeat talis tenuta, C. de bonisq; liber. & in l. litigator. n. 3. 4. & §. C. de re iudic. Castre. in l. qui bona, §. huic stipulationi. nu. 4. de damn. infec. & in l. iubere cauere, numer. 6. deiurisdic. omn. iud. vbi Ias. num. 2. Alex. in l. de pupillo. §. si procurator. num. 5. & in l. 7. §. nuntiatio, num. 24. de noui oper. nuntia.

Casane.

43 Casane. consuetud. Burg. rubr. 7. §. 1. glo. faifit. Rebuf. tom. 1. ad ll. Regias, tracta. de senten. executor. glof. 4. artic. 1. num. 1. vbi ait tale nomen ab Italis interpretibus fuisse vſurpatum: de quo etiam Surdus decif. 276. num. 20. de eadem tenuta fit mentio in decif. Chacherani 34. & Gracia. difcept. 775. num. 17. Sed hæc tenuta multum diftat ab hac noſtra, illa enim tollitur facillimè, & in reuocationem venit ſolutis expenſis, & purgata cõtuma-
44 cia, vel ſatiffactione, & alijs modis per ſupra dictos Doctores cūmulatis, & in effectu illa ſemper eſt reuocabilis, quæ non ita tam de facili hæc noſtra reuocatur, nec aliàs quam per dotium, & ſponſalitij reſtitutionem, interim autem iuſtæ & ciuilis poſſeſſionis nomen habet, diciturque quaſi domina cum exercitium habeat omnium actionum hæreditariarum (vt ſuo loco latius patebit) & demum hæc tenuta iuris effectus veræ poſſeſſionis habeat. Vt ex his omnibus dicamus in hoc noſtro Principatu, & nos in hoc opere vti tenetè verbo pro iure poſſidendi bonorum mariti, &c.

Notabilia ex ſe- cūda declaratio- ne ad primum Tempus.

- 1 **V**idua an in caſu noſtræ cōſtitutionis acquirat poſſeſſionem ſine præſentia bonorū & num ſeqq. nu. 4.
- 2 Poſſeſſio ciuills, ſeu ſtatutaria

vt transferatur realiter & ve-
rè debet acquiri per eoſdem mo-
dos, quibus naturalis transferri
ſolet.

- 3 Fictio in caſu ficto non poteſt plus facere quam veritas in caſu vero.
- 5 Fictio ita admittenda ſi extre-
ma pro fictionis valtditate ſint
habilia.
- 6 Confefſio iudicialis ita demū
admittenda ſi ius & natura nō
reſiſtat confefſioni, & notatur
in materia Sagarum, & decla-
rata l ſi is cuius, 15. de interro-
gat. action. & num. 9. cum ſeqq.
- 7 Cōfeſſiones emiſſe in iudicio per
ſagas, lamias ſeu Bruxas, circa
infanticidia, ſaltationes, & cōuo-
cationes in cōuentu ſagarum, an
ſint admittendæ, & late ſumitur
tractatus de lamijs, cum ſeqq.
- 8 Iudices ſupremi parum & nun-
quam inclinati ad ferendās pœ-
nas cap. tales contra lamias, ſeu
ſagas.
- 9 Sage, lamiæ, ſtigiæ, ſeu Bruxas,
quomodo ab ordinarijs inferio-
ribus ad mortem condemnantur,
& num ſeqq.
- 10 Delicta ſagarum ferè omnia in
ſomnis contingunt.
- 11 Conuenticule ſagarum regula-
riter non ſunt abſque abnega-
tione Chriſti Saluatoris noſtri.
- 12 Vitia aliquādo ad conſinia vir-
tutis poſita, vt decipere valeant
& de exemplis.
- 13 Vitia ſub virtutū umbra ali-
quando decipi.
- 14 Iudices ordinarij inferiores,
vt complacent dominis tempo-
ralibus, de facili venire ad con-
demnationes ſagarum ad pœnas
mortis.
- 15 Nullus Senatus ſupremus con-
tra lamias, vel ſagas ſumpſit
iudicium, præter Dolanum.

- 16 Argumentum de maiori auctori-
tate in iudicijs ferendis ultimi
iudicij.
- 17 Sententia Farinacij refertur
super temeritate iudicantium
contra sagas, seu lamias.
- 18 Farinacij sententia in condem-
nandis sagis, seu lamijs per-
secuta.
- 19 Confessiones sagarum super de-
lictis, & maleficijs regulariter
sine die & consule.
- 20 Defectus diei in attestacioni-
bus circa commissiorem de-
lictis, est insanabilis.
- 21 Exceptio defectus diei, mensis,
& anni in attestacionibus crimi-
nalibus officio iudicis proponen-
da.
- 22 Corpus delicti de necessitate
actus regulariter in maleficijs
sagarum non constat, prout
constare debet, & numero
23.
- 24 Contumax in non comparendo
non potest haberi pro confesso,
si non constat de corpore de-
lictis.
- 25 Confessio delicti de cuius cor-
pore non constat, est nullius mo-
menti, nec ventenda in conside-
ratione.
- 26 Sagas confiteri solent delicta, &
maleficia sibi ipsis imputari,
quæ nunquam contingerunt, & de
vnius confessionis historia.
- 27 Lamiæ sage, & stigie, vel
non condigne, vel ultra mo-
dum puniri per iudices ordina-
rios inferiores nostri tempo-
ris.
- 28 Confiscatio bonorum incurri-
tur ipso iure per apostasiam
heresim, & abnegationem Chri-
sti Domini.
- 29 Pœna mortis non infligenda
contra abnegantes Deum sine
perfidia, vel relapsu, nulli-
tens vero contra recipientes
- 30 Pertinacia est necessaria ut he-
reticus proprie diei possit, ut
scilicet persistat in errore.
- 31 Filij hereticorum quando pri-
uati pensionibus, & beneficijs
ecclesiasticis.
- 32 Lamiæ an ad pœnam capitale
possint condemnari etiam si ab-
negauerint Deum, absque perfu-
dia.
- 33 Hereticis recipiscenibus de co-
suetudine Italie bona confissa
restitui solent.
- 34 Historia cuiusdam lamiæ re-
fertur ad docendum, ut omnia
quæ in suis confessionibus dedu-
cuntur sint per somnium aparitia.
- 35 Venena nunquam reperta pe-
nes sagas, & maleficas.
- 36 Autores cauitantes textum
in can. Episcopi 26. quæstio-
ne 5.
- 37 Can. Episcopi 26. quæstione 5.
perpenditur & refutatur opi-
nio aliquorum illum tergiversan-
tiam.
- 38 Gratianus compiler decreti
multis ex sua sola autoritate
preponendus.
- 39 Confessiones sagarum quibus
asserunt vno momento traduci
de loco ad locum tanquam iuri,
& nature contrarie non admit-
tendæ.
- 40 Cuiusdam lamiæ historie re-
fertur, quæ fuit confessa de
conuentu sagarum, & con-
uicta de mendacio, in sui
favorem per cohortatam, per
testes omni exceptione maiores.
- 41 Sage seu lamiæ nostri tēporis,
an traducatur de loco ad locū.
- 42 Senatus obseruantie referun-
tur circa materiam sagarum,
seu maleficarum, & numero
44.

- 43 *Excellentissimi Episcopi Celsionen. singularis dexteritas, & nimia eruditio, cum acurata experientia in subiecta, & alia materia commendata.*
- 44 *Iudices inferiores an sint in dolo ad mortem sagas condemnando, postquam Regium Consilium aliter censerit.*
- 45 *Lamiæ, & strigiæ ad quam pœnam condemnari soleant in Tribunali sancto Inquisitionis.*
- 46 *Confessio possessionis cui ius resistit nullum effectum operetur.*
- 47 *Quæ in facto consistunt, nō possunt à iure suppleri.*
- 48 *Dispositum in iure super una qualitate ex pluribus desideratis non censetur in alijs aliquid immutatum.*
- 49 *Manumissiones hodie fiendæ an sint per lictores, prout antea perficiendæ.*
- 50 *Præsentia domini an sit abrogata in manumittendis seruis ex quo fuerit abrogata sollemnitates verborum.*
- 51 *L. si res 48. cum l. præcedenti, declaratatur.*
- 52 *Præsens res an sit illa quæ in oculis contrahentium reperitur.*
- 53 *Clausula constituti an transferat possessionem absque rei præsentia.*
- 54 *Præsentiam rei fuisse necessariam ad transferendam possessionem virtute legis concluditur.*
- 55 *Præsentia rei non est necessaria in transferenda possessione vigore statuti, quando præcessit aliquis actus, seu contractus, & declarata sententia Bart. l. certi conditio, §. fin. si cert. petat. & nu. 56. & 58.*
- 56 *L. qua ratione 9. §. interdum, de acquir. rer. domin. declarata.*
- § *Interdum, instit. de rer. diuis. enodatur, & intelligitur.*
- 57 *Cōductoribus, commodatarijs, depositarijs ementibus res commodatas depositas, seu locatas, transfertur possessio absque rei præsentia.*
- 58 *Detentio rei sola sufficit, ut absque rei præsentia, possessio per statutum transferatur.*
- 59 *Præsentia rei quando de necessitate in possessione statuti acquirenda, & iura hoc innuētia.*
- 60 *Conductores, commodatarij, & depositarij non habent rerū possessionem, sed detentionem.*
- 61 *Creditor pignoris emens à domino pignoris sine præsentia rei acquirit possessionem veram, & iuuatur detentione, quam iure pignoris habebat, & declarata l. sine autem, l. i. §. 1. de public. in rem actio.*
- 62 *Præsentiam bonorum mariti nō esse necessariam, ut possessio mulieri acquiratur in casu nostra constitutionis, & consequenter etiam si vidua fuerit absens concluditur, & quare, & numero, 79.*
- 63 *Mulier an viri bona iure familiaritatis possidere dicatur.*
- 64 *Possessio iure familiaritatis non est vera possessio.*
- 65 *Actus facultatiuus non est potens ad transferendam possessionem.*
- 66 *Possessio familiaris est parvæ, seu nullius considerationis.*
- 67 *Possessio iure familiaritatis tunc inducenda, quando possidēt nullum aliud competit ius.*
- 68 *Possessio iure familiaritatis dat titulum subsidiarium, quando alius præsumi non potest.*
- 69 *Possessio familiaris an sit fortior & validior detentioni cōductoris, depositarij, & cōmodata.*

- 70 *Possidens iure familiari potest propria autoritate ingredi possessionem illius rei possessæ.*
- 71 *Possidenti iure familiaritatis an liceat causam suæ possessionis mutare.*
- 72 *Possessor quilibet an ex superuenienti titulo, possit causam suæ possessionis mutare.*
- 73 *Translatio possessionis ex vno titulo ad alium an fieri possit per possessorem, absque aliqua animi declaratione, sed ipso iure.*
- 74 *Mulier tenentem bona administratorio, vel tutorio nomine, an possit causam possessionis in usufructuariam mutare.*
- 75 *Mulier de iure communi an solum domum mariti tantum dicatur possidere iure familiaritatis.*
- 76 *Maritus & uxor socij diuinæ & humanæ domus, & an causa societatis sit sufficiens pro titulo præambulo ad possessionem.*
- 77 *Socius in re communi quilibet dicitur possidere nomine proprio.*
- 78 *Creditoribus hypothecarijs, an liceat res hypothecæ subiungatas retinere, & quid mulieri.*

2. Declaratio ad conclusionem ex 1. tempore desumptam.

Declaratur secundo loco argumentum huius temporis, ut procedat, etiam si mulier non fuerit in præsentia bonorū mariti defuncti, quod ita decla-

randum duxi, cum apud interpretes non sit levis difficultas, an lex, statutum, seu constitutio aliqua, dato quod possit per modos fictos, imaginarios, seu artificiosos (ut supra enodauim⁹) transferre possessiones veras, nimirū per clausulam constituti, per clauium traditionem, seu aliās solo legis ministerio, ut per textū & constitutionem nostram, & per alia statuta, de quibus in argumento facta fuit mentio. Hoc tamen ita intelligunt, ut fiat per illos modos, per illas vias, & demum cum illis circumstantijs, quibus naturales, reales & actuales possessiones transferuntur. Atqui reales & naturales possessiones absque rei præsentia non possunt transferri, nec possessoribus acquiri, igitur idem dicendum videtur in hac artificiosa & legali translatione, ut fiat in rei præsentia, & non aliās aliter, nec alio modo.

Regula enim triuialis est satis pernota, ut non operetur plus fictio in casu ficto, quam veritas in casu vero, ad l. adoptio, 16 ff. de adoptio. l. electio 26. §. si is, de noxal. action. l. filio 23. de liber. & posthum. late Thom. Sanchez de matrim. lib. 4. disput. 18. num. 15. in optimo casu Caldas Perei ad typum, emptio. & vendition. cap. 11. num. 13. post doctrinam Bartoli, in l. si is qui pro emptore, num. 12. de usufructu. Surd. decis. 262. num. 8. & de alim. tit. 7. q. 10. num. 24. Rota apud Farinac. in recentis. 1. par. decis. 85. num. 2. & decis. 319. n. 3. cum seqq. Sed si hoc esset verum, quod præsentia vidue non esset necessaria ad acquirendam possessionem, per istum modū artificiosum & imaginarium ac-

quiren-

quirendi, sequeretur, quod hæc fictio plus operata esset quā veritas in reali possessione considerata, de qua diximus sine rei præsentia acquiri non posse, ne igitur tantum inconueniens sequatur non calumniose, dubitant de requisito præsentie rei in transferenda possessione.

3 In fictionibus enim à iure, vel ab homine introductis semper illud vnum est obseruandum, vt ita demū permittatur fictionis inductio, si extrema sint habilia, ad notata per Doctores in l. quod meo, de acquir. posses. not. Surd. de alimen. tit. 5. q. 1. n. 66. Castillo Sotoma. lib. 3. quoti. qq. cap. 17. num. 30, vt ita demū, in illis admittatur id quod ius, & natura admittere potuit, & in materia confessionis iudicialis est mirabilis text. in l. si is cuius 15. in fin. de interrog. actio. ibi: *In totum ita confessiones iudiciales ratas haberi censere, si id quod in confessionem deducitur ius & natura recipere possint*, facit l. fin. C. de senten. pas. & restitu. cōfessiones igitur etiam iudiciales, si ius & natura illas non admittit prorsus inutiles.

7 Et quia venit in manus hæc vniuersalis & notanda iuris propositio, de confessionibus iudicialibus non admittendis, quoties illis ius & natura resistit, vellem vt in mentē & præsentē, semper illam haberent iudices ordinarij, seu inferiores (supremi enim hac non indigent animaduersione, satis enim videmus illos in iure ex integro bene instructos, & apertè nostros huius Principatus in decisionibus concipiendis ad criminalia, quos reuera præcellentes reperiēs ad omnia mundi Tri-

bunalia, ita circumspectè in illis & attentatè procedere, inuenies etiā si ob frequētiā delictorū, eis aliquando de iure liceret transgredi regulas) vt per eam solam maximam & si alia non minus vera, sed subtiliora examinare negligerint, detinatos faciā à perniciē quadam, in quā video lapsos quotidie in condemnandis ad mortem naturalem, & torturam in capite sociorum sagis, la mijs, strigijs, veneficis, seu maleficis (& vt vno verbo dicam) fortilegis, quas vulgus *Bruxas* appellat. Ad quarum condemnationē 9 quotidie venire hos Iudices inferiores vidi, pretextu confessionis iudicialis similitum sagarū, ob earum facilitatem in iudiciū emissarum, fortè (& sine difficultate aliqua) eorum quę in somnijs eisdē apparuerūt, vt docuit text. in cap. Episcopi, 12. in ordine 26. q. 5. cui noluerunt fidem adhibere pater ille (magis elegantia quam iuris perlezione instructus) Religiosus Martinus del Rio, in suis disquisitionibus Magicis, nec alij licet pauci fequaces. Ex quo enim simile mulierum fortilegarum genus, iudicialiter fatetur (ferè semper timore quæstionum) se ipsas vēnisse in conuentu sagarum, in choreis, saltationibus & conuocationibus tripudiatīs, Demone, seu Plutone Præsidente, ibique ab spiritibus immundis polui, & sodomicari, & cū similes conuocationes (dicant) committi & fieri non posse citra abnegationem Christi Dei Saluatoris nostri, per quā (aiunt) fieri reas lesē Maiestatis diuinæ, per aposthasiam, & reas, seu dignas pœnē capitalis, non dubitāt per istas solas confessiones illas

ad mortem condemnare, & sententiam mortis naturalis exequi, prout quidam ex nostris non parua aestimationis, sed inter Iurisperitos & Doctores, inter excellentes reputatus, in hac venerit perniciem non semel, & sepius, sed sepius, cuius iudicio solo fuerunt ultra 20. ad mortem condemnatae, sed quod peius est, vidi alios seductos huius autoritate, & eius solo exemplo & instructione, similes facere condemnationes. Et quod detestabilius fuit, & nescio quo fundamento (prater asperam, vel crudelem illam propensionem quam habent aestimantes sequendo rigores, & effundendo sanguinem fieri plus iustitiae amatores, contra quos inuehit Ian. Parlador. in proem. operis, parum aut similibus, dicendo virtutes in vitiis confinia sepius venire, ut exinde multoties pro virtutibus vitia non raro censerentur, & ferè semper vitia, ut dicebat Diuus Hieronymus ad Letam, non diciunt nisi sub virtutum umbra. Sic similes cum crudelitate continua in condemnatione ad mortem cum solo nomine abnegantium Deum Omnipotentem, desiderant opinari iustos, sicut videmus loquaces aliquos eloquentes, temerarios fortes, & avaros prouisos velle reputari, ut dicebat Seneca de natura Deorum.

Omitto etiam, quod similes Iudices, vel nescio si dicam (asini iudiciales, cum solo pretio conducti, & ut complacent dominis temporalibus, assentiunt, & assentiri videamus ad similes condemnationes spe mercedum, sicut nobis contingit non semel, cum fuisset vocatus, ut

inquisitionem itaquam Alletor formasset, & formata inquisitione, cum omnia nobis videretur leuia, & absque aliquo fundamento, imo veritatem facti contra earum confessiones euidenter resultari, & confessas inueniri super infanticidijs, quae nunquam contigerunt, nec successerunt, respondissem non esse locum, nec torturam, nec condemnationi ad mortem, neque ad aliquam poenam corporalem, alijs Assessoribus applicatis ex eisdem probationibus fieri eis locum, & donationi ad poenam capitalem, & ad torturam, in cap. sociorum, pro hoc dolor (nullum habet exemplar alicuius Consilij supremi, cuius instructione se possint tutos fieri, & in eius fidem causas decidere, in supplementum negligentiae illorum in indaganda veritate; ad quod debuissent aduertere, si amatores iustitiae se cupiunt demonstrari (quod est summè notandum) ex quo enim delictum est adeo frequens, ut nullus ferè populus sit, nullaque Prouincia usque adhuc inuenta fuerit liberata à simili horrendo scelere; & tamè nulla fuerit conclusio habita per concursum Prudentum, neque potui inuenire aliquam decisionem ultra vnam Dolarum Griuelli. 33. satis leuibus, & inanibus fundamentis sumptam: cum qua possim in hac periculosa materia conuiesci, & cum sola autoritate alicuius Senatus deponere conscientiam, sed utique hic decisionis alicuius defectus me omnino dubium fecit, sumpto validissimo, & considerabili fundamento de maiori ad minus, si enim Senatus supremi (ubi concurrunt excellentiores vniuscuiusque Prouinciae

Iurif.

Iurisconsulti, & in iudicando, & postulando, seu patrocinando) dubitant facere iudicium in condemnandis sagis, quid est ergo quod ita audax sit inferior in interenda poena capitali strigijs, lamijs, seu sagijs, vigore suarum confessionum, quibus ius & naturam resistere dixeramus? & consequenter, super inani & debili fundamento.

17

Audias etiam, quæso, Prosperum Farinaciū Principē criminalitatum, & Iurisconsultum Romanum, tantæ eminentiæ habitum Romæ, ut meruerit per raram eius eruditionem, liberari ab imponenda eidem poena criminali per regulam l. ad bestias, 31. de poenis: is enim præexcellens Iurisconsultus, i. p. suæ praxis criminalis. q. 20. num. 76. dū incidisset in tractatū huius sagarum materiæ, sic allocutum reperies: *Quibus autē modis, quibus compositionibus, quibus in locis & temporibus, huiusmodi sortilegia fiant, nō est presentis speculationis & de his, nec hic, nec alibi in hoc opere tractaturus sum.* Hactenus Prosperus ille Romanus, nomine, & eruditione, & fama Prosperus. Si igitur Doctori ita Prospero litteris, doctrina, & practica, visa fuit materia periculosa, ita ob eminentem periculū, nō sit ausus suā susceptam Prouinciam dicendi super criminalitatibus in illa sagarum prosequi, quid est, quod ita audaces temerarios, & crudeles segerant iudices inferiores? ut tam facile venire non dubitent ad condemnationem mortis ferendam in sagis, lamijs, strigijs, seu maleficis, &c. Si enim tantus Doctor de cuius doctrina totus miratur Doctorum cursus, protestat⁹ est

18

superasse suum ingenium, difficultatem tanti criminis, quomodo, quæso, fatere poterit aliquis Iudex ordinari⁹, peruenire posse ad perfectam cognitionē huius criminis: ablit a nobis in hac venire, neq; incidere perniciosam ignorantia, licet hæc posset dogmatizari in hac materia ab illo celebratissimo Consilio Marci Antonij Peregrini. 2. in ordine, sub tom. 2. consiliorum, ubi licet sub nomine Consilij, seu responsi recenseantur plura de sagijs, seu de lamiatus crimine; plura tamen fertur emanata a Collegio Patauino, ubi si singula quæ in dicto Consilio ingenuè perpendantur, videbis quam raro, & quam attentatè sit deueniendum ad simile iudicium.

19

Omitto etiam, quod ex similibus sagarum confessionibus, & attestationibus nulla potest haberi ratio, quia ut plurimum, & fere omnes (saltem ex his quæ ad manus nostras peruenerunt, quæ sunt 20.) non continent diē nec mensem, nec annum, defectus insanabilis in attestationibus criminalibus, quia sunt priuatiui defensionum, ad l. libellorum, 3. de accusation. l. in causis, 16. C. deod. communis est interpretum traditio, ut per Rip. De cium, & Alexan. in l. edita, C. de eden. Maranta de ordi. iudic. p. 6. tit. de inquisit. nu. 37. Et quando criminalis causa criminaliter intentatur & non civiliter, etiam parte nō opponente, sed officio iudicis, respuitur accusatio, denuntiatio, seu attestatio cuiuslibet criminis, & super quolibet delicto sine diē, mense, & anno, ita Griuel. sub eisdem de cis. Dolan. 43. in ordine, ex qua poteris colligere quomodo re-

20

ctum

atque poterit sumi iudicium, de
ficiente hac qualitate sub deci-
sis in allegata eiusdem Dolani
decisione 33. super lamiatu, seu
strigiatu.

- 22 Omitto etiam, quod similiū
sagarum confessiones re ipsa ap-
parent erroneę, quia vidi in cō-
fessionibus deducere infanti-
cidia veneficata, & alias nece-
tiones per venenum commissas,
de quibus nunquam vidi constare
cum qualitatibus, quę de
iure constare debuerant ad cor-
pus delicti, iuxta Bartol. doctri-
nam in l. 1. §. item illud, ad Sila-
nianum, qui est textus capitalis
in hac materia, ibi: *Nisi cōfiter ali-
quem esse occisum, non haberi de fa-
milia questionem.* idem Bartolus
in l. 1. num. 2. ff. qui & a quibus,
& in proprijs terminis Malefi-
carū Gandi. de malef. in rubric.
de pręsumptio. Gomez. variar.
tom. 3. cap. 9. tit. de captura, n. 1.
Canter. ad quęstio. crimin. tan-
gentes ad iudicem, quęstio. 1.
num. 1. late Farinac. quęst. 2. in
sua praxi a num. 11. late Macera-
ten. variar. resolutio. lib. 3. reso-
lutio. 20. num. 1. & quomodo de
corpore constare debeat, ibidē
resolut. 36. numero 12. & reso-
lutio. 44. numer. 4. dixit Ro-
ta in illa Veneta donationis, de
qua Farinacius decis. 665. num.
3. par. 1. in recentis, vbi sub n. 4.
ait, sicut non sufficere confes-
sionem veram, ita nec fictam
per contumaciam, ex eodem
Farinacio quęstione 12. crimi-
narium, numero 7. Et similes
confessiones emanatas super
improbato delicto, per rei eui-
dentiam, & corporis pręexi-
stentiam illius, nullas fore, nul-
lus dubitavit, ad l. Neratius, 7.
§. final. ad l. Aquiliam, Angelus

de malefic. verbo, fama publi-
ca, vers. 12. tu iudex, Baldus in
addition. ad Speculator. tit. de
sententia, verbo, Titius fuit con-
fessus. Ias. l. error. numero 9.
de iur. & facti ignorant. & in
l. ius iurandum, §. procurator,
numer. 25. de iur. iurand. cum
alijs adductis per Canter. quę-
stion. criminal. tangen. ad iudi-
dicem, numer. 2. Farinac. in pra-
xi criminal. quęstio. 11. ferē per
totam. Gracian. decis. 48. num. 4.
Maceraten. lib. 3. variar. resolut.
44. num. 4. ver. Secundo quia cō-
fessio. Imo experimento com-
perui per quatuor sagarum con-
fessiones iudiciales in tortura
emissas, & ad mortem condem-
natas, confessas fuisse delicta &
maleficia, quę reuera non con-
tingerunt. Firmavit enim vna
signanter de nocte accipisse quē-
dam infantē ex vberibus matris
suz, illumque perduxisse in cō-
uentu sagarum, ab eaque & suis
socijs trucidatum infantem, &
in partes scisum, & interrogata
matre infantis de confessione,
dixisse nunquam sic sibi tale cō-
rigisse, neque infantem, vel pue-
rum aliquem vnquam ab ea
surreptum, nec mortuum mor-
te violenta inuenisse, & ta-
men hac probatione in iudi-
cium deducta (dum partes de-
fensionis sagę agerem) non po-
tui deuincere iudicem, vt de-
sisteret a suo instituto condem-
nandi ad mortem naturalem
inculpatam de simili crimine
strigiatu, seu lamiatu, sub no-
mine & qualitate de *Bruxas*.

Omitto etiam quam ignauit-
er per simile iudicantium ge-
nus procedatur in inuestigan-
dis iuris regulis quas in simi-
libus condemnationibus inue-

nies

uenies passim vulneratos, ex quo, aut non condignè, aut ultra modum vidimus semper punitionem emanatam, si enim abnegatio Christi Dei per sagas commissà, & facta, dat iudicibus causam vltimi supplicij summendi, cur non proceditur ad confiscationem bonorum, si condignè cupiunt lamiatam punire? cum nullus ignoret similem pœnam confiscationis ipso iure impositam aduersus apostatatas, & abnegantes Deum Creatorem nostrum, tanquam reum criminis læsæ Maiestatis diuinæ, quos ius ciuile, & Canonicum plectitur tali pœna, vt cap. cum secundum leges, ibi glos. verb. Ipso iure, de hæretic. in 6. Menochius de recuperand. remed. 1. numer. 308. & de arbitrar. casu 374. Torreblanca in epito. delictor. libro 1. cap. 11. numero 7. Surdus de aliment. tit. 8. priuileg. 35. & tit. 9. quæstio. 32. & decisio. 247. Barbof. l. 1. part. 4. numer. 82. soluto matrimon. Farinac. in pract. crimin. part. 1. quæstione 25. numer. 10. & 11. & in quæstione 190. in tractatu de heresi. numer. 3. Imo iura nostra municipalia solum similem casum comprehendere volunt, sub pœna confiscationis, & in nullo alio permittunt, vt per constitutionem finalem, titulo de bonis condemnatorum, quæ fuit Regis Ferdinandi, cum alijs infra sub tertio tempore, & infra ad alium casum allegatis. Igitur si ad mortem condemnantur non confiscatis bonis, per abiurationem Dei, & Fidei abnegationem quam dicunt Solemniter à sagijs, lamijs, seu strigijs fieri coram, & in præ-

sentia Principis Demoniorum Berzebu, non condignè puniuntur, cum ultra pœnam mortis, confiscationis bonorum pœnam mereri de vtroque iure & canonico, ciuili, & municipalis disponant.

Et dato, quod iudicibus ita asperis videatur probata abnegatio Domini nostri Iesu Christi (quam nunquam vidi probatam, nec per somnium) adhuc condemnatio ad mortem, sit contra iuris, & Curiarum omnium, & Tribunalium obseruationem, stylum, & ritum, & aprime equissimæ Sancti Officij Sanctæ Inquisitionis, cuius sancta actio nobis esse debet instructio, vbi solum perfidis, & relapsis, persistentibusque in heresi apostasia, & Dei abnegatione, pœna mortis infligi soleat, Antonius de Butrio, in cap. ad abolendam, numero 22. extra de hæreticis, vbi Magister Panormitanus numero 11. vbi, quod hæreticus ante condemnationem compellitur causatiue per districtionem personæ ad fidem reddere, & comminata pœna corporali, & confiscationis, vbi etiam Panormitanus sequitur Marianus Socinus numero 25. & Ioannes de Annania numero 19. Zanchus in tractatu de hæreticis, cap. 33. & Gundifalvus in eodem tractatu, numero 12. Petrus Gregorius in syntagmata iuris vniuersi, libro 33. cap. 6. numero 4. Tiberius Decianus in tractatu criminalium, libro 5. cap. 40. per totum, Farinacius de hæresi. quæst. 189. §. 1. qui optime rem, & casum per plures illus-

28

29

30

30 trat ampliationes Palati. Rub. in tractatu de hæreticis, §. 3. vbi dicit multorum traditionibus, perquam necessarium ad hæresis perfectionem pertinaciā ipsam, hoc est persistentiam in errore, abiuratione, vel subiugatione Demoniacā, late Alphonsus de Castro de iusta hæreticorum punitione, cap. 23. Bernardus Diaz de Lugo in sua praxi, cap. 114. numero 3. ibi: *Quod fallit, nisi talis hæreticus se vellet corrigere* Clarè sentit Rota in illa percelebri decisione perfunctoriè formata in Conchen. pensionis, §. Martij 1598. transcripta per García de beneficijs, parte 11. cap. 10. numero 79. vbi conclusum fuit filios hæreticorum priuandos pensionibus ecclesiasticis, prout de facto fuerunt privati filij Antonij Perez, olim à secretis Regis nostri Philippi primi Prudentis, pro quibus fuit formata illa decisio sub verfic. Decisionis, incipiente, non in crimine hæresis, ibi: *Talis contumax equiparatur pertinaci, & ob id habetur pro hæretico*. Lamijs igitur, seu sagis, non iuridicè pœna capitalis infligi poterit, etiā si constiterit abnegasse Christū Deum, nisi data perfidia, & persistentia in abnegatione, vel nisi constiterit fuisse relapsas, & non aliàs. Rescipiscentibus enim hæreticis, & apostatis, ius pœnam mortis condonauit; imo rescipiscentibus hæreticis de consuetudine totius Italię restituuntur bona publicata, & per confiscationē deperdita per fiscum apprehensa, vt per Paris. conf. 2. num. 185. lib. 4. Rebus. de pacifi. posses. nu. 196. Surd. conf. 386. n. 26. Farinac. de hæretic. q. 190.

n. 144. lul. Clar. §. hæresis, nu. 7. Decian. in tracta. crimina. lib. 5. tit. 44. num. 10. Imo constitutionibus nostris habemus expressè cautum per constit. 4. tit. de hæretic. prius per iudicem ecclesiasticum cognoscendum an sit hæreticus, vel in errore, antequā ad condemnationē deueniri possit, vt talis sit vt exinde habeas contra constitutiones fieri similes sagarum condemnationes.

34 Præterea experimento comperui omnia illa quæ de similibus sagis, maleficis, seu strigijs dicta sunt per Gracianum in dicto can. Episcopi 26. q. 5. (qui est aureus in hac materia) summaniti veritate, q. omnia in somnijs aparēt, testis enim ipse sum de quadam, quę sub appellitu sage fuit laqueo suspensa, in torturam confessam fuisse, & firmasse solam ipsam necasse quatuorcenta inter bestias & personas, & interrogata vt doceret de veneno quo similes commisserat necationes: respondisse sum memor à Dæmone sibi ministrari venena; videant, quæso, Iudices cum procedunt ad similia vltima iudicia summenda, quo debili fundamento muniantur, in confessione simili, cui ius, & natura resistit, & cum alia non concurrerēt, nisi talis in veri similitudo debuissent reduci, ad dicendum cum Graciano, in dict. Can. Episcopi, omnia sagarum in somnijs repræsentari: vnum addendo, quod in 60. lamijs, & ultra, à meis tēporibus ad mortem damnatis, in aliqua illarum fuerat repertum, nec vnum veneni scrupulum, quod habuissent præparatum pro venenandis corporibus humanis, & brutalibus, quod summè

notandum est cum principaliter lamiarum, & veneficarum, seu maleficarum institutum consistat (& quod perniciosius in vulgo habetur) in venenis propinandis, & infanticidijs committendis.

37 NEC potui vnquam bene sentire de Auctoribus, & signanter ex patre illo Religiosissimo Societatis Iesu, quę solum puto instruxisse Iudices hos Ordinarios pronos ad similes condemnationes mortis in iungendas) Martino del Rio, cum suis sequacibus, cum Simancas de Catholicis institutionib. titulo 37. & Alphonso de Castro de iusta hæretic. punitione, libro 5. cap. 16. qui ita tenaciter in eam venerint perniciem, & erroneam opinionem, vt pro nimio isto rigore inducendo, cauillati, & tergiversati fuerint textum ita apertum, & iuridicam canonicam dispositionem, prout fuit illa repetita Canonis Episcopi, 26. quæstione 5. quam solum video potentissimam ad instruendum nimis asperum iudicem, pro ista sententia: etiam si verum esset quod plurimi cum dicto Martino del Rio teneant, præfatam decisionem non fuisse ex Concilio Anquirensi, à quo indicat inscriptio Canonis fuisse sumptam. Nam dato citra veri præiudicium, quod in Concilio allegato non reperiretur inserta, & dato quod nulli alio tribui possit decisio, nisi 38 Gratiano, nonne Gratiani auctoritas, & communis exinde illius obseruantia erit præponderabilis, authoritati duodecim Martinis del Rios, & apri-

me in concursu opinionum, dum agendum est de absoluen-
do, vel condemnando ad pœnam ita grauem, vt est mortis naturalis, vt legas, quæso, & iterum legas, & postlectionem, quæso, vt perpendas Canonis verba, ex versiculo, *Illud etiam non est omittendum*, & postea implicationem, seu illationem quam facit sub versiculo, *Siquidem ipse Sathanas*, attendendo etiam contra cauillantes Gratianum, illud quod in apostilla ad dictum textum habetur saltem in nouioribus Codicibus, sub ver. *Quædam scelera*, vbi sub eisdem ferè verbis Canonis asseritur, inueniri apud beatum Augustinum, in libro de spiritu, & anima, cap. 28. & in vita sancti Damasi Papæ Primi, quæ extat Romæ in peruetusto Codice de vitis Sanctorum, in Ecclesia Sanctæ Mariæ Maioris, vbi postquam aliqua relata sunt ex Synodo Romana, in qua sanctissimus Pontifex Damasus Macedonium, & Apolinarem damnauerat, in quibus habetur mentio harum mulierum, quæ putabant nocturno silentio cum Herodiadę, & alia mulierum copia, super bestias equitare.

48 Omisissis igitur his concludentissimis animaduersionibus, satis sufficientibus ad de- uincendum omnes Iudices ordinarios, qui nimis acriter contra supra dictum genus mulierum intentant procedere, solo illo fundamento nitus, quo docemur (& à quo diuerticulum sumpsimus, vt confessiones omnes iudiciales, tunc demum admittenda,

39

vt releuantes quoties eis ius, & natura non resistit, natura autem & iure resistentibus nullo casu eas ius admittere voluit, ex quo igitur (quando aliud non esset) confessionibus sagarum ius, & natura resistat, cum nec natura, nec iure fieri possit, vt equitantibus sub quibusdam bestiis, seu aliis cum arundine (prout vidi in quadam lamię confessione, qua asseruit posita sub arundine) vno momento, spatium decem leucarum pertransisse, non poterit iudicium summi à similibus confessionibus, nec harum vigore, cum naturaliter fieri non possit, ad condemnationes sagarum venire, prout recusarunt venire suprema Tribunalia, quorum actiones debent nobis inferioribus deferuire pro instructionibus: quomodo igitur in vim, & vigore similium confessionum, tam supinus erit iudex, vt per eas venire possit ad iudiciū mortis naturalis summendum cōtra continentes. Quo solo fundamento perpenso, nunquā me potui deuincere, vt ad irrogandam similem pœnam mortis venirem, tamen si sæpius (vt dixi) fuerim vocatus pro iure dicendo contra similes sortilegas, sagas, lamias, strigias, maleficas, seu veneficas, quarum actiones prouenisse ex somnijs, & non ex realitate facti, semper habui pro vero; licet non desitear contrarium placuisse aliquibus modernis, Alphonsus de Castro de iusta hereticor. punitione, libro 5. cap. 16. Simanchas de Catholic. instituti. tit. 37. Parladorus, differentia 106. §. 3. vbi

Historia Grillandi transcripta, elegantiori stylo in eandem venit sententiam, & opinionem, & vidi confessionem quandam similem contrariam facto, de qua certior factus fui, data opera, in quadam muliere habita in communi pro saga, quæ cōfessa fuit sub die Circumcisionis Dominicæ, quæ est sub die prima anni, venisse in certo sagarum conuentu, & habui in relatione in dicta nocte, qua fuit accusata cum alijs mulieribus, absque intermissione, & absentia præparasse, & laborasse per totam illam noctem incessanter, pro certo conuiuio faciendo in die sequenti, quasdam massarias delicias, quas nos *bunyols* dicimus, & appellamus; sunt enim similes massariæ confectioes cum melle mixtas, solitas ministrari per rusticos illiberales, & tamen postea ab alijs accusata, quod conuenisset in concursu sagarum sub dicta nocte circuncisiones Dominicæ, quia fuit saga accusans, vel denuntians interrogata de die, & hora, respondit in tortura, sub allegata die prima anni 1613. contixisse, & tamen per insignes & nobiliores testes populi poterat probare contrarium, & nihilominus fuit virtute huius accusationis, seu denuntiationis capta, & formato processu ex alijs consimilibus denuntiationibus, fuit ad mortem damnata, absque eo quod iudex voluerit appellationi per sagam condemnatam interpositam deferre.

40

Ex quibus omnibus in theorica, & vfu practico perpen-
sis, semper fui in hac senten-

tia, sagas huius nostri tempo-
 ris, nullatenus traduci de loco
 ad locum ab spiritibus immun-
 dis, nec in vsum habere ma-
 ledictiones, quas eis vulgus
 impetit, neque ab eisdem per-
 petrari tot, tantaque homicidia
 infantilia, & necationes ani-
 malium brutorum, prout ipse in
 confessionibus deduci solent.
 Sed omnia eisdem in somnijs
 contingere, prout continge-
 bat illis mulierculis, de quibus
 in dict. Canon. Episcopi, 26.
 quæstione 5. quæ cum Diana, &
 Herodiade in choreis, & salta-
 tionibus, in tripudijs, & con-
 uenticulis lamiarum dixerant
 venire de facto. De quibus
 omnibus, & aduersus ea, quæ
 Martinus del Rio Torreblan-
 ca, & decisio Dolana, cum Al-
 phonso de Castro Simancas, &
 Parladorio cummulauerant cir-
 ca hanc materiam, destinaue-
 ram tractatum facere, prout
 formatum, & elaboratum per
 viginti soleos habebam para-
 tum, sed quia post scripta vi-
 deram hanc sententiam am-
 plexam à Senatu nostro, cir-
 cumspectissimo, ab eoque cano-
 nizatam, & apud in tempo-
 ribus, in quibus (pro felicita-
 te nostra) presidentiam, pro
 Consulatum, seu Locumtenen-
 tiam Regiam, tenet minister,
 & persona virtute litteris, &
 circumspectione præclara: tam
 bene instructa in hac materia,
 tantaque doctrina in alia qua-
 cumque legali, ut omnes vident
 in excellentissimo Episcopo
 Celsonen. qui in duodecim an-
 nis, & ultra expensis in officio
 Inquisitoris in Regno Arago-
 num, cum magna sui nominis
 laude, ex integro, & radica-

liter hanc materiam sagatum,
 & funditus penetrauerit. Ideo
 ab instituto desistere latius scri-
 bendi proposui. Cū videam iam
 exinde Iudices venientes ad
 similes condemnationes dolo-
 sos iam effici, cum ne dum
 contra supra dictas regulas ve-
 nire, sed contra id quod Re-
 gium canonizauerit Consilium.
 Tametsi enim nulla sit positi-
 tiua decisio, cum in absolutioni-
 bus ferè nunquam formari so-
 leat, tamen cum anno retro
 lapso 1627. ad Regiam Audien-
 ciam interposuerint recursum
 quatuor mulieres, quæ in hac
 Illerdensi Ciuitate erant cap-
 tæ ab Ordinario, & de lamia-
 tu impetitæ, quæ fuerunt ac-
 cusatæ ab alijs ad mortem con-
 demnatis, & circa suspensis, per
 Iudices Prioris Cathalonix, Or-
 dinis Sancti Ioannis Hierosoly-
 mitanensis, domini temporalis
 quorundam populorum ad con-
 finia huius Ciuitatis, & trans-
 missis inquisitionibus ad Re-
 gium Consilium, ad quod in-
 terposuerant recursum opre-
 sionis prætextu, quibus at-
 tentis, locum fuisse recursum,
 censuerunt referente Regio
 Senatore, & Iudice Regie
 Curix Paulo Guiamet, actua-
 rio Macip, & adeo leues vi-
 sæ fuerunt præsumptiones con-
 tra dictas quatuor lamias, quod
 datis sub idonea manuleuta,
 seu sub cautione, de se repræ-
 sentandis in Regia Audientia,
 sub certa die, quod illa effu-
 xa, lamijs non comparentibus,
 non fuerunt requisiti, equi-
 tas enim impulsit animos iu-
 dicantium, ut pro tam leui, &
 parua causa æstimati fuerint,
 non fore æquum, nec legitimum

dictas mulieres prægruari, vt comparerent Barchinonæ. Et ita pauló ante fuerat declaratum in alio recurſu interpoſito pro parte cuiuſdam mulieris (cuius nomen ſilere expedit ob honorem familie) loci Villanoux de la Barcha, quæ dum eſſet capta per procuratorem dicti egregij Prioris Cathalonix, in Caſtro de Corbins, & admiſſo recurſu, & liberata à carceribus, & ea capta, & ducta ad Regios Barchinonæ carceres, & viſis illis in quiſitionibus, quarum meritis attentis, vidimus liberatam, & ſub idonea manuleuta traditam, quæ eſt ſpecies abſolutionis ex obſeruantia Regiæ Audientix, vt teſtatur nobilis Peguera in ſua praxi, referente Regio Senatore, perquam à nobis obſeruatiſſimo, & ſingularis dexteritatis, condiscipuloque meo chariſſimo, Ludouico Beſturs, tunc Iudice Regiæ Curix, nunc autem eiufdem Regij Conſilij ciuilis, in Aula Reuerendi domini Cancellarij, actuario Prats.

Idem vidi obſeruatum apud Reuerendiſſimos, & venerandos ſemper Patres Inquiſitores hereticæ prauitatis, in Ciuitate Barchinonen. in illo tremendo actu Inquiſitionis celebrato die 10. Maij 1627. vbi vidi duas ſortilegas, ſeu lamijs dimitratas, & (vt audiui) ad exilium condemnatas, licet fuerint confeſſæ & conuictæ de lamiatu, ſic habui in relatione à celebratiſſimo legalis Philoſophix Doctore Ioanni Ribera, de cuius morte fui certioratus poſt hæc ſcripta. Vt ex his omnibus conqueſcat iam Rabies inferio-

rum iudicantium contra ſimile genus muliercularum, ſaltem ad pœnam capitalem mortis propter illam inſigniore inſtantiam, quæ nobis præbuit occaſionem dicendi de lamijs, ſeu *Bruxas*, vt illarum confeſſiones cum ſint iuri & naturæ contrariæ, tanquam erroneæ, & faciles à toto reſpuantur, & nullatenus admittantur.

Hæc igitur propoſitio (redeñdo ad noſtram poſſeſſionis materiam, de qua digredimur à numer. 6.) de non admittendis confeſſionibus iuri & naturæ contrarijs, & ſi vera ſit, verior tamen reperitur, in materia poſſeſſionis, quæ magis factò hominis adhæret, ad l. deniq; 19. ff. ex quibus cauſis maior. vbi videbis iura poſtlimini non cõtineri in materia vſucapionis, cum hæc naſci conſtat ex poſſeſſione quæ in factò conſiſtit; quod ius ſupplere non poteſt, l. 1. §. ſi vir. vxor. de acquirend. poſſeſſion. Atqui naturaliter fieri non poteſt, vt realis traditio fiat abſque rei præſentia, igitur nec fictioni id liceri potuerit. Igitur videtur concludendum in caſu noſtræ conſtitutionis, ita in viduam transferri poſſeſſionem, ſi fuerit in præſentia bonorum mariti, & non aliàs legem noſtram potuiſſe mulierem poſſeſſoriam facere.

Licet enim per iſtum modum fictum, ſeu legale artificium transferendæ poſſeſſionis, ſuppleatur illa realis, & actualis rei traditio, non tamen videtur alia qualitas ſupplere, circa rei præſentiã prouenientẽ. Quoties enim in aliquo actu, duæ, ſeu plures qualitates de-

fide-

49 fiderantur, quarum altera per equipollens, seu alias à iure suppleri posse disponitur, alia, seu alia qualitates cum intacte remaneant, non exinde præsumi debent remissas, & abrogatas, quod in iure habemus clare enodatum in exemplo manumissionis, quæ solita erat fieri per Lictores, de qua Consultus in l. manumissio 23. de manumission. vindic. vbi inductum reperies posse hodie manumissiones fieri tacente domino, abrogatis illis sollemnitatibus à iure antea requisitis, in actu ipso manumissionis, ut certa verba proferrentur per dominos manumittendorum coram Magistratibus, ut post illam legem, non per dominos, sed per Lictores verba sollemnia proferantur, coram prætore, sub certa forma, de qua ex Acurtio, Boetio, & Alciato libro 3. disputation. cap. 14. exit Antonius Pichardus in §. 1. institut. de libertin. numero 3. & tamen licet illa formalitas sit abrogata circa locutionem dominorum, non tamen exinde factum fuit, ut præsentia domini non fuerit necessaria, cum ius solum supplere voluerit, per Lictores, allocutionem & verborum prolationem dominorum, istorum tamen præsentia intacta, & in sua necessitate interessendi præsentialiter manente, supponi enim debent termini habiles, ut domini alloqui possent, quod esset impossibile, si fuissent absentes ab ipso actu manumissionis. Ut sic eodem modo dicamus in occurrenti de translata possessione, ut licet hæc per

50

legis ministerium realiter & vere transferatur, absque actuali, & corporali apprehensione hoc ita demum fiat, concurrentibus omnibus alijs qualitatibus à iure desideratis, præter actualem rei apprehensionem, quæ antea erant necessarie ad illam acquirendam: hoc adimpleri non erat possibile sine rei præsentia: igitur nec illa de qua noster versatur sermo.

51 Et sub his terminis intelliges l. hæc si res, 48. cum l. præcedenti, de rei vindicatione, vbi Paulus l. C. illius legis autor, tractans de transferendo dominio per verum dominum in possessorem, ut qui antea fuerat male fidei, fiat iustus & verus dominus rei, si animaduertas ad textum, reperies duas fictiones ibi inductas: una, per quam fit, ut actori, & petenti rem suam restitui, eo ipso restituta æstimetur, atque proponatur facta condemnatio. Altera vero, & secunda fictio consistit, ut res habeatur pro tradita; sed hæc omnia ita sub fictione remanent, si res sit præsens. Sentiens ut absque rei præsentia, traditio illa inefficax semper fuerit, neque in duci valuerit.

52 Neque est ferenda interpretatio Acurtiana ad dictam l. hæc si res, qua asseritur, rem presentem dici, non illa tantum quæ est in oculis contrahentium, sed & illa etiam quæ est in potestate tradere debentis. Contra quam insurgit Cuiatius lib. 4. observation. cap. 3. ex sola proprietate sermonis Latine sumpta, cuius vigore res præsentem dici non posse inuenitur,

teste Ambrosio Calepino, in verbo, præsens, nisi illa quæ est in oculis contrahentium, & in conspectu subiecti, cuius præsentia desideratur. Insuper, si aduertas ad textum, reperiens ibi tractari de possessore qui iam tenebat rem, in cuius persona inducitur fictio illa, & sic non potest de illomet intelligi. Nec

53 Tiraquell. solutio tradita in tractatu de iur. constituti. 2. part. ampliatio. 3. tollit difficultatem, firmantis, inanem fuisse clausulam constituti, si possessio absque rei præsentia non posset transferri, & ante Tiraquell. notauerat Butrio in cap. cum venissent, num. 9. de restitutio. spoliato. cum satis effectum operata sit similis constituti clausula, cum per eam sine traditione, & absque actuali rei apprehensione possessio acquiratur, ut

54 per Menochium de recuperan. remed. 4. num. 25. licet præsentia rei adhuc requiratur, ut sic liquido constet (meo iudicio) tam ex dict. l. hæc si res 48. de rei vindicatione, quæ nullam patitur tergiversationem, quam alijs ratiocinationibus supra relatis, præsentiam rei fuisse per necessariam, in isto modo acquirendæ possessionis per actus fictitios, artificiosos, seu imaginarios per legem inductos.

55 Sed hæc omnia procedunt, & intelligi possent, in possessionibus bonorum translatis, quibus nulla precessit causa possessionis, nullus contractus, nullaue traditio, iuxta notandam theoricam Bartol. communiter sequutam in l. certi conditio, 9. §. fina. numer. 2. vers. Videte. ff. si cer. pet. ut sic quando huic legis ministerio non precessit aliquis contra-

ctus aliqua detentio, seu aliquis actus, ex quo colligi voluntas domini non posset tunc ex doctrina Bartol. in 1. membro distinctionis procedunt supra dicta, ut sit necessaria præsentia rei ad transferendam possessionem per modum fictum.

56 In alio vero casu quando translationi possessionis factæ per artificium præcedit contractus aliquis, ex quo nouus possessor, ministerio legis, nititur possessionem habere, tunc non esse precise necessariam præsentiam rei firmavit Bartolus in 2. membro distinctionis supra relatæ, quæ est ipsa veritas, ut colliges ex textu in l. qua ratione, 9. §. interdum, de acquiren. rerum domin. a qua sumptus fuit §. interdum, institut. de rerum diuis. ubi Iustinianus regulam hanc illustrat exemplis, conductoris, commodatarij, depositarij, qui rem locatam, depositam, seu commodatam emerunt, & post emptionem persisterunt in possessione, a veris dominis tradita. Sunt itidem alia iura non obscure hoc idem inducentia, nempe l. sed & si res 7. §. 1. l. sine autem, 9. §. 1. ff. de publician. in rem action. l. certi conditio, 9. §. fina. ff. de rebus creditis, l. si rem, 62. in principio, de contra. emp. l. si seruus, 21. in fine, de acquiren. rerum domin. non dissentiunt Doctores in dicta l. si seruus, §. final. Casaneus in consuetudibus Burgundiæ, Rubrica 7. §. 1. Gomez. l. 45. Tauri, numero. 45. alios cumulat Pichard ad §. interdum, institut. de rerum diuisio. & licet relata iura nil disponere appareat de præsentia rei, de qua noster

fit sermo, tamen iura iuribus concordando sunt de necessitate intelligenda datis, & suppositis terminis habilibus, l. hæc si res 48. de rei vindic.

58 Et sic fit vnum certissimum, quod quando iste possessor legalis possidet rem ex anteriori causa, etiam si possessio illa non posset dici talis validè, sed esset sola detentatio, seu detentio ad exemplum possessionis, quam conductor habet in re sibi locata, & commodatarius in re sibi commodata, hæc sola detentio faciet cessare requisitum præsentialis rei, pro transferenda possessione illius, virtute legis, seu statuti, & præter iura relata habes, l. 1. §. si iusserim, l. quod meo. 13. §. si venditorem, de acquir. posses. l. clauibus 75. de contrah. empt. in quibus iuribus reperies fictam traditionem, & præsentiam rei præcisam, & hoc ita quia nullus præcedebat contractus fictæ traditioni. Quando vero præcedit contractus, fictæ, & artificiosæ traditioni (vt in exemplis supra adductis de conductore, & commodatario) 59 licet in eis nulla detur possessio, sed detentio, ad l. 3. §. sed, & si quis de acquir. posses. tunc ex Bart. doctrina fit indubitatum, non esse præcisam rei præsentiam. Sic videmus in creditore pignoraticio apud quem etiam videbis possessionem transferri absque rei præsentia, si contigerit per debitorem pignoris venditionem fieri creditori suo 60 l. siue autem. 11. §. 1. de publica. in rem actio. & ratio nulla alia potest esse, nisi quod ex quo iste creditor pignoraticius ante venditionem possidebat, & ex anteriori causa pignoris, ad l.

serui, nomine. 17. de usucap. potuit lex, absque rei pignoratæ præsentia, per modum fictum constituti transferre possessionem.

62 Vt ex his dicamus in casu nostræ constitutionis, secundum illam distinctionem, Bartol. in secundo membro, rectè posse dici, possessionem rerum, & bonorum mariti defuncti translatam in mulierem, absque rerum, & bonorum præsentia, cum huic statutarie, & constitutionali translationi possessionis, præceferat iam alius contractus, vel alia detentio quædam in mulierem ratione dotis, & sponsalitiij, vel ratione possessionis, quam mulierem habere dixeramus, iure familiaritatis, de qua aliqua dicta fuerunt supra in alio casu, ex Alex. Beci. & alijs communiter, in l. qui, in iure. 41. de acquir. posses. quæ quidem possessio licet, non sit possessio cum realitate, vt ex d. l. qui iure colligi potest, & declarat Menoch. de arbitr. cas. 160. num. 11. quia cum sit actus facultatiuus, non est potens ad transferendam possessionem, c. cum Ecclesia Sutrina, de caus. posses. & proprie. d. l. qui iure, 41. Rip. in d. c. Ecclesia Sutrina, num. 55. Anchar. con. 157. ad fin. ver. quidam sunt actus, Rot. apud Cardina. Mantie. decis. 267. nu. 2. quia vt dicebat Socin. sen. con. 60. num. 7. lib. 1. possessionem iure familiaritatis nullius esse considerationis, sequitur Alex. con. 6. num. 14. & 15. lib. 3. vbi apostilla, in verbo familiaritates, allegat concordantes Craue. con. 61. num. 2. Surd. con. 6. num. 10. lib. 1. Rota, in vna Bononiæ Capelle, 25. Maij 1609. 63 64 65 66

67 apud Coccinum in re collectis ab eodem decis. 472. num. 6. Maceraten. lib. 2. var. resol. 11. num. 78. in fin. ex quo enim possessio iure familiaritatis inducta, tunc dici soleat talis, quando possidenti nullū aliud cōpetit ius, præter rationem consanguinitatis, seu amicitie, quæ tunc titulum suadere videntur Rebus. in tracta. de mater. posses. in præfa. nu. 29. in fin. Tobi. Nonius, con. 66. num. 13. cum alijs allegatis, per Coccin. decis. Rotali, 239. num. 6. nil mirum si dicatur parū existentie, & debilis fundamenti. Est enim possessio iure familiaritatis titulus subsidiarius, quando alius præsumi non potest, Angel. l. asidius, circa principium verific. *Mulier possidet*, C. qui potior. Alexand. in d. l. qui iure familiaritatis, de acquirenda posses. num. 5. ver. per hoc tamen, ff. de acquirenda possessione, & in con. 88. num. 6. & Menoch. de arbitr. cas. 160. nu. 20. cum alijs allegatis per Rotam, apud Coccin. decis. 239. num. 4. & decis. 180. numer. 5. Seraphin. decis. 130. num. 2. & 138. numer. 4. alias decisiones, allegat Mantic. decis. 245. nu. 7.

69 Nihilominus tamen, quamvis hæc vera sint in iure de possessione familiari negari non potest, quod sit efficacior, fortior, & validior, ille quam considerauimus in conductorem, commodatarium, & creditorem pignoratitium, & tribuat quale ius considerabile, adeo ut possessori iure familiaritatis, simul cum alio liceat propria autoritate ingredi plenam possessionem vocantem not. Bart. l. 2. C. de acquiren. posses. Alciat. con. 607.

Menoch. de recupera. remed. 1. numer. 32. Roder. Suar. tit. *De las herencias*, num. 4. Marcus Anton. Quesad. diuer. qq. c. 14. num. 9. Imo si non consideretur, nisi ut detentio, poterit retinere, quod licere detentori solum, ad l. sub pretextu, C. commodati. & hinc factum est, ut apud interpretes, & pragmaticos receptum sit possidenti iure familiaritatis, licere causam suæ possessionis mutare, ut in proprijs terminis de vxore & hærede, Bald. l. penul. sub n. 1. C. de pignorati. action. late Gracian. discepa. fore. 700. nu. 59. Rota, apud Coccin. decis. 67. num. 4. & 130. num. 6. sicut, & cuilibet alio possessori, licet ex superuenienti titulo causam suæ possessionis mutare, Bart. con. 207. incipi. in quaestione, numer. 4. lib. 1. & sunt plures decisiones, Rotæ canonizantes, in qualibet materia ex titulo superuenienti posse causam possessionis mutari, Achil. de Graf. decis. 4. sub tit. de causa posses. & proprieta. Rota diuerso. p. 1. decis. 324. num. 2. apud Mantic. decis. 245. num. 4. & tandem in recentissimis, decis. 623. num. 5. p. 1. & iterum postea, p. 2. decis. 741. num. 8. ubi alias traditas reperies decisiones.

73 Quod adeo verum est, ut absque aliqua declaratione, & manifestatione animi fiat ipsa translatio possessionis, ex vna causa ad aliam ipso iure iuxta opinionem Decij, con. 400. n. 5. Gratian. discepta. foren. 700. num. 6. ubi tenet sic passim seruari, in Rota, ut apud Pureum, decis. 451. lib. 1. Cessa de Graf. decis. 19. numer. 6. de proba.

Rota,

74

Rota, diuerso. decis. 143. nu. 4. p. 2. & apud Coccin. decis. 67. num. 5. vbi alia allegantur, & in recollectis, per Farinac, in recent. decis. 366. num. 1. in fin. p. 1. vbi fuit tentum mulierem possidentem administratorio nomine, finita administratione, posse mutare causam suæ possessionis, absque alia declaratione in usufructuariam, ex quo igitur mulier possidebat iam iure familiaritatis, & sic præcesserat iam huic statutarie possessioni, illa possessio familiaris, habuit, vel habere potuit, locum doctrina Bartol. superius relata, ut præcedente aliquo actu ad ipsam statutariam translationem possessionis, non sit necessaria rei præsentia, sed dicendum, ut in viduam absentem, non minus quam in præsentem, sit visa translata possessio.

75

Sed quia aliquis poterit non incongruè, redarguere hanc observationem, ex alia quam nos in euidentialibus non improbè formabamus, ut mulier nil aliud possidere dicatur (de iure communi) iure familiaritatis, præter domum quam cum viro suo habitauerat, ut ex inde licet superior ratiocinatio potuerit ad domum sic possessam iure familiari adaptari, nullatenus vero ad alia bona mariti, quorum omnium possessio (per tex. nostrum) transfertur in mulierem, ut ex inde dici possit, quod licet præsentia rei non sit necessaria ad domum ipsam, in qua poterat considerari titulus ille præambulus familiaris, tamen in cæteris bonis, cum cesset familiaris possessio, & consequenter titulus, seu causa præcedens, de necessitate debeat adesse rei præsentia

76

adhæredo semper; Bartoli distinctioni supra tradite, in l. cert. conditio, § fin. num. 1. de reb. cred.

77

Quod ut euites dicere poteris, causam præcessisse huic nostræ translationi constitutionali sufficientem, pro Bartol. requisito, tum quia vir, & uxor constantè matrimonio sunt, & dicuntur socij diuinæ, & humanæ domus, & tanquam tales in iure diuino, & humano habentur, notantur, & cognominantur, Genesis, c. 3. ibi: *Mulier quam dedisti mihi socia*, l. 1. de rit. nuptia; l. aduersus, 6. C. de crimin. expil. hæredita. can. cum societas, 27. q. 2. declarat Bart. in l. diuortio, § interdum, num. 3. & 4. C. de iur. dot. Couar. ad 4. 2. p. c. 7. §. 1. num. 5. & §. 5, nu. 20. Heñ. Felic. de societ. im proce. num. 24. Francisc. Molin. de rit. nup. lib. 1. compar. 5. & lib. 3. q. 65. & in societate vnum est certum, ut quilibet ex socijs nomine proprio possideat, vigore taciti constitut. l. 2. pro socio, quam sic declarat, Bart. & Bal. l. 1. ff. pro socio, melius, Ias. l. si socius, num. 1. de reb. credit. Gom. var. c. 5. num. 3. Couar. lib. 3. var. c. 19. num. 1. Heñ. Felic. de societ. c. 9. n. 47.

78

Tum quia mulier ratione hypotecæ, quam habet in bonis mariti virtutæ, l. assiduis, C. qui poteres, in pig. habeantur, per quam diximus ius retentionis bonorum hypotecæ subiugatorum sibi competere, ex Bart. l. si filio solu. matrim. Bal. l. 1. C. de pignora. actio. & in l. penul. C. de non numer. pecun. Palac. rub. in repiti. c. per vestras de donat. int. vir. & vxor. amplia. 14. Latius omnibus Anto. Que-

lad

79

fad. diuersa. qq. c. 14. Parlado. rer. quotidiana: lib. 2. c. 5. nu. 13. Burlat. con. 8. num. 15. ver. in super vxor, lib. 1. & con. 9. n. 8. eod. lib. Gracian. discepta. forensi, 700. numer. 52. & Fufius discepta. 954. per totam, cum alijs supra allegatis, sub hoc tempore in ratione, deci. num. vt ex his siue mulierem consideres vt sociam, siue vt familiarem, siue vt creditricem hypotecariā, semper in omnem euentum, & ad minus negari non poterit, si non possessoram veram saltem detentricem legitimam bonorum mariti, & ex causa anteriori, & præcedenti ad actum translationis possessionis, & consequenter posse virtute legis, effici veram possessoram bonorum illius, etiam absque rei præsentia, omnino necessaria quando nullus præcessisset contractus, seu traditio aliqua iuxta terminos d. l. hæc si res 48. de rei vindica. & theoricam, Bart. supra relatam.

Notabilia ex tertia declaratione ad primum Tempus.

1 **P**ossessio de qua in textu nostro an transferatur in uxorem per mortem civilem, sicut ac per mortem naturalem, cum seqq.

2 *Mors civilis an fuerit à legislatoribus, vel ab interpretibus, cognita, & inducta.*

3 *Mors civilis dicitur, sub triplici specie, & que.*

4 *Mors civilis quando equiparetur naturali, & n. 10. & 11.*

5 *Donatio facta sub conditione ingressus religionis, siue si professio fuerit secuta dicitur donatio causa mortis.*

6 *Donatio facta sub conditione, si donans religionem ingressus fuerit, non indiget insinuatione.*

7 *Constitutio prima, sub titulo de donationibus, in nostris constitutionibus incipiens, Per tolrer, declaratur.*

8 *Donationis nomen simpliciter sumptum, donationem solam inter viuos sonat.*

9 *Insinuatio non est necessaria in donationibus causa mortis, statuto dictante de donationibus insinuandis.*

10 *Mors civilis equiparatur naturali, in prolatione mortis à lege & non ab homine facta.*

11 *Mors civilis naturali equatur, quando est una, & eadem ratio in vno, atque in alio casu, & idem resultat effectus, & n. 21.*

12 *Mors civilis in casu nostre constitutionis, an possit causare effectus quos, & mors naturalis causaret, & n. seqq.*

13 *Possessores duo vnius rei insolidum esse nequeunt.*

14 *Mors omnia soluit.*

15 *Translatio possessionis in alium per mortem possessoris non potest fieri, nisi per mortem naturalem.*

16 *Mors civilis equatur naturali, in casibus à iure expressis.*

17 *Constitutio nostra sub verbis, Mort lo nrair, an voluerit excludere mortem civilem.*

18 *Ablatiuus absolutus inducit conditionem.*

19 *Conditiones sunt implende in forma specifica, & non per equipolens.*

- 21 Verba quando intelligenda sunt per prius, & non per posterius in morte naturali, vel civili.
- 21 Mors civilis non continetur, sub naturali in conditionibus mortis, & ubi fit stricta interpretatio, & n. 35.
- 22 Mors civilis, non aequatur naturali, in statutarijs dispositionibus loquentibus de morte.
- 23 Mortis nomen simpliciter sumptum, solum mortem naturalem comprehendit.
- 24 Statutum non continet, ea quæ sub fictione veniunt in verbis ab eo prolatis.
- 26 Mulier habens maritum inutilem ad metallum, vel opus publicum seu ad trirremes damnatum, gaudet privilegijs vidualibus.
- 27 Mulier in casu nostræ constitutionis, ut optinere possit in iudicio possessorio debet de morte mariti docere.
- 28 Viuere quando quis dicatur, usque ad centum annos, & declaratus error communis in hac regula, & n.
- 29 Lex non trahitur ad rare contingentia, sed ad ea quæ sunt frequentioris usus.
- 30 Vita hominis, seu superuiuentia illius est probanda, ab eo qui se fundat in ea, nec sufficiet regula supra n. 28. tradita.
- 31 Resignatario incumbit probare resignantis, vitam tempore resignationis.
- 32 Creditor violarij agens ad pensiones decursas, an sit cogendus probare superuiuentiam nominatorum in creatione violarij,
- 33 Actor non est cogendus probare ea quæ sunt de exceptione rei.
- 34 Reus opponendo exceptionem, fit actor in illius probatione.

- 35 Fundamentum intentionis creditorum violariorum, consistit in vitis instrumenti violarij.
- 36 Qualitas inductiua alicuius actus est probanda ante omnia, ab eo qui se vult actu iuuari.
- 27 Absens à loco, vel patria de quo non apparet, neque per relationem, neque alias quando præsumatur mortuus.
- 38 Vita non probatur per eum qui vidit viuum ante tempus actus, in quo superuiuentia est necessaria.
- 39 Mulier in casu nostræ constitutionis, debet probare mortem mariti, ut optinere possit in beneficiorum largitione.
- 40 Mors absentis de cuius superuiuentia, nulla habetur relatio quomodo probanda.
- 41 Mors mariti in casu nostræ constitutionis, cum sit super re parui præiudicii leuioribus probationibus dicetur probata, quã in alijs cassibus eam in possessorijs, & ita sola fama, vel rumor mortis sufficiet, & n. 42.
- 42 Fama sola sufficit ad probandam mortem, in rebus reparabilis præiudicii.
Possessoria iudicia dicuntur parui, & reparabilis per iudicij.

Tertia declaratio ad cōclusionē ex i. Tempore desumptam.

Argumentum, seu conclusionem ex isto primo tempore desumptam declarabis tertio loco, ut eam intelligas tan-

tum

2 tum in casu mortis naturalis mariti, nullatenus vero in alia morte civili, contingente marito per capitis diminutionem (quā inter iuris versatos dicimus civilem) non quia mortis civilis nomen apud iurisperitos, dicamus cognitum, prout incognitum ab istis dixerunt interpretes: sed quia quasi nomen magistrale à iurisperitis recensio-ribus, & iuris præceptoribus ad inuentum sit, secundum Eman. Acost. in l. gallus, §. & quid si tantum num. 4. de liber. & posthum. Mier. de maioratu. p. 2. q. 3. num. 15. Paz de tenuta, c. 34. num. 3. sic similem mortem civilem, appellauit Bal. in l. eā, quam num. 18. C. de fideicom. vbi sub triplici differentia mortem constitui reperies, prosequitur Alexandrus Trétasquin. lib. 1. var. tit. de morte natura. civil. & plusquam civil. resol. 1. vt mori civiliter iam receptum sit intelligi de eo qui factus est seruus pœnæ, ad l. quidem, de pœnis. Et cum mors civilis per ingressum Religionis, vel condemnationem ad trirremes, seu alias per amissionem Ciuitatis, & libertatis commissā, equiparetur morti naturali, §. fin. autem, vbi Bart. & Angel. in authen. de Monachis, & notatur in c. in præsentia de probat. & in authen. si qua mulier, C. de sacros. Eccles. notat eleganter, Gracian. disceptatione foren. c. 975. num. 34. vbi tenet quod, si quis donauerit sub conditione, si & quatenus monasterium ingrediatur; & professionem emisserit quod donatio præsumatur causa mortis facta, & subiecta reuocationi, & omnibus regulis loquentibus, de donatio

nibus causa mortis, Ioan. Andre. Hostien. & Cardin. in c. statui-mus, de Regular. Papon. conf. 120. num. 7. cum seqq. Ias. in l. si qua mulier, in fin. C. de sacros. Eccles. Riminal. in principi. instit. de dona. num. 375. Menoch. præf. 36. num. 11. lib. 3. vt inde similis donatio contem-plato ingressu religionis, nulla indigeat insinuatione, cuius-cunque sit quantitatis, tanquam causa mortis facta, Pau. Castr. con. 75. nu. 11. ver. potest, dici melius, lib. 2. Socin. con. 137. num. 1. lib. 1. Rolan. consil. 8. num. 23. lib. 1. Crass. §. donatio causa mortis, num. 5. & quod donationes causa mortis cuiusq; sint quantitatis, nulla indigeant insinuatione, est tex. formalis, in l. fin. vbi glo. in prin. Odo-fred. Bart. & Angel. C. de do-natio. cau. mort. Anto. Gabriel, commun. tit. de donat. conclu. 1. num. 70. dicens d. l. fin. cor-rigere, l. donatio, C. eod. Guid. Pap. q. 610. Bald. con. 169. ver. item quod donatio lib. 4. consi-liorum. Ex quibus intelliges constitutionem 1. vel vnicam incipientem, *Per tollre fraud,* sub tit. de donationibus, quæ fuit Regis ferdinandi II. de an-no 1503. c. 41. qua dispositum habemus omnes donationes in hoc nostro Principatu facien-das, super maiori parte patrimo-nij donatoris, vel super quanti-tate quingētorum Florenorum, insinuandas fore, vel describen-das in libro inscripto de dona-tibus, & hæreditamentis conti-nuatis nominibus donantium, donatariorum, & Notarij stipu-lantis donationem, & cum alijs requisitis in dicta constitutione, quæ cum loquatur simpliciter

in donationibus, ut sonant illa verba in principio constitutionis, ibi: *Que qualseuol donations uniuersals*, intelligas de donationibus inter viuos, quæ tantum sub nomine donationis veniunt, ut scribunt omnes in l. quæ dotis, solut. matrim. Bald. con. 107. Menoch. præf. 36. num. 1. lib. 3. & nullatenus in donationibus causa mortis, quas non comprehendit, sub statutis de insinuantis donationibus omnes tenuerunt, Bart. l. filius familias, §. 1. de donatio. Ias. l. si tibi pecuniam, num. 6. ff. si cert. petat. Bal. l. fin. num. 1. ver. & per hanc legem, C. de donatio. cau. mort. Tiraq. de legib. connubia. glo. 5. num. 66. Gracian. discepta. foren. 975. num. 38. vbi sic Rotam obseruasse, in vna Spoletana donationis, 10. Februarij 1619. coram pamphilio. Ex quo igitur (ne digrediamur a casu nostro) mors ciuili naturali equiparatur, non improbabiler dubitatur, prout releuantis dubitationis fuisse, testatur Petr. Lorio. de iur. arte tract. 5. de morte axiomate, 1. an sicut mortuo viro, in mulierem transferatur possessio, per textum, & constitutionem nostram, transferatur, & itidem per quamlibet aliam mortem ciuilem. Et apertè quādo verbum, *mortis* profertur a lege, & non ab homine, quia in hominis prolatione nunquam ciuili cum naturali equatur Cepha. con. 395. num. 31. & seqq. Fano, in tract. de societ. officio. q. 19. num. 13. decis. Rot. apud Farin. in recensio. p. 2. decis. 543.

Cui difficultati respondendum erit de facili, tantum text. nostrum intelligi de morte naturali, nam licet verum sit mul-

toties in iure mortem ciuilem æquipollere naturali, ut ultra supradictos (& infra cumulatos sub, 3. tempore in causa, & questione de sponsalicio assignando in bonis mariti condemnati ad trirremes) Lato sermone exposuit, Castillo, Soto Maior, lib. 3. quotidiana, qq. c. 12. à num. 12. cum seqq. tamen illud certum in hac regula fuit habitum, quando eadem est ratio in ciuili morte atque in naturali, & quoties idem repræsentatur effectus ex vna, atque ex alia morte, tunc æquiparari alias non, l. 1. §. fin. de contra tabulas, Felin. in c. licet vndique num. 2. in prin. de offi. & protesta. iudic. deleg. ibi: *Quando in casu occurrenti tantum operatur, quantum operatur naturalis*, allegat Bart. in l. ex ea parte, §. in insulam de verbo. obliga. quæ etiā sequitur Alex. cō. 13. lib. 3. Socin. con. 92. lib. 1. per totū Ægidi. Bos. tit. de bonor. publica. n. 35. Vasqui. lib. 2. contrauer. c. 17. n. 15. Mier. de maior. p. 2. p. 3. nu. 15. Molin. de primoge. lib. 3. c. 13. numer. 59. cum alijs allegatis, per Paz, de tenuita maioratus, c. 34. numer. 28. Alex. Tretasin. de substitu. p. 4. c. 6. num. 4. Hondedeus alios cumulan. con. 62. num. 12. 36. & 39. Cras. in §. fideicommissum, q. 41. in fin. Barbof. l. 2. p. 1. numer. 154. solut. matrim. cum infinitis alijs adductis, per Castill. Sot. Maior, d. lib. 3. c. 12. numer. 25. Ceuall. contra communes, q. 63. Sed sic est quod effectus mortis ciuili, in casu nostræ conclusionis, non possunt causari, sicut & in casu mortis naturalis. Igitur nullo pacto erit ferenda translatio possessionis bonorum mariti,

per

per mortem illius civilem, atque transferri diceremus per mortem naturalem, obitum, & discessum.

13

Minor autem ista propositio, quod per mortem civilem, non possint causari effectus illi necessarij pro translatione possessionis in mulierem, atque per mortem naturalem patet euidenter: si aduertas, quod per mortem mariti naturalem, vacat possessio, & ex vacatione causatur possessionis translatio, quæ non daretur, nisi per mortem naturalem possessoris, & non vacando non fieret locus translationi in alium, nam alias darentur duo possessores in solidum, contra tex. in l. 3. §. ex

14

contrario de acquirenda possessione, iuncta Bartol. theorica iu d. §. ex contrario, numer. 9. vbi Castren. & Aretin. melius omnibus, Gregor. Lopez, lib. 1. animaduert. iuri. c. 27. numer. 3. & cum mors omnia soluat, §. deinceps, in authen. de nupt. §. nos autem iustitu. de publi.

15

iudic. Sebastian. Medic. in peculiari tracta. mors omnia soluit, p. 1. in prin. Surdus, decis. 124. numer. 11. & consequenter soluat possessionem, sit inde per solam mortem naturalem induci translationem possessionis, & non per civilem, quæ non potuit causare effectus possessionis vacantis, vel (vt clarius dicam) finem possidendi in maritum, vt possit incipere possessio mulieris.

16

Tum etiam quod supradicta coadequatio mortis civilis, & naturalis, non indiscriminatum illam ius admisit, neque ab interpretibus veneratur pro

17

vera, nisi tantum in casibus à iure expressis, glo. in c. placuit, el. 2. 16. quæst. 1. & in c. susceptum, verbo non morte de rescrip. in 6. Oldradus, consil. 284. numer. 4. dixit sepius, Rota, in vna Ianuen, officiorum coram Coccino. 9. Maij 1614. de qua, apud Farinac. decisio. 543. p. 2. & apud eundem 1. par. decisio. 240. numer. 7. par. 1. in recentissimis, & tenuit antea communis doctorum sententia, vt per Alexandrum, Socinum, Felinum, Ias. Parisium, Gomez. & alios cummulatos, per Trentafin. de substitutionibus, 4. p. capit. 6. numer. 4. Cras. in §. fideicommissum, q. 41. versiculo pro quo militat, vbi alios recenset, alios Ceuall. quæstione 63. communi contra commune, & hos, & alios commemorat, & examinat Soto Maior, dicto capit. 12. numero 23. lib. 3. Gomez. ad regulam 8. Cancellariæ, de impetratione beneficij, per obit. familia. Cardinal. quæstione 5. versiculo fin. de Franchis, decisione 562. numero 8. Don Garfi. Mastril, decisione scicil. 283. numer. 16.

18

Et tantum habest, quod in constitutione nostra expresse disponatur per mortem civilem, quod imo resultat illam fuisse exclusam, & dispositionem redactam ad mortem naturalem, si aduertas mentionem fieri de morte per ablatiuum absolutum, vt constat ex verbis expressis, ibi: *Mortuo viro*, & satis notum est in iure conditionem expressam induci, per similem modum loquendi per ablatiuos absolutos, l. à testatore 108. de

condi.

20 condi. & demonstr. latè Barbof. in rubri. solut. matrim. p. 1. num. 24. Cancer, lib. 3. var. c. 20. num. 304. Mier. hic num. 29. allegans l. thais, 41. quæ non probat, latè Petr. Peral. l. 1. nu. 93. de lega. 2. vbi reperies per quos ablatiuos formari conditionem, & cum conditiones regulariter actui dent formam: succedit ex inde alia regula, vt impleri debeant in forma specifica, ita vt non fiat locus equipollentibus; Cevallos qui plures cumulat, 3. p. q. 749. num. 3. ad l. qui hæredi, 44. de condit. & demonstra. cum tunc verba in naturali, & proprio sensu intelligenda iura statuerunt, l. si fideicommissum, 28. de condit. & demonstr. l. si quis, 4. C. de his qui veni. æta. impetra. Bart. l. 2. §. fin. num. 6. de reb. credit. & quando stricta interpretatio verborum est facienda; vel quia sumus in materia conditionali, vel in materia exorbitanti, (vt in nostro casu) verba semper sunt intelligenda, per prius de morte naturali, & non per posterius de civili, per rex. in l. ex ea parte; 121. §. in insulam, de verbo. oblig. l. sed si mors, 14. §. tam igitur de donat. inter vir. & vxor. l. cum pater, 79. §. hæreditatem, de lega. 2. & in proprijs terminis d. verbo mortis, Alexandr. Rauden. de analogis, libr. 1. c. 10. num. 26. vbi probando verbum mortis fuisse analogum, asserit sub nomine mortis in abstracto sumpto, quando agimus de materia fauorabili civilem contineri, non esse dubitandum, secus vero si in materia stricta profertur, quem sequitur Castillo, d. c. 12. num. 22.

22 Ex quibus decisum fuit in Regno Neapolis, consuetudinem illius Regni loquentem de restitutione dotium mortuo viro; & consequenter per consimilia verba nostræ constitutionis, non procedere; neque verificari in viro deportato; vt per Vincen. de Franchis, decisio. 562. num. 5. & 6. cum sequen. Mastril. d. decisio. 283. numer. 23. mortis enim nomen in dubio sumptum intelligitur de naturali, ad l. fina. C. de his qui ætat. impetra. Gracian. disceptio. foren. 481. numero 36. Bolognetus, in l. gallus, §. & quid si tantum, numero 70. & 71. & ratio est euident, quia in statutis casus fictus, non comprehenditur Anton. Rosel. in tracta. de limita. de cau. fin. numer. 19. & 31. Tiraquel. de retract. cōsang. §. 1. glos. 10. nu. 76. Magon. decis. Floren. 28. nu. 4. & 5. & decis. Lucensi 90. num. 5. Et demum quod in conditionum adimplemento, nullatenus sit admittenda æquiparatio mortis civilis ad naturalem tenent omnes per d. l. qui hæredi 44. & l. Mæuius 61. de cond. & demonstr. & in d. §. & quid si tantum, Surd. cons. 90. n. 33. Alexan. Trentacinq. de substitutio. 4. part. cap. 6. nu. 4. in fi. Castillo, qui dicit vnanimitèr per istam distinctionem omnes transire ad d. cap. 12. numer. 32. libro 3. Vt ex his dicamus non sufficere in casu nostræ constitutionis, vt hæc conditio mortis mariti, per textum nostrum optata, vt diximus, & per ablatiuum absolutum inducta ad transferendam possessionem bonorum, adimpleatur per æquipollens, per mortem Civilem mariti, vel per casum

26 quo maritus rediretur mulieri inutilis, quia damnatus ad triremes, etiam si isto casu dici soleat, mulieres frui privilegijs vidualibus, vt per glo. in c. inter corporalia, per illum tex. verbo inutilis, de translat. Episc. Couar. practi. c. 7. numero 2. Ias. l. fin. de officio eius, cui mand. est iurisdic. Bald. c. significantibus, de offic. delega. Petr. Barbof. l. 1. p. 1. numer. 44. soluto. matrim. Vincen. de Franchis, decisio. 100. num. 18. Surdus, de alimen. tit. 1. q. 44. num. 67. Lara de aniuer. lib. 1. c. 27. num. 36. Bouadil. lib. 1. polit. c. 11. num. 7. cum paria sint non habere maritum, sed illud habere inutilem, Couar. in practi. c. 7. numero 2. sed esse necessarium precise, vt mors naturalis mariti succedat, vt fiat locus possessionis translationi.

27 Ex quibus fit vnum certum mulierem, nullatenus ad possessionem admitti bonorum mariti, nisi quatenus docuerit de morte naturali mariti, ex quo fundamentum suæ possessionis consistit in illius morte, de qua ante omnia edocendum est, tanquam fundamentum suæ intentionis, ad vulgatam, l. 2. de probat. l. actor. C. eodem tit. l. si quidem, C. solut. matrim. Alexandr. con. 25. num. 4. & con. 116. num. 3. lib. 2. Zucard. l. fin. numero 248. C. de edict. diui Adri. tol. cum alijs adductis, per Herculan. in tract. de proba. nega. Mago. decis. lucen. 44. num. 2. & cum mulier contra se habeat iuris præsumptionem de mariti superuiuentia, non per illam regulam vulgarem imperitorum, vt quilibet

29 præsumatur viuere vsque ad centum annos, quæ regula lubrica videtur, & præmaximè si attendas, ad tex. in l. fin. C. de sacros. Eccles. ex qua vulgus desumpsit axioma, cum illa lex non dicat, quod quilibet præsumatur viuere vsque ad centum annos, sed quod quilibet potest viuere vsque ad centum annos, & sic non est bona consequentia, quem posse viuere vsque ad centum annos, ergo præsumitur viuere tot annos, maxime quia hoc est de raro contingentibus, ad quæ lex trahi non potest, l. nam, ad ea de legib, Imo & frequentius contingit contrarium, & plus licet arguere à communiter contingentibus, ad c. 1. de Cleric non residen. Euerard. loco. 56. Brunor. à sole in suo iuris compen. verbo argumentum, 1. & sic hodie non bene admittitur hæc propositio, vt quilibet præsumatur viuere vsque ad centum annos, vt duce subtili, Aretino, qui multa ad casum conduxerat, in l. sed, & si de sua de acquirend. hæredita. post numer. 4. adnotarunt, Couar. lib. 2. var. c. 7. sub. numero 7. ver vnde licet possibile, Anto. Gabr. commu. conclu. lib. 1. tit. de præsump. conclus. 6. & alius Gabriel, con. 22. in prin. optime Magon. decis. lucen. 44. num. 12. & ibi annotatio prima Hercula. de probatio. nega. numero 250. Pinel. l. 2. 3. p. C. de rescin. p. fin. numero 33. Menoch. de præsum. lib. 6. præsum. 49. vbi late Cardin. Tuschus, commun. conclu. littera V. conclu. 226. cum alijs, per Castill. Soto Maior, lib. 4. controuer. iur. cap. 13. num. 41. vbi uidebis enodatum,

nulla.

nullatenus, ex d. l. fin. C. de sacrosan. Eccle. probatum remanere, quod vulgus præsumit, Gracian. discepta. 78. numer. 4. vbi firmat nullo iuris loco probari tale dictum, vt quilibet præsumatur viuere vsque ad centum annos, sed solum quod centum anni, faciant terminum longissimæ vitæ hominis, & non est præsumendum quempiam viuere vltra illum, ex quo non infertur, quod quis præsumatur viuere vsque ad dictum tempus.

30

Quod est summè notandum saltem, per illos quos vidi deceptos in simili regula (loquor de aduocatis, qui procedunt per regulas generales, absque radicali iurium indagatione) existimantes ex ea, quod fundans intentionem in vita hominis, non astringatur probare vitam positiuè, sed sufficiat eis iuris præsumptio, de vita hominis trahenda ad centum annos, quod tamen falsum est, imo per quam necessarium probare superuiuentiam, quoties vita cuius est fundamentum intentionis, non minus quam in morte probanda dictum fuit, quando mors est fundamentum intentionis, vt est in doctrina Bartol. cõmuniter secuta, in l. si quidem, C. solutõ. matrim. vt per Alexandr. Corn. Gozad. Paris. Iaso. & Aretinum cumulosos, per Anton. Gabriel. libr. 1. de præsump. conclus. 16. Hercula. de proba. nega. num. 290. Corne. consil. 119. notabilis Graciani, disceptatio. 78. a num. 3. cum seq. Et sunt plures decisiones, vt in Lucenci Magonij 44. numer. 4. Rotæ diuersæ, apud Puteum, decis. 85. lib. 1. vbi

31

agens vigore resignationis, debet probare resignantem, viuere tempore resignationis, & post mandatum de resignando, & idem tenuit Rota, diuerso. decis. 102. p. 1. n. 6. vbi plures allegantur, & apud Achil. de Gras. decis. 1. tit. de probatio. vbi etiam aliæ colliguntur decisiones, & apud Seraphi. decis. 1171. n. 2. & in vna nostræ Cathedralis Illerden. similiter dixisse, Rotam contra regulam de centum annis testatur, Crecen. decis. 2. sub tit. de exceptio. quæ alias est 145. Et ad vtrumque casum vitæ, & mortis probandum, ab eo qui fundamentum in vita, vel in morte sumere intendit est recens, Rotæ, decisio, apud Alexandrum Ludouisum, decis. 228.

32

Ex his firmandum ducerem contra agentes ad pensiones violariorum, & censuum vitaliciorum, quorum venditiones concipi censuentur, durantibus duabus vitis, vt si contingat ignorari de vitis contractus, necessitas iniungatur agentibus ad exactiones pensionum probandi superuiuentiam: quia fundamentum intentionis creditoris contractus vitalicij consistit in vitis, & superuiuentia nominatorum in contractus instrumento, & tanquam principale requisitum, a quo regulatur contractus, ab eo qui in illo se fundat, est probandum, non urgente quod actor non sit cogendus probare, ea quæ sunt de exceptione rei, sed tantum sufficit ei fundare, suam intentionem, vt per Odrad. con. 229. numer. 3. Garfi. de Benef. p. 9. c. 2. num. 342. Seraphin. decis. 1484. nu. 15. & 1497. nu. 4. & antea Bellamer.

33

k 2

decis.

34 decisio. 76. num. 3. cum seqq. Ut inde cum hac exceptio mortis, á debitore opponatur, fiat quæ actor in exceptionis probatione, l. 1. ff. de exceptio. Panormi. in c. præsentium, num. 2. de testibus, necessario ei incumbat onus probandi exceptionem. Nam hæc non subvertunt necessitatem probandi vitam, aut mortem, quoties in morte, aut vita consistit fundamentum intentionis iuxta supradictam, Bartol. doctrinam in d. l. si quidem, numer. 1. C. soluto. matrim. Alexand. con. 35 27. num. 7. lib. 7. intentio enim creditorum violarij, semper fundatur in vitis, & superuiuentia nominatorum in contractu creationis violarij, vel in ipso instrumento, quod regulatur, á vitis, & superuiuentia illorum, qui sunt in contractu designati, quo casu succedit regula, supra exornatè tradita, 36 sub 3. euidentiali, num. 42. quod qualitas inductiua alicuius actus ante omnia est deducenda, & probranda, antequam ad actus executionem perueniatur, quibus adde Gracian. in optimo casu loquentem, dicepta. foren. c. 713. numero 58. vnde cum qualitas superuiuentiæ nominatorum fuerit inductiua census vitalicij necessario est probanda per eum, qui in eam intentionem suam voluerit fundare. Cum ei non sufficiat præsumptio illa vitæ, vsque ad centum annos, vt per allegatam decisionem, Rotæ diuerso. 102. n. 6. p. 1.

37 Et maxime quando personæ, ad quarum vitas regulati fuerunt census non appareant, neque reperiantur, prout no-

bis non semel contingit speculari, quia tunc præsumuntur mortue, Bartol. l. si certus, §. si vna, ff. ad Sillanian. Deci. con. 652. num. 3. Gracian. dicepta. foren. 78. numero 6. qui in optimo, & strictiori casu concludit docendum esse de vita, in qua dixerat fundamentum consistere intentionis. Imo nec sufficit illi qui se fundat in vita, probare quod quis ab anno antea viderit viuum, quia per necesse debet probare viuum tempore decursæ pensionis violarij, iuxta Socini traditionem, in l. si inter virum, num. 9. ff. de reb. dub. Alex. l. 2. ff. iudica. solui.

38 Vnde in casu nostræ constitutionis, si mulier cupit satisfacere verbis illius, ex quibus 39 (pro principali fundamento, in beneficiorum elargitore) colligitur, considerari mortem mariti, debet prius probare dictam qualitatem mortis. Cum ad optinendum, sibi necessarium esse prospiceret probare mariti mortem de cuius bonorum possessione agendum est, secundum Alexandrum, consil. 27. lib. 7. circa finem, & cum mors sit facti, vt dicebat, l. fin. C. de sacrosancta Ecclesia, & facta non præsumuntur, nisi probentur, absque dubio mors, per mulierem erit probanda, quando venisset casus qui quotidie sunt in contingencia, quod maritus vagatur per mundum, cum diuturna absentia domus, & cohabitationis mulieris, & nulla habetur relatio de persona mariti, tunc enim venit casus dubitandi, in quo licet varij sint modi probandi mortem

absen-

absentis, vt per Bartol. & Doctores, in l. si quidem, C. soluto. matrim. Riminald. Iun. consil. 167. num. 11. consil. 171. numer. 111. Decius, consil. 85. Magon. decisio. lucen. 44. per totam, Alexandr. Trentalinq. variar. resolutio. lib. 2. tit. de proba. resolut. 10. numero 7. Parlador. diferen. iur. quæst. 2. per totam, vbi tenet per decenalem absentiam præsumi mortem, ad effectum adiudicandi bona absentis legitimis hæredibus, Gutier. in practi. lib. 2. q. 7. Don Franciscus Leon, decis. Valen. 72. vbi de adiudicatione bonorum venientibus ab intestato, post. 30. annos, & in specie de probanda morte absentis, Rota, apud Farinacium, in recentissi. decis. 496. per totam.

Sed quidquid sit, apud relatos de probanda morte, quando agitur de graui præiudicio nempe, quando mulier agit de morte mariti ad contrahendum secundum matrimonium, vel de adiudicatione bonorum, ad legitimos hæredes ab intestato, & præcipue circa alienationem illorum, in occurrenti casu de possessione bonorum elargienda, non ita concludentiores probationes erunt necessarie, cum quelibet præsumptiones sufficientes, etiam si in sola fama publica mortis mariti consisterent, cum interdictum possessorium sit parui præiudicii, & vbi agitur de commodo, seu incommodo parui, & reparabilis periudicii famam sufficere, docet Bartol. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quemadmodum, testament. aper. & in l. 1. C. de naufrag. lib. 11. Abb. & Felin. in c. quoniam, frequenter,

43

§. porro. de probatio. Bald. in c. 1. §. si vero. vt lit. non constet. Alexand. consil. 27. lib. 7. & 72. lib. 6. Hercula. de proban. nega. numer. 290. Deci. in c. 1. de appellatio, & cum possessoria iudicia (cuius est speciei casus nostræ constitutionis) sint parui præiudicii, & reparabilia, Rip. in c. sepe, colu. 2. de restitu. spolia. fiet indubitatum, per solam famam mortis mariti absentis dici poterit viduam in casu nostræ constitutionis effici possessoram, & aprius vigente credito suo hypothecario, cui in superioribus tribuimus ius retentionis multorum autoritatibus.

Notabilia ex 4. declaratione ad argumentum 1. Temporis.

- 1 **C**onstitutio nostra, an in rebus corporalibus, sicut & in incorporabilibus procedat, hoc est tan in possessione, quam in quasi possessione, & n. seqq.
- 2 Venalia & causa mercis parata an in possessione transeant mulieris sicut alia.
- 3 Dictio omnium bonorum quid importet, & n. 4.
- 5 Dictio omnis in substitutionibus, & fideicommissis quid secum trahat.
- 6 Lex debet esse vniuersalis, vt fiat lex, & non in singulorum utilitatem.
- 7 Iuncta, & illata in domum conductâ, an sint sub hypotheca si sunt venalia, & mercis causa parata

K 3

8 Vena-

- 8 Venalia & mercis causa parata veniunt sub hypotheca tacita mulieris, in l. asiduis, C. qui potior. n. 40.
- 9 L. generali, 32. §. uxori, cum sua materia declaratur, & n. 17. Legatum ad certum locū restrictum, quod venalia cōprehēdat si sunt in loco restricto, & n. 12.
- 10 Legatum generale omnium rerum, an venalia comprehendat & n. 18. & 21.
- 11 Ratio discriminis, cur in generali hypotheca merces veniant, & secus sub legato generali.
- 12 L. pediculis 34. §. item, cum quaereretur de auro, & argen. leg. declarata & n. 19. & n. 26. & n. 29.
- 13 L. ex facto 35. §. rerum italicarum de hered. institu. enodata Res tūc demū dicitur loci illius quoties ibi reperitur, ut perpetuo in eo maneat.
- 14 Venalia seu mercantilia, ita & tunc sunt loci ubi reperiuntur, donec inuenerint mercatorem, seu emptorem.
- 15 Legatum restringi solet. per loci qualitatem etiam si sit vniuersaliter conceptum.
- 16 Legatum omnium rerum certo loco existentium non continet iura, & actiones.
- 19 Venalia seu mercis causa parata, an sub legato vniuersali omnium rerum veniant coniecturis est desummendum testatoris.
- 20 L. seruos, 71. §. fin. de legatis 3. declarata, & melius, n. 27.
- 21 Venalia & mercantilia veniūt sub legato vniuersali, ubi defectus cōiecture pro illarum exclusionē
- 22 Generalitas quādo restringēda ad particularitatem ex aliquo accidenti, & declarata, l. obligationi generali, 6. de pigno.
- 23 Verba dubia testamenti, seu le-

gati semper ad fauorem heredū scriptorum declaranda.

24 Et ut minus grauent heredem, & n.

25 Legatum semper presumimus quod minus sit.

26 Ratio quare sub legato vniuersali aliquando venalia, non continentur assignata circa coniecturandā mentem testatoris.

28 Legatum ad certum locū restrictum, tunc demū venalia cōprehendit, quando in alijs rebus verificari non posset, & declarata l. fundus, qui 24. de fund. instruc.

29 Pinelli sententia circa conciliationem, l. pediculis, 34. & l. seruo, 71. reprobata, & n. 32.

30 Dictio, seu qualitas, mei, vel sui, quid significet.

31 Vestibus meis legatis intelligimus, de vestibus paratis ad vsū testatoris.

33 Generalitas in specie idem operatur in illa specie, quam in suo genere operare posset, & n. 36.

34 Clausa generalis mandati, Cum libera, & generali administratione, adiecta particulari mandato, idem operatur in illo particulari, quod operare posset, in generali, in omni causa, & de exemplo, & casus contingentia.

35 Narratur casus in quo fuit mā datum, insuficiens prætensum cum clausula, Cum libera, & generali administratione, & in foro Ecclesiastico.

37 Autor tenet contra omnes, ut legatum generale numquam comprehendat venalia, & de ratione.

38 Testator semper est præsumendus, quod voluerit minus grauare heredem quam legatarios.

Testatoris affectio semper vrgērior, ad heredē, quā ad legatariū

- 39 *Venalia seu ad mercis parata, quæ sint æstimanda, & dici talia.*
- 40 *In contractibus semper interpretatio sumenda, contra proferentes, & non ita in legatis.*
- 41 *Ratio ob quam bona venalia, & mercis causa parata continentur, in casu nostri textus nouæ considerata.*
- 43 *De ultimis voluntatibus, ad contractus in dubijs non fit transitus.*

4. declaratio ad conclusionem, ex 1. Tempore de- sumptam.

Declaratur quarto loco argumentum, ex isto primo tempore depromptum, ut procedat, secundum illius nimiam generalitatem, non solum in rebus mobilibus, & in rebus solo coherentibus, sed etiam in iuribus, & actionibus, (& methodicem loquendo) non solum in possessione, sed in quasi possessione omnia enim ista comprehendendi, constat sub illa generali, & vniuersali textus nostri locutione, *De tots les bens*, sub nomine enim, *Bonorum*, palam est iura, & actiones, sicut & mobilia, & immobilia complecti l. rei, apellatione 24. de verborum significatione, l. subsignatum, 26. §. bona, de verborum significatione, gl. in l. mulier bona, C. iur. dot. Gom. l. 17. Tau. nu. 2. Gutier. in prac. lib. 3. quæst. 43. numero 17. & nos idem

obseruamus, in tracta. de success. impuber. glo. 2. numer. 2. & glo. 3. numer. 91. vbi allegamus Tiraq. in l. si vnquam, verbo bona, numer. 8. Acolt. c. si pater, verbo bonis suis, numer. 2. quibus adde sic postea tenuisse, Rotam, apud Farinacium, decisione 681. numer. 9. & in his non est hesitandum.

Et si aliqua hesitatio suboriri posset, esset quidem in rebus venalibus, & causa mercis, ad lucrum paratis, in quibus ne mercatores faciamus melioris conditionis, ad nobiles & alios, non erit dubitandum, mulierem possessionem bonorum mercantiliū nancissi, confestim mortuo viro, & post annum, fructus illorum facere suos, quod omne deduces expensa vniuersalitate illa dictio- nis, *de tots*, id est, *omnium*, quæ ad omnem substantiam mariti est referenda, l. quoties, 41. §. vniuersorum, de usufruct. secundum Bartol. doctrinam in l. generali, §. vxori, de usufruct. lega. Alexandr. l. si constante, solutio. matrimo. quæst. 3. Fano de pignor. 2. p. memb. 2. numero 16. Couar, variar. lib. 2. cap. 5. numer. 1. & in terminis donationis omnium bonorum tentauit, Bald. in rubric. de verborum significatione, in fin. Alexandr. in l. si constante, solut. matrim. numer. 27. Pinel. ad rubr. de bon. mater. p. 1. n. 45. Mantica. de tacit. & ambig. lib. 13. tit. 25. numer. 2. & dictum fuit supra euidet. 2. numero 43. & dixit Rota in optimo casu, in vna Ciuitatis Castellī, fideicommissi, 14. Maij 1607. coram Cardinali Bononien, ut in suis decisionibus, quas

4 dicimus Papales recentē aditas. 325. numer. 11. dictionem, *Omnis*, vniuersalem nullam personam, & nullum casum excludere, iuxta l. 1. de lega. 1. & operari effectum, ac si de singulis esset facta expressio specialis, ex Bart. in l. 2. ff. de nouatio. Craue. con. 308. num. 6. Ceph. con. 156. num. 22. & si enim in substitutionum materia, ita stricta, accipienda dictio vniuersalis, *Omnis*, facit vt neminem, ex substitutis excludat iuxta terminos dictæ Rotalis decisionis. In casu nostræ constitutionis non incongruè dicendum erit, perinde haberi, ac si de singulis rebus, & venalibus, & non venalibus facta esset mentio particularis, per dictionem illam, *Omnium*.

6 Et si præsens nostra constitutionalis dispositio, cum sua vniuersali locutione, ad venalia non porrigeretur in multis esset infructuosa, & inanis, peccaret in illa præcipua qualitate, quam secum semper leges trahere debent, vt sit vniuersalis, & non ad singulorum utilitatem, ad l. iura, 8. de legib. declarant Doctores, in l. imperium, de iurisdic. omn. iud. vbi Cagnol. numer. 197. & Alciat. numer. 113. faciunt cūmulata, supra de statuto, seu lege particulari, sub secundo euidentiali, numer. 129. essetque lex nimis restricta, neque comprehenderet bona mercatorum, habentium in mercibus patrimonium diffusum, meliorataque conditio mercatorum fuisset, ad Magnates, Comites, Marchiones, & nobiles quod nullus firmare poterit, nisi qui ignorabit generalitatem, seu

vniuersalitatem verborum huius nostræ contexturæ.

7 Sufragatur huic obseruationi illud quod apud interpretes communiter recipitur ad materiam inuektorum, & illatorum domus conductæ, ad l. item quia, 4. de pactis & l. certi iuris, 11. C. locati, vt venalia, & mercium causa parata, in domum conductam inuecta, non minus cadant sub tacita illa hypotheca illatorum, atque cætera suppellectilia, & alia in domum locatam reperia, ne alijs mercatores fuissent melioris conditionis, quam Urbis Romæ Cardinales, vt (aliquibus contradicentibus) tenuit, Bald. in rubri. C. de verborum significatione, cuius sententiæ licet Ferdin. Mendoza, de pac. lib. 2. c. 4. numer. 18. ver. Sed omnibus his iactet se fuisse accerrimum defensorem huius sententiæ, fuerunt itidem alij ante eum, vt per eundem, Bald. in l. vbi, adhuc. q. 8. C. de iur. dot. Bart. in l. si constante, numer. 74. solut. matrim. vbi Alexand. numer. 27. Ias. in l. qui Romæ, §. Calimachus, numer. 5. de verborum obligationibus, Vasq. controuer. vfusfreq. lib. 3. c. 56. & in hanc partem, Rotam venisse in vna Romana pecudum de anno 1598. die 24. Aprilis, testatur Riccius in collecta. 1045. ver. amplia quinto, cum alijs cūmulatis per Ceuall. comm. contra cōmunes, q. 781. num. 4. par. 3.

8 Et apertè cum etiam * mulier ratione suæ hypothecæ generalis à iure inductæ, possit ex periri ad merces, & res mariti venales cū nō minus, quā alia bona mariti veniant sub sua hypo

techa,

theca, Salice. l. vbi adhuc, nu. 12. C. de iur. dot. Couar. lib. 2. cap. 5. num. 2. Paris. conf. 69. num. 4. lib. 4. Pinel. in rub. C. de bon. mater. par. 2. num. 46. in fin. Gratianus discepta. forens. cap. 964. num. 9. Rota apud Puteū decis. 197. num. 2.

9 Sed tamen, quod potuisset hanc observationem, & declarationem in aliquo turbidam facere illud esset quod scholasticus posset * deducere, ex l. generali, 32. §. vxori, de usufruct. legat. vbi maritus vxori suæ legauit usufructū domus suæ, & omnium rerum quæ domi erunt, excepto auro (placuit Iuriconsulto Sceuole auctori illius legis) purpuram, lanamque in domo repertas, quas testator mercis causa in domo habuerat, sub legato vniuersaliter cōcepto per verba, *Omniū rerum*, nullaten⁹ comprehendī, nec sub legato venire, ex quo iuris responso non dubitant interpretes regulam facere generalem, * vt in legato generali omnium rerū nō veniant, quæ lucri, seu mercū causa sunt destinata, circa quæ textum multa conducit Couar. var. lib. 2. cap. 5. per totum, sed melius num. 3. Pinel. de bon. mater. in rubr. par. 1. num. 38. Riminal. in princip. instit. quib. alien. licet, num. 81. Mantica. de coniectur. libr. 9. tit. 3. num. 12. Ias. l. 1. num. 1. C. de verbor. significatio ne, Anton. Gabr. lib. 6. commun. conclus. tit. de regul. iur. conclu. 12. num. 5. idem Mantica. de tac. & ambig. lib. 1. tit. 4. num. 37. * vbi de discriminis ratione, quare in obligatione & hypotheca generali merces comprehendatur, & non in legato, & postea sub lib. 13. tit. 25. nu. 3. Afflict. de

cis. 106. & est ab omnibus traditio admissa, & ferè à nemine repulsa, ad cuius exhortationē & confirmariōem adducūt iura in l. pediculis 34. §. item cum quæreretur, ff. de auro & argēt. legat. vt exinde non voluntariè dici possit, quod quemadmodum vniuersalis, seu generalis locutio dict. §. vxori, per cōsimilia verba, *Omniū rerum*, nō fuerit sufficiens ad cōprehendendū merces in domo repertas sub illo legato vniuersali omnium rerum eodem modo in casu nostræ constitutionis, verba illa, *De tots los bens*, non sint apta cōprehendere venalia, & mercis causa parata.

12 Sed tamē huic obiectioni reperiens ab interpretibus satisfactum, asserendo hæc iura regulata ad §. vxori, l. generali, ideo verba generalia nō comprehendere venalia, quia legatū fuerat restrictum ad certum locum, nimirum ad domum testatoris, vt reperiens in d. §. vxori, quod non contingit in casu nostri textus, sed simpliciter & indistincta cōcipitur dispositio ad omnia bona mariti, vbique existentia, quādo vero verba sunt ad certum locum restricta, tunc fit coniectura, vt venalia non contineantur sub vniuersali dispositione, vt colliges ex allegata l. pediculis, 34. §. item cum quæreretur, secundum intellectum Didaci vbi supra. Et si rationem diuersitatis inter dispositionem ad certum locum restrictam, & dispositionem indefinitam scire desideras, recurre ad l. ex facto, 35. §. rerum Italicarum, de hæredib. instit. vbi tunc reperiens dicitur fuisse alicuius loci, quoties in illo loco ita reperiuntur, vt

per-

perpetuo sint illius loci, & non aliàs, & cum res venales, & mercis causa paratæ non ita sint in domo, vt perpetuo in domo permaneat, sed donec ad venditionem venerint, merito dicunt sub legato ad certum locum restricto (prout in casu dicti §. vxori, vbi ad locum domus restrictum legatum reperimus) non contineri ea quæ non sunt illius loci perpetuo, late Pinel. in rubr. C. de bon. mater. part. 1. num. 39. Mantica de taci. & ambig. lib. 13. tit. 2 §. num. 3. Negusant. de pignor. part. 2. memb. 2. num. 14. Nat. conf. 183. num. 1. Menoch. de adipiscend. remed. 3. num. 132. & ante hos omnes reperio fuisse originariam gloss. traditione, in d. §. vxori, & alios cumulat Menoch. præsump. 137. num. 7. lib. 4.

- 15 Nec mirum receptum enim est in alia iuris traditione, vt qualitas loci adiecta legato restringat legatum siue generalibus, siue vniuersalibus verbis cõcipiatur, ad l. nam quod liquide, 4. §. si ita legetur, de pæn. lega. l. quæsitum 76. §. 1. vbi gloss. de legat. 3. Oldra. conf. 8. Mantica de coniectur. lib. 9. tit. 3. num. 13. dicens sub legato omnium rerum certo loco existentium, nullatenus iura & actiones comprehendendi, cum hæc non circumscribantur aliquo loco, l. quæsitum 12. §. Papinianus, de fundo instruct. instrum. lega. l. si mihi, 9. de lega. 3. l. Caius 88. in principi. de lega. 2. Ias. l. 1. nu. 7. de sacros. eccles. noster Cancer. lib. 3. var. cap. 10. in scripto de legat. num. 343. Vnde nil mirum si legatum, de quo in d. §. vxori, venalia, &
- 16
- 17
- mercantilia non comprehenderit, quia se restrinxerat ad res in

domo existentes, & cum venalia non fuerint domus, non possunt sub illo legato venire, iuxta Didaci traditionem, vbi supra n. 3. Et cum hæc restrictio nõ fuerit in textu nostro, nil mirum si in eo venalia & lucris causa parata comprehendantur, & in d. §. vxori, non ita propter restrictionem loci.

- 18 Non inficior, quod ex alijs iuris locis probari possit in legato generali, seu vniuersali, non venire mercantilia, & ad lucrum parata, & in quibus non sit restrictio ad certum locum, vt in l. seruos, 71. §. fin. de lega. 3. vbi videbis sub legato seruorum facto, nulla restrictione loci adiecta, non contineri seruos venalicios, & ad questum paratos. Igitur sub legato generalibus, vel vniuersalibus verbis cõcepto, & absq. loci restrictione non continentur merces, not. Ias. in l. 1. C. de verborum significatio. & in §. Item Seruiana, num. 49. instit. de actio. Deci. l. omnia, de reb. cred. Hippo. in rub. de fideiussor. num. 195. Ias. l. qui Rome, §. Calimachus, vbi etiam Ias. de verbor. obligat. Couar. lib. 2. variar. cap. 5. num. 1. ver. Secunda conclu. Pinel. in rub. de bon. mater. p. 1. n. 38. Vt exinde firmior traditio remaneat superior in obiectum adducta, vt in legato, *omnium rerum*, nullatenus cadat venalia, & lucris causa parata. Quia pro dictorum iurium concordia multa interpretes cõminiscuerunt, sed tandem vincit opinio existimantium. Quod quãdo ex coniecturata mente testatoris colligitur, de voluntate legantis, an voluerit de venalibus disponere, vt in discernenda causa totum faciat cõiectura testa-
- 19

toris,

toris, ita vt iudex æstimari debeat ex verbis testamenti, an voluerit similes res sub legato comprehendere, & ad id tēdunt verba illa d.l. pediculis, §. item cum quereretur, ibi: *Nisi de eo quoque sensisse is qui petiit probet*: ergo à contrario sēsu non erit difficile ex illo textu colligere, quod legatario non probante, contrariam fuisse mentem testantis in legandis mercibus, coniectura sit summenda, vt contineantur sub legato generali, idem deduces ex l. seruos 71. ibi: *Nisi euidentis voluntas fuerit etiam de his sentiendis*, nulli ergo dubium esse poterit, ex coniecturata mente testatoris ex verbis testantis desumpta, in præcitaris iuribus, voluisse comprehendere res venales. Ita & taliter quod licet generalitas legatorum esset apta in dictis iuribus ad comprehendendas res venales, leges tamē coniecturando mentes testantium, generalitatē illam restringerunt sic totum dandum esse coniecturis, respondit Couarr. d. c. 5. num. 3. lib. 2. var. Menoch. d. præf. 137. numer. 8. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 8. titu. 8. cum alijs adnotatis per Gratianum discepta. forens. c. 92. n. 34. Deficientibus autem coniecturis sub legato generali, omnium rerum venire venalia, & mercatilia omnes pro certo habuerunt, ita ex Pau. Pico in l. Titia. §. Titia, num. 112. tenuerūt omnes post eum quos recenset Couar. variar. lib. 2. cap. 5. num. 1. Deci. l. omnia, num. 1. si certū petat. & in conf. 76. numero 2. & consilio 294. numero 3. Menochius dict. præsumptio. 127. num. 4. lib. 4.

20

21

22

Nec est nouum in iure, vt

generalitas restringatur ad casus particulares per alicuius accidentis concurrentiam, vt in l. obligatione generali, 6. de pignor. vbi sub generali obligatione non contineri (deciditur) ea quæ nullus esset specialiter obligaturus, hæc enim voluntas generalis obligantis à lege ipsa declaratur, & limitatur, vt per Anton. Gabriel. lib. 6. commun. conclusio. titu. de regul. iur. conclusio. 12. Petrus Gregorius in sintagmat. lib. 23. cap. 9. num. 11. Eodem modo videmus in iure & ab ipsa lege declarata, verba dubia testamenti, seu legatorum in fauorem hæredum scriptorum, l. numis, 73. de legat. 3. l. si ita 14. de legat. 1. l. penulti. de dote prælegat. Deci. l. in testamento, de regulis iur. Peregrinus de fideicommiss. articulo 1. numer. 33. Et signanter in omni dubio ita vt minus grauent hæredem ad l. vnum ex familia, 69. §. si rem, l. Titia 35. §. qui invita, de legat. 2. l. si ita sit scriptum, in fine, 14. l. qui filiabus 17. de legat. 1. late Decius conf. 92. numer. 3. Roland. con. 16. num. 32. Paris. conf. 58. num. 27. Iul. Clar. §. testamentum, q. 76. Ofasc. decis. 51. num. 8. Menoch. præf. 106. nu. 18. & præf. 132. num. 2. & præsum. 155. n. 4. Surd. de alimen. tit. 2. q. 15. nu. 124. Zanch. in l. hæredes mei, §. cum ita, p. 4. n. 42. Lara de aniuerfar. lib. 1. c. 3. nu. 7. Iosephus Ludouic. decis. Perus. 23. nu. 8. Peregri. de fideicom. art. 1. nu. 33. & art. 34. n. 32. Afflict. decis. 44. & optimè illustratam tradit Castillo Sot. Mai. de usufruct. c. 30. numero 38. sed melius, & ex proposito, libro 4. controuersiarum iuris, cap. 33. per totum,

& post

& post eum Gratian. disceptat. forens. cap. 922. num. 36. quæ regula iuuatur ex alia, vt dicatur semper legatum, quod minus est, ad l. numis. 73. l. qui concubina, 29. §. cum ita, de leg. 3. Gratian. qui supra num. 37. quæ omnia faciunt, vt sub illo legato vniuersali ad certum locum restricto, venalia non comprehendantur, de qua regula ad nostrum casum non licet arguere.

26

Occasio autem sumpta per iura superiora ad coniecturandam mentem testantium, vt venalia sub dicto legato vniuersali ad certum locum restricto, non comprehendantur in eo consistebat, videlicet quod testatrix in casu d. l. pediculis, legauerat ornamenta sua muliebria, & per usum relatiui, *Meus, mea, meum*, vel, *Suus, sua, suum*, coniecturata est lex ipsa, testatricem censisse de ornamentis muliebribus ad usum suum ordinarium paratis, & cum vna lex soleat per aliam declarari, ita l. pediculis, fuit declarata per l. argumento, 25. §. si quis addiderit, de auro & argen. lega. vbi simile pronomen, *meus, mea, meum*, relatum fuit tantum ad vestes vsuales mulieris, vt sic sub nomine, *meorum vestium*, de quibus sub d. l. pediculis, exclusæ sint vestes mercantiles, & ad usum luctu destinata.

27

Idem responderi poterit ad casum l. seruos 71. de legat. 3. ibi: *Suorum numero*, ait Vlpianus, *non facile contineri velle incipiameris causa parata*, ex quo igitur legatum rerum sub nomine *meorum*, fuerat conceptum lex interpretationem sumpsit, in vsualibus, & nullatenus in venalibus, hæc fuit concordia quam indicauit glos. in d. §. item cum quæ-

7

28

reretur, verbo, non videri, quæ puto veriore, & consequenter si casus veniret, in legato generaliter concepto, vt illo coniecturato, non possit colligi de voluntate testantis, an voluisset de mercantilibus disponere nulli dubium esset, quod venalia etiam continerentur, etiam datis terminis l. pediculis, & l. seruos, vt ex relatis per Menoch. d. præf. 137. n. 4. supr. fuit expositum. Quod posset contingere in casu quo testator omnes vestes, vel omnes seruos, omniaque sua habuisset venalia, & huius speciei nulla alia habuisset, tunc ne legatum fiat inutile, coniecturabitur etiam de legato ad certum locum restricto, vt venalia comprehendantur ad l. fundus qui 24. qui est capitalis de fund. instruct. instrumentoque legat. glos. in d. l. pediculis, verbo, Non videri, communiter sequuta, vt per Iason. l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 62. de verbor. obligatio. Hippo. de fideicommi. num. 194. Socin. l. un. cons. 57. numer. 6. Afflict. ad constitut. Sicil. lib. 1. rubr. 47. num. 26. Tiraq. de legib. conu. glos. 7. num. 128. Pinel. in rubr. de bonis mater. p. 1. num. 40. Capic. decis. 159. num. 13. Peregrin. de fideicom. artic. penult. num. 32. Couar. d. cap. 5. num. 3. ver. Primo si quid inferitur, Menoch. d. præfump. 137. num. 9.

29

Hanc licet ex congruentioribus congruentiorē concordiam reprobauit, Pinel. vbi supra num. 38. satis prorsus debili fundamento; inquit in casu & terminis d. l. pediculis, & l. seruos, ornamenta muliebria, & seruos, non minus dici posse proprios testantium, & de illorum dominio, atque fuerunt res, de quibus in l.

gene-

30 generalis, §. vxori, de usufructu legat. Non enim si animaduertas hæc Pineli consideratio est sufficiens ad subuertendam superiorem concordiam, namque in concordia non intendimus dicere, vt coniectura sumatur ex dominio rei, nam esset ridiculū dicere maius dominium esse in rebus vsualibus, quam in mercantilibus; non hoc intēdimus; (nec per somnium) dicere, sed solum conamus probare, quod ex qualitate illa *mei*, vel *sui*, induta per ista duo relatiua pronomina declarata per l. argumēto 27. §. si quis addiderit, de aur. & argen. legat. intelligatur testatorē sensisse de seruis vsualibus, & de ornamentis destinatis ad personam testantis: vt sic per analogiam vestibis meis legatis, intelligatur de vestibis immediatis testatoris, & de illis, quæ magis proprie esse possunt; vt sunt quæ ornare solent personā domini, & in potiori significatu vt probe declarando d. §. si quis addiderit, animaduertit suo elegantiori stylo Anton. Faber, lib. 1. coniectura. c. 6.

32 Non est dubitandum iura superiora magnam & vrgentem secum portare contrarietatem, & licet fatear nullam congruentiorem concordiam posse relate assignari, nec tradi, quæ licet (aliquid ineptitudinis cōtineat) vt ex infra dicendis liquebit, nō tamen ita inepta, atque tradita per Pinel. vbi supra, licet eam sequatur Didacus d. cap. 5. concl. 1. & 2. & ante eos Negusa. de pignor. 2. memb. 2. p. num. 16. firmant enim relati in casu l. generali, §. vxori, de usufructu legat. ideo non venire res venales, quia usufructus rerum tantum fuerat

33 relictus absque proprietate, quā relictam fuisse apparet in casu l. pediculis, & l. seruos, & sic nil mirum si venalia cōprehendantur. Hanc tamen considerationem non ita admitterem, salua pace tantorum virorum cum destrui possit ex alia iuris obseruatione qua docemur, vt generalitas in specie non minus operetur in illa specie, quam generalitas in suo genere ex his quæ sunt generis comprehendere potest, ex Bart. theoricā ad l. qui Romę, §. Calimachus, de verbor. obligat. vbi rem istam dat illustratā exēplo quodam desumpto ex materia mādati. Vt omne illud quod operatur, vel operare potest, clausula mādati in genere sumpta. Cum libera & generali administratione ad terminos text. in l. procurator eui libera. §. 8. de procurator. in omni negotio & causā, potest etiā operare clausula mandati cum libera, in negotio particulari, & ad dictum casum particularē, ad cuius negotiationem, seu tractationem concessum est mādatum speciale; quod omne (ait Bart.) probari in d. §. Calimachus, in finalib. verbis ex regula text. in cap. qui ad agendum, de procurat. in 6.

35 Hanc Bartol. doctrinam ad vsum practicum, sapius nobis ad manus venit, & apimē sum memor ita consuluisse his annis retro lapsis in quadam facti cōtingentia in foro Ecclesiastico, & in hac Catedrali Ecclesia, in qua vacante quodam Canonico tu per obitum de mense Septēbris, cuius prouisio pertinebat ad Ordinarium, qui est Capitulum Cathedralis, iuxta regul. 8. Cancell. Canonicus qui erat in turno, antiquior Franciscus Fe-

liu, noluit turnum acceptare, & sic fuit ius acceptandi deuolutum ad sequentem in loco turni in personam don Onofrij de Lentorn, per cuius absentiam comparuit legitimus illius procurator, datus, creatus, & constitutus ad hunc effectum, & ostenso mandato, acceptauit turnum, aliquibus ex Capitularibus visum fuit mandatum insufficiens, ex quo dicebant fuisse concessum ad acceptandum turnum, seu ius presentandi in Canonatu tantummodo, non tamen continebat facultatem ad renunciandum turnum, post acceptationem illius, requisitum necessarium desideratum ex ordinatione Capituli, seu qualitas obseruanda a quolibet ex Capitularibus, venienti ad presentandum vigore turni, obseruantia antiquata in Capitulo, ut post acceptationem iuris presentandi ad beneficium vacans quilibet teneatur renunciare turno, & se ultimum constituere ad sequentes presentationes. Respondisse Consultus sum memor ex superiori doctrina pro validitate mandati, dicendo Bartoli doctrinam, in d. §. Calimachus, assistere pro mandato, hoc namque continebat clausulam, & ad predicta omnia faciendo, quae ad presentationem sunt necessaria, & cum libera (ad predicta) & generali administratione. Et sicut nullus negare posset procuratorem cum libera & generali administratione creatum, posse facere omnia supra dicta, nempe optionem seu turnum acceptare, nominare Prebendam, Canonicum, seu Beneficiatum, renunciare turno, seque in ultimo loco constituere. Sic etiam negari non poterit de procuratore, da-

to ad casum particularem, & speciale de optando cum clausula libera & generali posse facere quoad illum actum omnia quae ille datus indefinite sub libera potuisset, & adimplere etiam omnia necessaria ad actum illum. Cui rationi nullam, meo iudicio, possunt assignare euersionem, absque eo, quod negamus, Bartoli autoritatem, de qua re adhuc sub iudice lis est.

36 Quod igitur importat vniuersalitas in genere, debet utique & generalitas importare in specie, & ita nil mirum si recedamus a concordia tradita per Pinel. & Couar. per solam istam Bartoli rationem. Non quod exinde putem concordiam supra relatam fuisse omni scrupulo purgatam: imo si est fas dicere contra tam acerrimos iuris Monarchas, ut sunt Couarru. Pinel. & alij non dubitarem firmare, quod siue legatum ad certum locum restringatur, siue nulla restrictione loci concipiatur, & siue generaliter, vel vniuersaliter proferatur, & siue ad vsumfructum tantum, siue ad proprietatem dirigatur, semper sit tenendum venalia, & quae mercis, vel lucri causa parantur, nullatenus in legato venire, ex supra dictorum iurium nimia generalitate. In qua semper praefulget illa coniecturata mens testatoris, non in illo relatiuo, *meo*, vel *suo*, sed in fauore heredum, ut semper praesumamus de testatore in quantum minus sit possibile, voluisset illos onerare, grauare, & molestijs iniungere, ad l. idem Iulianus 41. §. Seio, de legatis 1. l. vnum ex familia, 69. §. si rem, de legatis. 2. cum

alijs

alijs supra allegatis & adductis ad illustrationem huius regulę. Testatoris enim affectio virgēior semper erga hāredem, atq; erga legatarium æstimanda est, Mantie. de coniect. libr. 6. tit. 11. num. 24.

93

Quę autem dici possunt venalia, & ad lucrum & questum paratā recurrere poteris ad tex. in l. 1. C. de verbor. signif. ex qua colliges sub nomine rerum venalitiarū, seu vendibilium, nō solum venire ea quę quis ad vsum vendendi ex alijs comparavit per exercitium mercantile, verum etiam ea quę quilibet ex proprijs colligit prædijs, & fructus ex illis relictos ad vendendum destinaverat, hij enim dici possunt de illis quos dicebamus non venire sub legato generali omnium rerum, quod idē colliges ex l. generali, §. vxori, de usufruct. legat. vbi reperies dispositionē formari in sale ex salinis testatoris collecto, & tamen non venit in generali legato. Ad idem sunt verba l. pediculis, in §. cum quæreretur, quę cū loquatur de vestibus, & ornamentis mulierum indistincte, etiam si industria & labore mulieris fuerint factę, sub dispositione continetur. Et hæc est veritas dictorum iurium, quorum praxim quotidie ad manus habebis, cū ferē omnes rustici & cultores, habent fructus ex proprijs prædijs collectos destinatos ad vendendum. Ex destinatione enim domini res æstimanda venit.

Sed tamē quidquid sit in hac materia de legato omnium rerum non trahendo ad venalia, non licebit ex eo arguere ad casum nostrę declarationis, neq; ex legato ad possessionis trans-

40

41

42

lationem valebit argumentatio. Venalia enim, vt dicebamus, nō minus quā cetera bona veniunt sub hypotheca bonorum, quā diu res sunt penes debitores, ad l. cum tabernam, 34. de pignor. Ias. in §. item Seruiana, institut. de action. num. 50. Rip. l. 1. num. 8. de pignor. Couarr. lib. 2. resol. cap. 5. in 3. conclus. Negusan. de pignor. 2. memb. num. 17. Pinel. in rubr. de bon. mater. p. 1. n. 46. Valas. consult. 59. nu. 4. Menoch. de adipiscen. reme. 3. num. 106. & 131. Ceual. comm. contra cōmun. q. 787. num. 8. Et generaliter in qualibet materia contractuum id receptum est ad cōtrariū, vt in materia legati, in quo sicut in fauorem hāredis sumitur interpretatio, vt minus grauetur, in contractibus semper contra proferentem sumitur interpretatio ad regulam l. veteribus, 14. de pact. declarat ex recentioribus Pichard. in §. cōductor, instit. de loca. num. 2. & num. 9. Et cum hæc possessionis translatio cum fructuū elargitione, de (de qua in nostro text.) censentur ex hypotheca in bonis mariti contracta, vt notamus, non semel in hoc opere, nil mirum si venalia comprehendantur, licet non vtiq; in legato. Et in casu dubio non erit licitus transitus de vltimis dispositionibus ad conuentionales, ex Decio in l. ex testamentis, de regul. iur. vt ex his habeas quartam declarationem ad conclusionē ex isto primo tēpore desumptā, vt mulier nāciscendo possessionem omniū bonorū mariti, ab ipsa possessione seu quasi, sic ipso iure trālata venalia nō detrahantur, sed sequantur cetera bona mariti.

Decla-

Notabilia ex 5. Declaratione ad primum Tempus.

- 1 **T**ranslatio possessionis in viduam, de qua in hac cōstitutione an fiat etiam in bonis dotalibus, sicut & in bonis mariti, cum seqq.
- 2 Dominium rerum dotalium soluto matrimonio trāsferitur in mulierem, possessio rerum dotaliū, sine apprehensione nō trāsfertur in uxorem.
- 3 Genitiuus inducit dominium.
- 4 Qualitas desiderata in actū debet prius constare tanquam de substantia actus.
- 5 Statutum super impossibili non disponit,
- 6 Statuta de continuanda possessione in heredem, debent intelligi de rebus quę possunt ad heredem transire.
- 7 Manutentio, seu interdictum retinende, non datur nec viduę in casu nostrę constitutionis, nec alijs heredibus inter quos datur cōtinuatio in rebus quę nō sunt ad heredem transmissibiles.
- 8 Contradictoria non dicitur mulier in edict. diui Adrian. pro sua dote, de iure communi licet secus sit in casu nostrę constitutionis.
- 9 Possessio bonorum dotalium est penes maritum.
- 10 Dominium rei dotalis an sit penes maritum tam in aestimatis, quam in inestimatis.
- 11 Maritus constante matrimonio dicitur dominus rei dotalis secundum quid, & n. 12.

- 12 Maritus dicitur dominus dotis fictione iuris.
- 13 Imperator quare dicatur dominus orbis,
- 14 Maritus quoad quos effectus dicitur dominus rei dotalis.
- 15 Argumentum de casu magis dubitabili ad casum minus dubitabilem, an sit concludens in casu nostri text. ad trāsferrendam possessionem rerum dotalium in uxorem.
- 16 Hypotheca competit mulieri in bonis mariti à lege ipsa.
- 17 Mulier res mariti pro iure sue hypothecę retinere, penes se potest, & possessionem illarum nācisci propria autoritate.
- 18 Salutarium competit mulieri, & illius remedio potest experiri ad bona mariti pro dotis recuperatione.
- 19 Quod non immutatur stare non prohibetur.
- 20 Mulier inueniens pecuniam effectualem in bonis mariti, tenetur sibi solvere, & impedire ius faciendi fructus suos.
- 21 Vidua nanciscendo possessionē bonorum mariti, debet possessionem rerum dotalium penes se retinere.
- 22 Sententia Ceuallos afferentis possessionem dotalium in mulierem ipso iure transire damnatur.
- 23 Dominium rei dotalis an in mulierem transeat finito matrimonio, & num. 27.
- 24 Possessio facilius transfertur quam dominium.
- 25 Dominium difficilius amitti solet quam possessio.
- 26 Dominium per artificiosam traditionem non transfertur licet possessio sic.
- 27 Legis in rebus 30. C. de iur. do. verba expēduntur, & n. 30.

- 28 Rei vindicationis exercitiū nō datur nisi ubi adest dominium rei.
- 29 Rei appellatione venit dominium.
- 30 Æstimatio in rebus dotalibus quando emtionem faciat, & nu. peuult. remissiue, & quando maritum faciat emptorem, & mulierem venditricem, & numero 32.
- 33 Stante pacto quod soluto matrimonio, vel res restituatur, vel pretium rei dotalis æstimatæ, soluatur, electio erit mariti tanquam debitor.
- 34 Æstimatio in rebus dotalibus producit omnes effectus, quos vera emptio producere solet.
- 35 Emptor sicut à venditione non potest recedere, ita nec maritus post æstimatorem.
- 36 Periculum rei æstimatæ in dotem data pertinet ad maritum facta æstimatorem, sicut ad emptorem facta venditione.
- 37 Periculum census in dotem dati quando pertineat ad maritū remissiue.
- 38 Mulier tenetur de emptione viro suo pro re dotali æstimata euieta sicut venditor emptori, etiam si nil dictum sit de euietione.
- 39 Remedium l. 2. C. de rescinden. venditio. habet locum in re æstimata dotali.
- 40 L. in rebus 30. quare ita indistinctè compellat maritum ad res dotales restituendas soluto matrimonio.
- 41 Mulier in subsidium soluto matrimonio res æstimatas in dotem datas vindicat, si non sunt alia bona.
- 42 Dominium rerum mobilium dotalium quando virtute l. in rebus, in mulierem transeat.
- 43 Non valet argumentum res dotales mobiles non restituuntur infra annum, ergo dominium nō transit nisi finito anno.
- 44 Dominium rei dotalis an proprie dicatur transferri, sed continuari in mulierē solut. matri.
- 45 Exercitium actionis super dotalibus penes maritum constante matrimonio, & eo soluto dominium in uxorem & exercitium remansisse in ea.
- 46 Dominium si rei dotalis non fuisset in muliere solut. matri. non posset ad hæredes res dotales transmittere.
- 47 Transmissio ad nostros fit de his tantum, quæ sunt in nostro dominio.
- 48 Reuendicatio solum per habentes dominia exercenda.
- 49 L. traditionibus, C. de pact. an limitetur per l. in rebus. C. de iure dot.
- 50 Secretarij Regij sine exercitio scripturarum dicuntur vere secretarij Regij.
- 51 Æstimatio non facit emptionē in dote quando iniustitia in estimō reperitur contra numero 56.
- 52 L. quoties, C. de iur. dot. expenditur in quibusdā verbis illius contra communes.
- 53 Bona fides plus in contractu dotis, quam in alijs contractibus attendenda.
- 54 Venditio solum per læsionem ultra dimidiam, potest retrahari æstimatio autem rerum dotalium per quancumque læsionem.
- 55 Læsis citra, vel intra dimidiam, semper caret dolo re ipsa.
- 57 Minor læsus in pretio etiam intra dimidiam restituitur ad iustum valorem.

58 *Lesio minima non est in consideratione.*

59 *Æstimatio rei dotalis quando faciat emptionem, & de materia remissive.*

60 *Æstimatio semper facit emptionem quoties certa quantitas in dotem datur, & pro illius solutione, stabilia dantur in solutum.*

Declaratio 5. ad primum tempus.

4 **D** eclaratur quinto, ut argumentum huius temporis procedat in nudis tantum terminis, in quibus suam dispositionem conceptam reperimus, hoc est, ut vigeat & procedat tantum in bonis mariti, in quibus tantum videmus loqui, & ad quæ verba dirigi constat in possessione transferenda, non autem in bonis dotalibus ipsius uxoris, in quibus remanet intacta iuris dispositio communis, qua docemur, mortuo viro dominium rerum dotalium in mulierem transire, possessionem vero nullatenus, nisi post apprehensionem illius, & interim penes hæredes mariti manere, ad l. dotis, 9. C. soluto matrim. ubi communes, signanter Bald. & in l. 1. C. de seru. pignor. dat. l. 1. 2. C. de iure emphiteu. num. 102. & n. 107. Decius l. dotis, C. de collation. & in conf. 232. Caballinus Milloq. 640. Antonius Quesad. diuersar. iur. qq. cap. 34. numer. 20. Castillo Sotomayor de usufruct. lib. 1. cap. 4. numer. 48. dñ. Garci. Mastrill. decisio. Sici. 139.

3 numer. 21. quæ omnia remanent ad terminos iuris communis, cum non abrogentur per constitutionem, cuius verba, si ingenuè perpendantur, nil aliud suadere videntur, quam excludere omnem aliam possessionis translationem extra bonorum mariti. Illa enim verba: *Sia vista posseir los bens de son marit*, hoc est, bona mariti sui, quæ cum sint genitiui, dominium mariti, importare tantum visa fuerunt, argumento text. in l. 2. §. 1. de religio. & sumpt. funer. & latius dicemus infra in alio casu eisdem expensis verbis, cum igitur solum constitutio voluerit deuiari à iure communi, in bonis tantum mariti, & cum dotalia, non sint mariti, sed proprium mulieris patrimonium, fit inde verum solum constitutionem intelligendam in bonis mariti, in dotalibus vero remansuram ad terminos iuris communis.

4 Verba enim supra dicta desiderant qualitatem illam, ut sint bona mariti pro transferenda possessione, de qua debet constare per rei euidenciam, ut sint mariti, quæ requiruntur talia esse ad sui essentiam, de qua debet constare tanquam de substantia, ad l. Diuus, 25. l. Titius 41. de militar. testamen. sic Palac. Rub. in l. 45. Tauri, in principio, quem sequitur Auedan. glos. 1. numero 1. ubi sunt doctrinæ in proprijs terminis de transferenda possessione in heredem, in causa maioratus, & tamen desiderant ante omnia constare debere de maiortu, tanquam qualitas super qua se fundat translatio possessionis, ut exinde quemadmodum in prædictis iuribus, l. Diuus,

& l.

& l. Titius, privilegium illud militibus concessum, vt testentur quomodo voluerint, & quomodo potuerint interpretatur, constituto prius de voluntate illorum tanquam necessarium antecedens, & tanquam fundamentum voluntatis, ita in casu nostro debet constare de qualitate bonorum mariti, & cum illius non sint bona dotalia, sed mulieris, congrua erit assertio nostra, vt possessio dotaliū nullatenus transferatur.

- 5 Statuta enim transferentia possessionem tantum intelligi solent, & possunt, in re continuabili ad hæredem, in rebus autem quæ ad hæredes non possunt transire, non possunt similia statuta porrigi; cum super impossibili statutum nō disponat, ad l. Lucius, §. pro infante ad municipia. l. 1. de continua. honor. libro 10. Bald. l. peto; in fin. principij, de legatis 2. Et ita quod similes leges possessiones ipso iure transferentes, intelligantur tantum in rebus ad hæredes transitorijs, tenuerunt allati per Tiraq. in trac. le mort fait 4. part. declaratione 2. fol. 111. Menochius consil. 139. numer. 18. Peregrinus decis. 127. numer. 8. Casan. consil. 59. versic. Item etiam constat, Alexander consil. 163. numer. 4. Cot. in memorabil. verbo, decreto Mediolani, late Gracian. discepta fore. cap. 954. numer. 17. Quo casu non esse dandum interdictum retinende, seu manutentionem firmavit Ifern. in cap. 1. §. inter filium, vbi Prepositus, & Aluarot. numer. 2. si de feud. defunct. content. sit inter dom. & agna. Molin. de primogen. libro 3. cap. 4. numero 42. & 43. Gra-

cianus vbi supra, numero 18. restando de obseruatia Rotæ in vna Seguina bonorum 12. Iunij 1601. coram Andrea.

- 8 Ex quibus obseruatum fuit mulierem de iure communi non fieri legitimam contradictricem ad materiam edicti diui Adriani, ad Paulum Castrensem, l. si cui, C. de non numerata pecunia, quem sequitur Socinus consilio 131. Bald. de Bartol. in l. 1. soluto matrimonio, & alij allati per Parladorium, rerum quotidianarum, libro 2. capit. 5. numero 13. circa medium. Et hoc non alia ratione, quam quod possessio bonorum dotaliū erat penes maritum, ex dicta lege sciendum, 14. & l. 3. §. in dotem, de acquirenda possessione: quod secus est hodie ad terminos nostræ constitutionis, secundum quos, hodie ei damus legitimam contradictionem, in edicto diui Adriani, cum sustineat, actiones actiuas, & passiuas, & vice hæredis fungatur, vt obseruamus infra sub tertio tempore, ex communi omnium nostrorum pragmaticorum assensu & auctoritate.
- 9
- 10

Nec oberit dicere constante matrimonio maritum dici dominum rei dotalis æstimate & inæstimate, prout latius enodatur sub 3. tempore, declaratione 10. interim vero id firmamus ex communi loco, l. doce ancillam, 11. C. de rei uendicatio. l. si prædium 23. C. de iure dotium. l. constante 21. C. de donat. §. 1. institut. quib. alien. licet l. Lucius 21. §. idem respondit, ad municipalem, cum 12. exemplis ad id cummulatis

per Pichard. in §. 1. quib. alien. licet, glos. aurea, & magistralis, in verbo, Naturali, ad l. in rebus, vbi Bald. nu. 6. C. de iure dotium, cum alijs per Barbof. ad l. dotalem á num. 1. & 2. late Gracian. disceptatio. forens. 985. numer. 1. cum §. sequent.

11 Nam satisfacere poteris maritum dominum dici constante matrimonio, secundum quid, hoc est quoad quosdam iuris effectus expressos constare matrimonio, secundum Zasium libro 2. singular. responso. cap. 5. Ripa l. 1. numer. 36. soluto matrimonio, quæ iura interpretantur & intelliguntur secundum terminum l. in rebus 30. C. de iure dotium, qua inducitur mulierem naturaliter dominam remansisse dotalium. Quæ etiam ex alijs iuribus adductis per Zasium d. c. 5. coadiuvare possunt, & in l. diuortio, num. 6. soluto matrimo. vt sic maritum dicamus dominum dotis quadam iuris fictione quæ veritatem corrumpere non poterit, ad l. 2. de usufruct. Sic dici solet de Imperatore fuisse, vel esse dominum orbis, vt tradit Bart. in proœm. Digestorum, §. omnem, numero 3. & in l. 1. §. per hanc, de reuendicatio. quoad ius tantum administrandi, & protegen-
12 di. Eodem modo maritum dicemus dominum dotis quoad exercitium actionum, durante matrimonio, ad Laram l. si quis à liberis, §. si quis ex his, numer. 250. de liber. agnoscend. vt ita ex his concludamus, quod si constante matrimonio iura dominium dotis maritum appellant, eo soluto (in quo tempore transferitur possessio in casu nostri text.) non erit dominus, & de-

fit dominum esse: & consequenter extra terminos constitutionis nostre, eo modo quo dicebamus, vt in mulierem transferantur ea quæ ad hæredes mariti transferri possent. Et ex his Zasium sequuti sunt omnes recensiores post Corraf. lib. 5. Miscellaneo. c. 14. Simancas de Catholicis institution, cap. 9. num. 59. Molin. de primogen. cap. 23. num. 6. Garcia de expensis, cap. 13. num. 6. & alij per Barbof. allegati in l. dotalem. numer. 2. soluto matrim. licet contrarium ipse conetur defendere vsq. ad numer. 7. Pinel. 3. part. l. 1. C. de bon. matern. Et consequenter cum sit dominus rei dotalis quoad quosdam iuris effectus, nempe quoad administrationem, & quoad impediendos fructus illos conuertendum in oneribus matrimonij, iuxta l. dotis, 8. de iur. dot. l. quamuis, 78. in fin. eod. notat Lara l. si quis à liberis, §. quis ex his, de liberis agnoscendis, numero. 253. Diuus Thomas in 4. distinctione 34. questione 4. & per mortem mariti cessent similes effectus, cessabit etiam qualitas dominij, & facultas transmittendi à cessante causa dominij.

14
15 Nec poterit obstare si argumentationem concipias de casu minus dubitabili, ad casum magis dubitabilem, argumento text. in l. his solis 7. C. de reuocand. donation. vt exinde dicamus, quod per translationem possessionis bonorum mariti, quæ habet maiorem difficultatem, colligatur etiam ad translationem possessionis rerum dotalium, quæ potest habere minorem difficultatem. Et cum sit legis interpretatio, non

erit

erit reijciēda, etiam si versemur in exorbitantibus, & correctorij.

Cui dubitationi dicere poteris non versari in casu magis dubitabili quando agimus de trāferenda possessione bonorum mariti, in his enim mulier habebat hypothecam vel tacitam a iure inductā, secūdū terminos l. vñe. §. vt plenius, C. de rei vxor. actio. de qua late Petr. Barboss. l. 1. 6. part. soluto matrimonio, post Couarr. lib. 1. resolut. cap. 7. & Guttierr. in practic. 3. part. c. 99. & post hos Alexand. Trenta cinq. variar. resolution. libro 3. tit. de pignor. resolutio. 9. Anto. Faber coniectura. libro 8. c. 11. & cap. 13. vel expressam in conuentionem deductam, & in vtroque casu vñum habes certū, vt virtute hypothecæ, siue legalis, siue conuentionalis, dari ius retentionis, & ingressum possessionis propria auctoritate, ad l. vbique, 34. de damno incto, & obseruamus supra sub ratione dicendi, antiquorum, & recentiorū auctoritatibus adductis. Ex quo igitur mulier in bonis mariti potuerit agere, & experiri vtili Salsuiano ratione hypotece, & ius habuit ad illa, facili⁹ potuerit possessionē ingredi, faciliusque hæc nostra constitutio potuerit introducere trāslationem possessionis, & consequenter non videtur disposuisse in casu magis dubitabili, & in istis fere terminis ratiocinatus est Marc. Anton. Quesada, diuersar. quæstion. cap. 14. a numer. 4. cum sequentib. qui latius subtilius, & magistralius cæteris interpretibus recentioribus hanc fuerat superatus difficultatem? vnde concluden-

dum puto, quod licet possessionis bonorum mariti fiat transitus in vxorem, non inde dicendum sit rerum dotialium fieri vtique, quia quod non immutatur cur stare Prohibetur ad l. præcipimus, C. de appellation. l. Sancimus, C. de testamen. Guttierr. de matrimo. cap. 43. num. 11. vt sic ius commune remaneat intactum quoad transfere dam possessionem dotialium, vt exinde sequatur, & dici possit melioris fuisse conditionis viduam in bonis mariti, quam in rebus dotalibus.

Sed tamen licet relata non vrgeant quod vero mihi magis obitaculum generauit ad superiorem sententiam firmandam, fuit illa sententia, seu assertio pragmatici nostri Thom. Mier. hic in text. nostro, numer. 53. quam nos late exornamus, & discutimus sub 3. tempore, hæc illa fuit vt mulier cogatur sibi de dotē solui ante omnia, ad impediendum cursum vsusfructus bonorum mariti, quando facto inuentario, & nata possessionem, inuenit in hereditate, & bonis mariti pecuniam effectiuam, Adeo quod constituto de existentia sufficientis pecuniæ pro dotis, & sponsalicij solutione, nullatenus permittenda sit tenuta, nec ius faciendi fructus suos. Vt sic eodem modo, si mulier nanciscatur possessionem bonorum omnium mariti, in quibus est incorporata dos, quam transit cum vniuersitate bonorum viri sui, prius debeat se reintegrari de suis iuribus, & possessionem retinere, quam inuolutam, cum bonis mariti reperit.

22 Omitto etiam sententiam, & opinionem Hieronymi de Cevali. in suis qq. commun. contra communes, 3. p. sub q. 756. n. 56. cum seqq. dicentis iure communi attento, possessionem bonorum dotalium ipso iure in mulierem transferri, cuius dictum cum sit intelligendum secundum iura, quæ allegat cum eâ fundatam tradat sub l. in rebus, 30. C. de iur. dot. quæ vllum verbum de possessione profert, sed tantum suam dispositionem in dominium dirigat, parum erit insistendum in hac opinione, quam autoritate Sicardi voluerit iuvare, qui etiam nil de possessione fuit loquutus, sed de dominio, & a prime cum sententiam firmaverit absque eo, quod ad l. dotis, 9. C. solut. matrimo. capitalem in hac materia aliquid dixerit, & sic inconsulto iure venerit ad hanc firmandam opinionem, & sic non insistam in illius assertionem, etiâ si asserat in Pinciana Cancellaria ita fuisse observatum, quod 23 si esset verum, daretur frustra annalis dilatio ad dotis exactio nem, in mobilibus, & esset abrogatus, §. exactio, l. vna. C. de rei vxor. actio.

33 An autem ea quæ diximus, & observamus de possessione rerum dotalium, vigeant etiam in dominio, nō erit facilis investigationis si attendas ad regulas iuris communis quas dicim⁹ & observamus sepius intas manere per inductionem nostræ cōstitutionis, vt late fuit sub sine 4. evidentialis animadversum, & enodatum, de qua observandum est noluisse auferre ab ipsis mulieribus beneficia, seu privilegia ipsis, & earum

dotibus à iure concessa & induta, per similem novam istam concessionē, sed hanc utiq; cōcedere in cōcursu illarum, & dixit 24 Rot. apud Ludouif. decis. 406. n. 4. Et sic dicamus, quod regulis iuris communis perpensis, licet possessionis translatio sit facilis concessionis, saltem facilioris quā domini, propter quod minor paratur præiudicium, ad l. quod meo, 18. de acquir. posses. observavit Regia Audientia Aragonum apud Sesse decis. 191. num. 39. part. 2. ex Valas. de iure empphit. q. 9. num. 20. sicut è cōtrario difficilius amittatur dominium quam possessio, Graci. qui allegat iura discepta. 704. n. 51. & 52. Quod vt credas, considerabis, quod per fictam & artificiosam traditionem transferatur possessio d. l. quod meo, (& supra fuisse fuit demonstratum) nullatenus vero dominium l. si aliquam, 18. de acquir. possessio. l. qui rem 20. C. locat. Bart. l. cū falsa, C. de iur. & fact. ignorant. 25 quod non aliàs contingere potest, quā per maiore difficultatē repertā, in trāsferēdo dominio, quam in trāsferēda possessione.

27 Et tamē videmus in iure cautum cōmune interpretū aplausu concurrente, dominiū rerum dotaliū mobiliū & immobiliū, cōstimatarū, & incōstimatarū mortuo viro, in vxorē transire, DD. in l. in rebus 30. per illū text. C. de iur. dot. Rip. l. 1. solut. matrimo. 36. Bart. l. res amotas. ff. de actio. rer. amota. Bald. Nouel. de dote, 8. p. priuil. 6. nu. 12. ad fin. Bolog. l. 1. nu. 165. solut. matrimo. Parlador. rer. quoridia. lib. 2. c. 5. nu. 13. circa medium, Petr. Barbosa. l. dotalem 62. n. 8. ver. Et patet ex eo, & in l. 2. nu. 6. & 12. so

lut.

28

lut. matrim. Quesad. diuersarū
qq. iur. lib. 1. c. 14. nu. 15. dō Gar-
cia Mastril. decis. Sicil. 104. n. 18.
& 21. Mātic. de tacit. & ambig.
lib. 12. tit. 28. Et est res sine alea
si perpendas verba d. l. in rebus,
ibi: *In rebus dotalibus mobilibus,
sue immabilibus, sue æstimatæ, si-
ue inæstimatæ sint, mulier in his
vindicanis omnem post dissolutū
matrimonium habere prærogati-
uam*, iunctis inferioribus ver-
bis eiusdem legis, ibi: *Et natura-
liter in eius permāserint dominio*,
si igitur mulieri datur vindica-
tio rerum dotalium: ergo & dō-
minium cū citra dominij nomē
non potest dari exercitium rei
vindicationis, ad l. quintus 29.
§. argento, de auro & argento
legat. ad l. in re actio. 24. in prin.
de rei vindic. & cum non antea
concedatur quam post solum
matrimonium, cum qualitas ad
iuncta verbo intelligatur secun-
dum tempus verbi l. 1. C. de cō-
dit. infer. l. fin. C. de pact. in quo
nulla, vt dixi, potest reperiri du-
bitatio. Pōderata itidem l. in re-
bus, cum semper, vel regulariter
qui dicit rem, dicit rei dominiū
ad l. si duo 3. §. fin. ff. vt posside.
l. si rem aliquam, & ibi Bart. de
acquir. possessio. Alex. conf. 9. n.
15. in fin. Gracian. in optimo ca-
su, vt legata re, censeatur domi-
nium rei legatum, sub discep-
tatio. 611. num. 25. & 26.

29

30

Solum autem dubium non le-
ue licet ordinarium suboriri
posset ex illa nimia generalita-
te, l. in rebus, C. de iure dotiū,
concepta sub illis verbis, *sue æ-
stimatæ, siue inæstimatæ sint*, vt
innuat lex quod in casu quo res
dotales æstimatæ tradantur ma-
rito, fiant de dominio vxoris so-
luto matrimonio, quod esse vi-

31

32

detur contra omnem iuris ra-
tionem, secundum quam æsti-
matio semper, vel saltem regu-
lariter emptionem faciat, ad l.
si æstimatis 51. soluto matrimo-
nio, l. quories, 3. l. cum dotem.
10. l. plerumque 11. C. de iure
dotium, vt exinde nec maritus
emptor possit compellere rem
restituere, sed solum æstimum
Iosephus Ludouicus decisio. Pe-
rusina 89. numer. 8. Petrus Bar-
bos. l. æstimatis, in principio,
qui melius omnibus ex recen-
tioribus tractatum huius mate-
riæ, absolutum reliquit, & post
eum Castillo Sotomaior de vsu
fruct. cap. 4. á numer. 3. ad nu.
20. Gracian. disceptatio. foren.
cap. 904. numer. 17. & latius c.
826. á numer. 56. cum sequenti-
bus, & melius c. 932. Rota apud
Coccin. decisio. 257. numer. 4. &
apud Alexand. decis. 573. Quo
casu dicimus maritum fieri em-
ptorem rei dotalis, mulierem-
que venditricem, obligarique
maritum ex tunc ad solutio-
nem pretij, dilata solutione ad
tempus soluti matrimonij, l.
ex conuentione, 11. C. de pa-
ctis, l. quories, 5. C. de iure
dotium, dicimusque hunc con-
tractum dotis, conuersum in
contractum emptionis, per me-
dium æstimationis: argumen-
to legis 3. §. final. de donation.
inter virum & vxorem, Bald. in
l. cum dotem, numer. 3. C. de iu-
re dotium, & ex Mascardo de
probatio. cōcl. 619. resoluit Pe-
trus Barbos. vbi supra, Gutierr.
in pract. libro 3. q. 77. Trenta-
cinq. var. resolution. tit. de iur.
dot. resolut. 1.

Et cū maritus dicatur debitor
dotis, & regulariter in alterna-
tiuis debitoris sit electio, si facta

æstimatione, in stipulationem
deducatur, vt soluto matrimo-
nio, restitatur pretium, seu res,
erit mariti eligere quid volue-
rit restituere, ad l. plerūque 11.
in fin. de iur. dot. l. quod autē, 8.
§. si maritus, de dona. inter vir. &
vxo. Bald. in l. quoties, nu. 3. in
fin. C. de iure dot. Paul. Castren.
l. si æstimatis, num. 6. solut. matri-
monio. Cardin. Mantic. de tacit.
& ambig. libr. 1. tit. 28. num. 32.
ad med. ver. Tertius est casus, cū
alijs per Gracian. recollectis, d.
34 cap. 826. num. 75. vt exinde non
sit dubitandum æstimationem
producere omnes effect⁹ quos
vera & perfecta venditio produ-
cere solet. Vt sicut venditor nō
35 potest ab emptione discedere,
ob denegatā pretij solutionem,
sed cogere emptorem ad solu-
tionem pretij per actionem ex
empto. productam ab ipso em-
ptionis contractu, ad l. in civile,
C. de rei vindicat. l. 1. C. de actio.
empt. Alciat. l. cum proponas,
C. de transaction. limitati. 4. Ca-
balin. millelo. 234. Ita etiam nō
liceat mulieri soluto matrimo-
nio cōpellere maritum, seu eius
hæredes restituere rem, nec ab
æstimatione discedere, sed ad
quantitatem æstimi agere ad d.
l. plerumque, 11. §. fin. per locū
ab speciali de iur. dot. Socin. cōf.
57. lib. 1. num. 5.
36 Tum etiam, & sicut periculū
rei venditæ, venditione perfe-
cta, pertinet ad emptorē, l. 1. C.
de peric. & com. rei vendi. §. cū
autem, instit. de emptio. & ven-
dit. Couar. practic. cap. 3. num. 6.
Gratian. discept. foren. 884. nu.
24. Sic & deterioratio rei æsti-
mata post æstimationem cōtin-
git ad damnum mariti, l. cum do-
tem, 10. C. de iur. dot. l. vna, §. cū

que, C. de rei vxor. actio. Afflict.
decis. 270. num. 4. Bart. l. si vt cer-
to, §. nunc videndum, num. 4. ff.
commodat. Mantic. de tacit. &
ambig. lib. 12. titu. 28. num. 14.
qui plura allegat iura, plura alia
Barbos. in d. l. si æstimatis, a n. 6.
& signanter ad materiam quan-
do nomē debitoris datur in do-
tem, ad quem recurrere poteris
quotidie, cum sapissimē veniāt
casus, maxime in hac temporū
calamitate, vbi apui redditus re-
dimibiles (apud nos dicti cēsua-
lia, seu violaria) qui quotidie in
dotes dantur pereunt.

37 Et sicut etiam venditor tene-
tur emptori de euictione rei vē-
ditæ ex natura cōtractus, etiam
si de illa nil sit in venditione de-
ductum, l. in vendendo 66. de cō-
trahent. emptio. l. 2. de euiction.
l. non dubitatur 6. C. eod. Capic.
decis. 8. & decis. 33. Mantic. de
tacit. & ambig. lib. 4. tit. 15. n. 22.
& tit. 16. num. 20. Iare Cald. Pe-
rei. ad Tipum emptio. & vendi.
cap. 31. per totum, Surd. decisio.
208. num. 12. Gracian. discepta.
foren. cap. 793. nu. 12. ita etiā
mulier qui dedit rem æstima-
tam in dotē, hac euicta, tenetur
ratione euictionis quanta in-
terfit marito, l. quoties 17. de iu-
re dot. quod etiam & in socero
procedere, est indubitātū ad l.
1. de iur. dot. Et tandem reme-
dium l. 2. C. de rescinden. vendi.
non minus in rebus æstimatis in
dotem datis, quam in venditio-
nibus militare tuerunt Cre-
men. ad l. 2. num. 37. C. de rescin-
den. venditio. gloss. l. iure succur-
sum, §. fin. de iur. dot. gloss. l. ex
causa, §. 1. verbo, Ultra, in fin. de
minor.

40 Cum igitur hæc vera ita sint,
mirandum quodammodo vide-

tur

41 tur quomodo d.l. in rebus suam
nimiam generalitatem, ita con-
ceperit, astringendo maritū res
dotalis restituere soluto matri-
monio, siue sub æstimo fuerint,
siue non, cum ex ista dispositio-
ne peruertantur regulę loquen-
tes de venditionibus. Quod om-
ne non aliās ad concordiam re-
duces, quam sequendo glos. as-
sertionem in d.l. in rebus, sub
44 verbo, æstimate, vt tunc demū
mulier, in vindicandis rebus æsti-
matis in dotem datis soluto ma-
trimonio, sua vtatur prærogati-
ua, quando mariti bona defece-
rint, pro æstimatione soluenda,
& consequenter in subsidiū tan-
tum, quando maritus factus fuisset
nō soluendo, & aliās mulier
in dote non potuerit reintegra-
ri, sic omnes interpretes arbitra-
ti sunt non aliās posse saluari ge-
neraliter dictę legis in reb⁹,
vt per Iaso. l. si ex conuentione,
C. de pact. & in l. traditionibus,
cod. & in § actionum, num. 84.
inst. de action. Palac. Rub. in ru-
bric. de donatio. §. 17. numer. 8.
Gutierr. de iuram. confirm. 1. p.
cap. 1. num. 9. Gom. l. 50. Tau. nu.
44. Couar. in practic. cap. 38. n. 8.
Pinel. l. 1. 3. p. num. 15. C. de bo-
nis mater. Barbof. l. si æstimatis,
à num. 26. ad num. 34. cum seqq.
& in l. dotalem, num. 7. solut. ma-
trimon. Gasp. Anton. Thesaur.
q. foren. 21. nu. 4. lib. 3.
42 Nec erit insistendum in alia
eiusdem l. in rebus, generalita-
te, circa res mobiles, vt in his
non fiat locus dominij transla-
tioni, cum ad restitutionem illa-
rum hēredes mariti infra annū
compelli non possint, iuxta l. v-
nicam, §. exactio. C. de rei vxor.
actio. §. fuerat, inst. de action.
43 Quia non est bona consequen-

tia datur annus ad restitutionē,
ergo dominium non est penes
eum cui restituenda est res, nec
quod in eum non transeat do-
minium donec ei fiat restitutio.
Namque in his rebus dotalibus
44 nullo modo cum proprietate
sermonis dici potest, dominium
in vxorem transferri, prout pro-
priē dicimus quantum ad pos-
sessionem bonorum mariti vir-
tute, nostri text.) sed continua-
ri, quod ita visa est d.l. in rebus,
innuere, cum asserat res dotalis
contracto matrimonio, in natu-
rali dominio mulieris manere,
& consequenter solum visa fuit
45 impedire exercitium actionis,
constante matrimonio per mu-
lierem, & marito illam cōcede-
re, & similiter infra annum lu-
ctus hēredibus mariti nullate-
nus vero voluit lex impedire
ortū actionis, ad notata per Bar.
in l. iuris gentium, §. vt puta, nu.
3. de pact. Bolognet. l. 1. nu. 165.
solut. matrim. Barbof. dict. l. 2. in
princip. num. 12. ver. neque ob-
stat Baldi solut. matrī. Et seque-
46 retur vnum non leue absurdū, si
dominium rei dotalis non esset
penes mulierem (quamuis exer-
citium actionis suspendatur ab
ea durante matrimonio) quod
non posset ad hēredes transmi-
tere, cum solū an hēredes trans-
mittamus ea, quę sunt in nostro
47 dominio, ad l. cum hēredes, 23.
de acquir. posses. l. hēreditas 63.
de regul. iur. late Parlador. rer.
quotidian. libr. 2. cap. 5. num. 4.
Ripa l. 1. num. 57. solut. matrim.
cum mille ex alijs.

48 Hinc est quod dici solet mu-
lieribus licere vindicare res do-
tales, quod nullo pacto eis lice-
ret, citra iuris regularū transgres-
siones, cum solum habentibus

dominium exercitium rei vindicationis, ius tribuerat, ad l. quintus, 29. §. argentum, & §. cui legatum de auro, & argen. lega. cum alijs supra adductis, ad l. ex diuerso. §. 1. de rei vindic. adde Mezeraten, var. resol. lib. 2. resolut. 50. numero 24. Paz, de tenuta, c. 36. numer. 2. Pelacs, de maiora. 3. p. quæst. 9. num. 1.

49

Notabis etiam pro scholis, ad ea quæ ibi tradi solent, ut per d. l. in rebus non limitetur regula, l. traditionibus, C. de pactis, ut absque aliqua traditione, & vsucapione, dominia rerum dotalium transferantur, pro ut erat necessarium ab ipsa l. traditionibus, ut aliqui ex speculatiuis putarunt, sed solum quod ideo dominium rei dotalis in mulierem absque traditione transeat, quia semper remansit domina, saltem naturaliter, sine exercitio, ut colliges ex cummulatis, per Rippam, in d. l. 1. num. 37. solu. matrim. & sic mulier quodammodo dici potest constante matrimonio honoraria domina, cum sit domina sine exercitio, ad exemplum istorum reduci possunt secretarij, qui quotidie creantur à domino Rege absque exercitio aliquo, ut non ex hoc quod nullum habeant exercitium scripturarum, deneganda eis sint regaliæ honores, & præeminentie, omnibus secretarijs habentibus exercitium concessæ, & indulte.

50

51

Et non solum æstimatio rerum dotalium, non inducit venditionem, in casu quo maritus non est soluendo, verum enim vero, & in casu in quo iniustitia aliqua contingat, in æstimo

facto de rebus dotalibus, tunc siquidem æstimatio illa de qua in d. l. quoties, §. 1. & inter. 21. C. de iur. dot. non faciet emptionem, ut cum glo. verbo agendum, in l. 1. §. 1. de superficieb. tenuerunt Doctores, cummulati, per Couar. in practi. cap. 28. numero 9. Pinel. l. 2. p. 1. c. 1. numero 12. C. de rescin. vendi. & ante hos Salicet. & Ias. l. ex conuentione, C. de pact. Mascard. de probat. conclu. 619. numer. 2. & alij cummulati, per Barbos. in d. l. æstimatis, numer. 21. Trentasinq. variar. resolut. lib. 3. tit. de iur. dot. resolut. 1. numer. 15. & ex Bald. in l. ex conuentione, num. 1. ver. quod est verum, C. de pact. dixerat, Rota, in recentissim. 2. par. decis. 131. numer. 8. & iterum apud Alexand. Ludouif. decis. 194. num. 20. quorum traditio habet fundamentum, non ex verbis d. l. quoties, C. de iur. dot. ibi: *& iure æstimate sunt*, pro ut aliqui voluerunt, ut quasi non videantur iure æstimate, quæ iniusto pretio æstimantur, quia in recto sensu, hæc verba, non id sonat quod interpretes voluerunt, sed solum quod illa verba, *iure æstimate*, interpretentur, ut solemnitatibus iuris adhibitis fiat æstimatio, ita & taliter quod si mulier, vel maritus sint minores, 25. annor. & contingat æstimum fieri, adhibeantur solemnitates, à iure requisitæ, in venditionibus minorum, ex Couar. ubi supra d. c. 28. numero 10. Non igitur ex isto iure, sed quia in contractu dotis, tanto plus cæteris contractibus bona fides, & exhuberantius est præstanda, ut in simili dotis contractu

52

35

non

non sit ferendum, alterum cum damno alterius, locupletari, nec damnum vnum sentire pro lucro alterius, ad l. iure fucursum, 7. §. fin. de iur. dot. l. si circumscripta, 6. C. solut. matrim. Affic. decis. 270. Gom. l. 50. Tau. n. 44. Pinel. loco proxime allegato, num. 23. Garfi. de expen. c. 10. num. 22. licet in contrarium veniat, Nata, con. 850. lib. 4. num. 9. & sic licet verum sit in venditionibus solum contrahentibus subueniri, quando lesio sit ultra dimidiam iusti præcij, ad pernotam, l. 2. C. de rescin. vendit. tamen contractus dotis habet hoc speciale, vt succurratur per quancunque lesionem, etiam intra dimidiam iustæ æstimationis, ex l. si res, 13. §. 1. & l. si circumscripta, 6. C. solut. matrim. ita ex Cuiat. lib. 17. observationum, c. 1. obseruat insignis Petr. Barbof. in d. l. si æstimationis, num. 22.

55 Ex quibus notabis, ex d. l. si res, 13. & ex d. l. iure fucursum, §. fin. expensis vt supra per argumentum ab speciali, quod deceptio intra dimidiam caret dolo re ipsa, cum solum vigeat dolus re ipsa in coniuge, & minore in quacunque lesione: igitur in cæteris regulariter non erit dolus re ipsa, nisi sit enormissima lesio ultra dimidiam, vt ita ex his fiat consequens, in iustitiam præcij, seu æstimationis, non facere cessare emptionem inter coniuges, in rebus æstimatæ traditis in dotem: sed solum quod imminente lesione, quacunque etiam intra dimidiam, cogatur maritus, vel iustam supplere æstimationem, vel rem restituere æstimata m.

57 Nec dices hoc c. privilegium

esse tantum mariti accipientis res dotales in dotem æstimatas, cum & eodem modo succurratur minoribus vendentibus in præcio lesi, quibus præcium supplendum esse etiam intra dimidiam tenuerunt omnes, ex Gosadin. con. 44. num. 14. Pinel. l. 2. p. 2. c. 3. num. 2. C. de rescin. Cald. Pereira; l. si curatorem, habens verbo, *vel aduersarij dolo*, num. 25. quia tunc supplendo præcium, cessat ratio supradictæ, l. iure fucursum, in §. fin. de iur. dot.

58 Sed non hæc intelligas de quacunque etiam minima lesione, quia hæc nullius solet esse considerationis argumento, l. scio, 4. ff. de integr. restitu. vbi reperies edictum de minoribus lesi, nullatenus vigere in minima lesione, ex Bartol. in l. si proprietarius, de damn. infec. Couar. lib. 1. var. c. 3. numero 11. Garfi. de expen. c. 18. Oddo. de restitu. p. 1. q. 4. artic. 12. nu. 101. & seqq. Ceual. contra coues, q. 658. latè Cald. Pereira, in l. si curatorem habens verbo, *vel aduersarij dolo*, numer. 7. & in verbo, *Lesi*, numero 154. Cætera autem per necessaria ad materiam æstimationis rei dotalis perquirere poteris post communes, in d. l. æstimationis, 51. solut. matrim. vbi fusè, & doctè Petr. Barbof. & post eos penes Couar. in prac. c. 28. & ante hos Tiraquel. de vtroque retract. lib. 1. §. 1. glo. 14. nu. 21. Gutier. de iuram. confirma. 1. p. c. 1. num. 8. & in prac. lib. 3. q. 77. Pinel. l. 2. p. 1. c. 1. a nu. 18. C. de rescin. Diaz, reg. 178. Rolan. con. 64. vol. 4. Alexand. Trentasinq. var. tit. de iur. dot. resol. 1. per totam, Cardinal.

Mantic.

Mantic. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 28. singularis disceptatio. Graciani, 932. Gasp. Anto. Tefau. lib. 3. qq. foren. c. 21. per totam, Rota, in recentissimis, decis. 623. p. 1. & apud Alexandr. Ludouif. decis. 573. ubi est magistralis, & copiosa annotatio Beltramini, qui est videndus allegans, Surd. conf. 225. & Hondede. con. 14. nu. 43. vnum semper menti tenendum resolutum, quod licet dubitari possit de æstimatione emptionem faciente, illud est certum, quod quoties promittitur, & constituitur quantitas indubitata, & in solutionem quantitatis dantur in solum res æstimate, tunc non est dubitandum de venditione cum sit certa & clara, Nata, con. 650. num. 3. Cephal. con. 351. num. 11. Petr. Barbof. in d. l. si æstimationis, numer. 39. solu. Matrim. Alexand. Trentasinq. var. tit. de iur. dot. resol. 1. numero 3. Seraphin. decis. 1207. & iterum 1332. num. 1. & 2. Fachin. controuer. iur. lib. 12. c. 74. ver. Quia responsum fuit.

60

Notabilia ex 6. Declaratione ad primum Tempus.

- 1 **P**ossessio de qua in textu nostro, an in mulierem absentem transferatur, & n. seqq.
- 2 Possessio ignoranti, an quaeratur quod intellige à lege translata, v. 9.
- 3 Possessio à lege translata, seu

statuto plus iuris habet quam facti.

4 Beneficia legum inuitis, & ignorantibus, an transferri possint.

5 Possessio per textum nostrum transfertur, absque aliquo instanti considerabili.

6 Possessio sine animo, an queri possit.

7 Constitutum quando verā transferat possessionem.

8 Possessio sine animo, non acquiritur in possessionis hominis translatione secus legis.

10 Argumertum de pacto ad statutum.

11 Translatio possessionis, quæ fit hominis ministerio multum diuersa, ab ea quæ fit legis potestate.

12 Possessio queritur per seruos, & procuratores nostros.

13 Possessio constitutionalis nostra transfertur infuriosam mulierem, vel mente captam.

14 Mulier furore, vel insania oppressa, non contrahit matrimonium.

15 Noua ratio quare matrimonium, ab insanis non contrahendum.

Furiosus non potest societatem contrahere, n. 15.

16 Matrimonium ab insano, seu furioso contractum, an conualidetur, per mentis restaurationem.

17 Et an idem sit de metu contractu, & postea purgato, ubi decisio Rota.

18 Concēssus est de substantia matrimonij, & sic substantialia ad matrimonium deficiunt in furioso.

19 Matrimonium à paciente dilucida intervalla contractum non subsistit.

- 20 *Vxor dici non potest quo ad effectus uxoris, illa quæ non potuit matrimonium contrahere. Nominè sublato alicuius rei, & effectus dicitur sublatus.*
- 21 *Furor seu infania superueniens coniugi non dirrimit matrimonium.*
- 22 *Emancipatio filij furiosi subsistit de iure.*
- 23 *Furiosus filius acquirit hereditatem data suitate in eo.*
- 24 *Lex in his quæ sunt iuris habet plenissimam disponendi facultatem.*
- 25 *Capacitas, seu incapacitas alicuius, numquam est consideranda in actu à lege delato.*
- 26 *Voluntas illius in quem lex. ex suo beneplacito disponit, non est necessaria pro dispositi validitate.*
- 27 *Feudum absenti, & ignoranti concedi potest.*
- 28 *Absens in militem potest creari.*
- 29 *Cur possessio furiosis non soleat queri.*
- 30 *Animus an sit necessarius, ad possessionem querendam à iure.*
- 31 *Inhabilitas naturalis, dicitur impossibilis restorationis.*
- 32 *Lex transferendo possessionem ipso iure, non supplet defectum, sed tollit impedimentum ad non querendam.*

Sexta declaratio ad argumentum primi Tem- poris.

SIt Sexta declaratio ad argumentum; seu conclusionem

huius temporis, (quæ non multum ab similibus videbitur ad secundam supra traditam,) vt procedat in muliere vidua ignoranti, & inscia de mariti morte, vel quia maritus in loquiquis degens mortem, cum vitâ commutauerat, vel alias mulier fuerit impedita intelligere eius mortem; nihilominus tamen absque scientia mortis mariti, dicemus in eam translatam possessionem nostram constitutionalem, non enim nouum erit asserere ignorantem possessionem queri, ad l. 1. C. de acquiren. posses. l. 3. §. item acquirimus, ff. eodem Bartol. l. hæredi, de acquir. hereditate. Gom. l. 45. Tau. n. 112. cum enim similes possessiones plus iuris quam facti habeant, iuxta glo. verbo interuenient, in d. l. 1. C. de acquiren. posses. las. l. si his, qui pro emptore, in 2. prælud. num. 2. de vsucapio. Paz, de tenuta, c. 35. num. 22. licet in alijs possessionibus corporalibus, plus facti quam iuris reperiatur, ad l. 1. §. adipiscimur, de acquiren. posses. potuit lex non dico ignorantem, sed in vitis beneficia sua conferre, ad l. etiam inuitis, 32. de acquir. rer. domin. iuncta l. qui potest, 35. §. fin. de regu. iur.

Ratio que non inelegans esse potest, nam ista possessio in mulierem translata, ita instantaneè in eam transfertur, vt nullum medium tempus considerari possit, inter mortem mariti, & possessionis acquisitionem (vt dictum aliàs, fuit) ex Bald. loquente de simili statuto, con. 330. lib. 1. Traq. in repetito tracta. le mort saisit le vif, 2. p. declara. 6. num. 10. vbi plura cumulat iura, gl. l. hæreditas, C. depositi,

Molin.

Molin. de primogen. lib. 3. c. 13. num. 20. & latius, c. 10. per totum, vbi hoc fundat ad intelligentiam, l. 45. Tau. vbi Aueda. glo. 4. in prin. Atqui si daremus quod in mulierem absentem, non transiret possessio, daretur medium tempus, & dilatio aliqua inter mortem mariti, & ipsam possessionis delationem, igitur aut dicendum est aliquod medium tempus dari posse inter mortem mariti, & possessionem bonorum illius, aut possessionem queri mulieri absenti, illud est falsum, vt probamus, ergo istud debet esse verum.

6 Nec est incongruum dicere in absentem, & ignorantem trāf ferri possessionem, etiam si dici possit defici animum possidendi in absentem, quem dicunt necessarium interpretes, pro perfecta possessione, ad l. 1. §. adipiscimur, & l. 3. de acquir. possic. quod multis allatis illustrauit, Tiraq. de iur. consti. 3. p. limita. 30. a num. 53. Paz, de tenuta, c. 68. num. 14. & hoc est quod dedit aliquibus occasione hæsrandi, an per constitutum transferatur possessio, ex quo deficiebat animus constitutarij, quamuis sua natura possessionem transferat, ipso iure ad l. quedam, 77. de rei vindic. l. quod meo, de acquir. posses. c. cum venissent de restitu. spoliat. Bartol. & communes, in l. ab emptione de pactis, Mantica. de racit. & ambig. lib. 13. tit. 23. num. 14. Mastil, decis. Scicil. 143. num. 7. & 8. Rot. apud Caputaq. decis. 14. numer. 8. & diuersor. p. 1. decisio. 132. & in recentissim. Farinac. 551. num. 4.

Hoc enim intelliges, quando agitur de transferenda hominis possessione, vt tunc sit necessarius animus possessoris, vt in constituto posset verificari, secus vero quando agimus, de trāf lata possessione per legem statutum seu ius ipsum, tunc sanè nō est ita animus necessarius explicitus, & ita in ignorantem, & absentem transfertur, & dicitur potentior virtus legis quam hominis, tam ad transferendum dominium, prout est casus, l. fin. C. de sacros. Eccles. quam ad actum possessionis, vt est casus, in l. raptores, C. eodem titulo, vt diximus supra, subest igitur legis potestati, statuti, seu ordinationis transferre possessionem, in absentem, & ignorantem, & nullatenus subest facultati hominum, ad Baldum & Cin. in l. ea lege, C. de condic. ob caus. & in l. traditionibus, in fin. C. de pact. alios tradit, Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 271. C. de reuocan. donat. & in tract. le mort saisit le vis, decla. 18. n. 2. & licet regulariter admittamus argumentum de pacto ad statutum, vt ex Portol. ad Molin. verbo instrumentum, num. 70. & ex Brun. á sole in suo iuris compen. resolu. verbo. mulier, & alijs resoluimus infra sub 3. tempore in ratione dubit. hoc tamen intelligimus procedere quando est par ratio, diuersa autem ratione imminente (prout in casu nostro) non ita erit obseruandum, prout contrarium obseruamus, quod autem sit dispar ratio in possessione á lege translata, ab illa quæ ab homine transfertur, colliges ex allegatis per Tiraq. vbi supra, num. 4. &

per

per Bald. con. 404. & ex tex. in l. apud hostes, §. C. de suis, & legitum. hæredib. vbi filia ignara mortis patris, non minus hæreditatem paternam transmittit ad matrem, quam si in patris morte fuisset præsens, ad fidem habes, l. ex militari, §. i. §. fin. cum l. seqq. de milita. testam. l. multum interest, 21. de condit. & demonstra. ex quibus fiet non mirum esse, si legalis possessio transferatur, absque animo novii possessoris, & consequenter eo absente, & ignorante. Possessio vero hominis, cum scientia & animo illius, quod si hæc non ita essent, non quæreretur nobis quotidie possessio per seruos, & procuratores nostros, l. 1. C. de acquiren. posses. l. si procurator. 21. de acquir. rer. domin. glo. singularis, l. 1. §. per procuratorem, de acquir. posses. vt ex his percipias communi interpretum voto receptam fuisse hanc sententiam, qua docemur, possessionem à lege translatam in ignorantem, & absentem transferri, ex cummulatis, per Tiraq. in tracta. de morte, 2. p. declara. 18. quem secuti sunt, Gom. l. 45. Tau. num. 111. ver. quarto in tantum, Molin. de primog. c. 12. num. 24. Matien. l. 8. tit. 7. lib. 5. glo. 4. per totam, Paz, de tenuta, c. 17. num. 11. & c. 35. per totum, & passim per capita illius tractatus.

13 Ex hac declaratione facies aliam, (quam supra tetigimus, subsequenda huius temporis) vt quæ-
ratur ista possessio nostra viduæ furiosæ, mentecaptæ, insanix, intellige civili modo de vidua, quæ constante matrimonio fuit ad insaniam, & mentis alienationem perducta, cum de mu-

14 liere furiosa, ante matrimonium non potuit intelligi dubitatio; cum hæc nunquam potuerit fieri vxor, nec in matrimonium coniungi obstante dementia, ad c. dilectus, 24. extra de sponsal. Couar. ad 4. 2. p. c. 2. num. 5. Nauar. in c. si quando, de rescrip. excep. 10. num. 5. Thom. Sanchez, de matrim, lib. 1. disp. 8. a num. 15. Gutier. in Canoni. lib. 2. c. 4. num. 108. & melius in tracta. de matrim. c. 8. nu. 5. Enriq. in sua Theolog. Morali, lib. 11. c. 4. Tesau. decis. 130. Riccius, in præc. decis. 251. Seraphin. decis. Rot. 228. cum alijs, per Maceraten. var. resolu. 43. lib. 1. ex nostris Franciscus Molin. de ritu nuptia. lib. 1. compar. 3. num. 79. vbi subdit rationem vltra omnes, nimirum quia matrimonium multum cum societate connexitatem habet, can. cum societas, 27. q. 2. & cum societas sit vltrocitroque contractus obligatorius, ab insano, & furioso nullatenus celebrandus, Menoch. de præsum. lib. 3. præf. 56. num. 7. melius Hector Felici, à Molino non visus, de socie. c. 7. num. 5.

16 Quod adeo verum dicimus, super inualiditate matrimonij ab insano contracti, quod si de facto contigerit contrahi ab insana, & in eo permanente contingat mentis restauratio, & de nouo consentiant in matrimonium, licet ex nunc valeat matrimonium post insaniam, & mentis restaurationem contractum, nullatenus vero valebit, ex tunc tempore furoris ad notabilem, glo. in c. dilectus, verbo furore, in fin. communiter recepta, vt per Ioannem Orosi. in l. patre furioso, ff. de his qui

sunt

sunt sui vel alien. iuris, num. 21. relatum per Gutier. de matrim. c. 8. nu. 8. contra Panor. & Hostien. in d. c. dilectus, numer. 4. afferentes validari matrimoniū ab infano contractum, per tacitum consensum præsumptum vel probatum, ex simultanea cohabitatione post insaniam continuata, vel ex copula post mentis restorationem prosecuta, quorum assertio venit contra glo. supra allegatam quam Rota Canonizauit, vt in illa Hispalen. matrimonij, apud Alexand. Ludonif. decis. 395. vbi fuit dictum matrimonium metu contractū, nullatenus reconualidari ex pluribus, & geminatis actibus, spontaneis, liberis, & læto animo prosecutis, quia ratificatio actus à principio nulli, non est sufficiens ad reconualidationem illius ex tunc, sed ex nunc à die ratificationis, Surd. decis. 69. num. 15. Honde. con. 38. num. 19. lib. 1. Rota, in recentif. p. 1. decis. 557. num. 3. post Paris. de resig. lib. 9. q. 17. num. 71. si igitur consensus nullus præstitus metu consanguineorum, adeo facit nullum matrimonium, vt purgato metu in aliqua parte non suppletur consensus, quanto plus consensus ille à furioso, vel infano præstitus in matrimonio non erit supplibilis per nouam cohabitationem, & nouam copulam, cum dici poterit nullum fuisse consensum ab infano in primo matrimonio, cum consensum præstare non potuerit, ad §. furiosus, institu. de inutil. stipul. can. sicut 47. disti. & cū consensus nuptias faciat, inducatque substantiam in illis, c. tua nos, in fin. vbi glo. penul. & Butrio. n. 10. & Panor. num. fin. de spon-

sal. ita & taliter vt dici omnino sit necessarium consensum dici causam efficiētem can. sufficiat, 27. q. 2. cap. tuas de desponsa. duor. fiat inde certissimum nouam copulam, seu cohabitationem cōualidare matrimonium nullum à principio potuisse, argumento, tex. in c. per tuas, & c. fin. de conditio. apposit.

19 Quod ampliabis etiam si non solum ab omnino furioso, & demente fuisset contractum matrimonium, sed & ab illo qui pateatur dilucida, per interuallum, cum de simili defectu idem præsummat ius atque de indubitato infano, de quo semper viget præsumptio iuris matrimonium contractum tempore dementiæ, vt per Molin. de primogen. lib. 2. c. 9. num. 30. Menoch. de præsum. lib. 6. præf. 45. num. 68. pater Molin. de insti. & iur. tom. 1. disp. 136. Thom. Sanch. de matrim. dispu. 8. numer. 17. ver. tandem Gutier. de matrim. c. 8. num. 14.

20 Non igitur (redeundo ad casum de quo digresseramus, a nu. 14.) de muliere insana, seu furiosa, vel mente capta, seu de illa quæ recto carebat sensu ante matrimonium, nostra versatur hæsitatio, cum hæc nec vxor vnquam fuit, nec vidua legitimo modo dici poterit, nec sub nomine & qualitate mariti defuncti potuerit vnquam designari, cum sublato vero & proprio nomine, sub quo aliquid disponatur censeantur sublati effectus dispositionis, l. a nullo, vbi Bal. Salicet. & Alberic. C. de ferijs can. cor Episcopi 68. distinc. & vt dicebat Angel. in d. l. à nullo, qui non meretur nomē habere, non debet mereri priuile-

gia

21
gia nomini competentia, sed solum dubium formandum duxi de muliere, vxore, seu vidua quæ ad insaniam constante matrimonio contingerit perducī, per quam non dissolui matrimonium dicunt iura aperta, in can. neque furiosus 32. q. 7. secundum magis veram illius lectionem, quam tradit Sanchez, de matrim. disp. 8. numer. 15. & post eum Gutier. d. c. 8. num. 6. & 7. de hac igitur insana, dicimus in eam transire possessionem licet animus, & consensus in ea defuerit tempore translatae possessionis, ad declarandam voluntatem possidendi; argumento tex. in l. furiosi, de reg. iur. §. præterea, institu. quib. non est permis. face. testa. cum igitur ex allegatis in principali declaratione ista 6. constet animum possessoris, non esse necessarium pro inducenda ista legali possessione, & ex dictis & allegatis, sub 1. declaratione huius temporis, sub numer. 17. nil ex parte acquirentis desiderari, in his quæ à lege ipsa deferuntur, nil mirum si in insana, furiosa, & mentecapta, habeat etiam locum translatio possessionis, sicut in muliere absente & ignorante, prout in simili translatione possessionis statutarie, seu legalis est communis praxis, de comprehensione dementium, absentium, & ignorantium, ex Tiraq. in tract. de mort. 2. p. decla. 17. n. 4.

22
Coadiuuatur hæc observatio, & practica, ex l. iubemus, §. C. de emancipa. liber. ubi reperies emancipationem cum suis effectibus, qui iuris sunt, fieri posse in filium furiosum, quod non aliter contingere videmus quam

23
quod ita fit, ex quo effectus emancipationis sunt iuris qui nullum actum desiderant subiecti, sic cum à lege transferatur, nil aliud desideramus ex persona possessoris, sic videmus quod hereditas, quæ ipso iure ratione suitatis querenda est filio solo legis ministerio, non impeditur per filij furorem, ad l. Antistius, 62. §. si. de acqu. hæred. l. fin. §. si autem perpetuus, C. de curato. furios. l. qui duos, §. cum in bello, de reb. dub. doctrina Bart. in l. ventre præterito, n. 18. de acqu. hære. l. l. ex facto, n. 56. de vulg. sic etiam, & possessio ista acquiri debet insano, vel mentecapto; quæ omnia sunt sub illa ratione, de qua in declar. 1. huius temporis, n. 17. habita fuit legitimatio, videlicet quod in his quæ sunt iuris lex habet amplissimam facultatē, disponendi, mutandi, supplendi, & fingendi, circa capacitatem illius, in cuius fauorem intendit suam dirigere dispositionem, & quoties in aliquo actu gerendo, nil desideratur ex parte illius in quem actus confertur, non multum curari solet de illius capacitate, incapacitate seu voluntate, vel potentia, ad l. cum pater, 79. §. furdo, de leg. 2. ubi legatum, & onus legato adiunctum, reperies questum, furdo, muto, & incapaci, quia nil pro consumatione actus desideratur ex parte legatarij, ad idem video tex. in l. quamuis, 32. §. infans, de acquir. posses. ubi infans & furiosus, per medias personas curatorum, & tutorum possessiones acquirunt, quia (ut ait lex) per hos suppletur defectus illorum, multa igitur magis, & exuberantior facultas remansit penes legem quā dedit tutoribus, & curatoribus ad supplendam, & sanandam impotentiam.

178 6. Declaratio ad 1. Tempus.

26 Quoties enim aliquid constitit in sola alicuius (qui confert beneficium aliquod) voluntate non est opus aliquid exigere ab eo, cui conferendum est beneficium, Bartol. l. 1. num. 7. C. de dignita. lib. 12. & in l. hæredi, in fin. de acquirend. hæred. & in propriis terminis de translata possessione, Gom. l. 45. Tau. numero 112. Molin. de primoge. lib. 3. c. 12. num. 24. Paz, de tenuta. c. 35. numer. 2. ex quo igitur in hac nostra constitutione, ex sola legis, & legislatorum voluntate, in mulierem confertur hoc beneficium possidendi, confestim viro mortuo, & nullus actus desideretur mulieris in possessionis acquisitione, consequens est, ut nil intersit, an fuerit absens, vel præsens, furiosa, vel integra.

27 Sic videmus ab ista met eadē ratione quod ignoranti, absenti, & furioso feudum concedi posse, dixerunt Bal. in l. si quis seruo, n. 1. C. commu. de manumif. cum magis feudum beneficio quam contractui accedat, c. 1. §. persona, in tit. per quos fiat inuestitu. in vsib. feud. Cald. de iur. emphiteu. lib. 1. q. 5. n. 20. eodem modo dicimus absentē in militē creari posse, ad l. sed. & milites, §. iā autē de excusa. tutor. l. si. C. de testam. milit. ut ita ex his dicamus in viduam absentem possessionē acquiri, cum nil ex sua persona desideretur ad illius acquisitionē, cum simus in legalibus beneficiis, indultis, & perrogatiis.

29 Ut ex his facilis sit responsio, ad obiurgationes quæ ex aduerso adduci possint, ad probandam necessitatem animi, seu voluntatis acquirentis possessionem, quam dicunt deficere in furiosis,

& mentecaptis, ut in l. Diuus Marcus, in prin. ibi, eo *Furore esse ut continua mentis alienatione omni careat intellectu*, ff. de offic. præsid. l. furiosum, C. qui testa. facer. possunt, l. 2. §. furiosus, de iure codicil. & tandem l. furiosi, de reg. iur. & in materia subiecta possessoria, l. 1. §. adipiscimur, ver. sed furiosus de acquir. posses. cum his quæ de furiosis, mentecaptis, insanis, & demen-
30 tibus dicta fuere, in omni materia per omnes illos interpretes, pragmaticos, & autores congestos, per Castill. controuer. iur. lib. 4. c. 28. vbi latissimo sermone de his quæ conferunt, ad ordinationes testamentarias similia, post decis. Rotæ, apud Farinac. in recentif. decis. 384. Gracian. foren. discep. c. 843. quibus omnibus, non obscure dici poterit ea vigere quādo animus, voluntas, consensus, seu factum aliquod desiderandum esset, ex parte furiosi, ut in contractus celebratione, testamenti ordinatione, & alijs similibus, at vero cum in proposito casu transferendæ possessionis, (ut probatum fuit non semel) animus, seu consensus acquirentis non sit necessarius, nil
31 interest disputare, an lex possit, vel non possit defectum supplere naturalem, ad materiam tex. in l. fin. C. de testam. militis, l. discretis, 10. in prin. C. qui testam. fact. possunt, licet inhabilitates similes naturales supplere, visum sit iuri impossibile, Panor. in c. cum vigesimum annum, numer. 2. de offic. deleg. ut sic ne in hanc impossibilitatem incidiremus, tutius dices, in occurrenti casu
32 leges nullam facere suppletionē

sed

sed tollere de medio ea, quæ videbantur necessaria pro querenda possessione, hancque transferendo, absque aliquo facto acquirentis, & requisito aliquo ex parte possessoris dando effectus vere & realis possessionis, ita ut sublatis illis qualitatibus desideratis aliis pro acquirenda possessione, remaneat actus acquisitionis purus, & inadnuculatus, & ita ex his in hanc veniunt sententiam, omnes loquentes de translatione possessionis legis ministerio, quos supra commemorauimus, Tiraq. de morte, 2. p. decla. 17. Gom. l. 45. Tau. numer. 112. Grego. Lopez, l. 7. glo. 1. part. 5. Molin. de primog. c. 12. numer. 14. Matien. l. 8. tit. 7. gl. 1. nu. 25. lib. 5. nouæ colec. Reg. Paz, de tenuta, c. 35. in prin. & fere per totum, & c. 68. a. n. 21. cum seqq.

Notabilia ex 7. declaratione, ad primum Tēpus.

- 1 **P**rescriptio sine possessione non admittenda, & tantum prescriptum quantum possessum. Vidua possidendo per constitutionem nostram, non poterit etiā per quadragenariam aduersus heredes mariti prescribere, & numeris seqq. ad num. 5.
- 2 Prescriptio in Aragonia, non inducitur per viduitatem.
- 3 **V**susfructuarius licet possideat non potest se inuari prescriptione contra proprietarium, & quare, num. 6.

- 4 **C**ausatum non potest plus, quam causa producere.
- 5 **V**susfructuarius licet non prescribat, non bene infertur ad viduam nostram non prescribentē.
- 6 **V**susfructuarius non prescribit quia non proprio, sed proprietarij nomine possidet.
- 7 **V**idua in casu nostræ constitutionis suo, & non alieno nomine possidet, & habet omnes actiones actiuas & passiuas.
- 8 **R**atio ob quam vsusfructuarius, non possit prescribere. Possessor male fidei unquā prescribit.
- 9 **S**uccessor possessoris male fidei, non prescribit.
- 10 **M**ala fides possessoris facit ut successor illius nō possit de equitate canonica incipere prescriptionem.
- 11 **V**idua tenutaria nō potest prescribere res mariti in tenuta, quia habet malā fidē rei aliene.
- 12 **L**ex ciuilis vel secularis, an facere possit, ut prescriptio procedat cum mala fide, & n. 15. *V*saticus omnes causæ de prescrip. declaratus.
- 13 **C**onstitutio 3. de prescriptionibus declarata.
- 14 **M**agnates qui solent per suos economos, seu officiales soluere mercedes famulorum sunt in bona fide, & in faciliiori potentia, ad prescribendum.
- 15 **S**tatutum inducens prescriptionem, cum mala fide licet durum seruandum.
- 15 **M**utanda non sunt quæ certam legem habuerunt, nu. 15.
- 16 **P**rescriptio non habet locum in his quæ sunt facultatis.
- 17 **P**rescriptio non admittenda contra pactum redimendi.
- 18 **C**onsuetudo ex actibus facultatis, non admittenda etiam ad restrictionem facultatis.

19 *Manutentio seu interdictum retinende, nullatenus relaxanda in possessione acquisita, ex actu facultatiuo.*

20 *Præscriptio admittenda in facultatiuis quando cum contradictione, & prohibitione exercetur actus, & acquiescentia contradicentis.*

21 *Actus multiplicati, & per longum tempus, etiam si sint facultatiui inducunt præscriptionem.*

22 *Vidua in casu nostri textus, quo pacto præscribere poterit bona viri sui ab ea possessa.*

Septima declaratio, ad argumētū, ex 1. Tempore desumptum.

Declaratur septimo loco assumptum huius temporis, ut licet possessio ipsa, quam translata prædicamus in mulierem viduam, contestim viro suo defuncto, in omnibus illius bonis, sit vera, realis & propria, producatque omnes illos effectus, quos possessio naturalis per rei apprehensionem, solet producere (ut vsque adhuc latè fuit enodatum) non vero ita erit indefinitè, & absolute accipienda, ut licet per possessiones, de iure præscriptiones, & usufructiones, quæri soleant, ita ut sine possessione dari non possit præscriptio. Felin. in c. auditis, numer. 19. ver. secunda declaratio de præscrip. Rebuf. qui alios citat in tracta. de decim. q. 14. numer. 20. Rot.

apud Seraphin. decis. 18. & ita in iuris adagio esse solet, ut tantum præscriptum quantum possessum, ad c. sine possessione 3. de regul. iur. in 6. Mascard. de proba. conc. 14. numer. 23. Maceraten. var. resolu. lib. 1. resolu. 70. numer. 20. & 21. & lib. 2. resolu. 56. numer. 7. glo. in c. auditis, de præscrip. las. & Dec. l. 2. de iuris. om. iud. late Capici. decis. 209. numer. 32. Rota, apud Puteum, decis. 107. p. 1. vbi plura exempla, & apud Seraphin, decis. 1403. numer. 2. & apud Coccin. decis. 346. n. 9. nihilominus tamen non tantum dari existimamus huic possessioni in viduam translatè, ut huic liceat præscribere contra hæredes mariti, etiam si per 40. annos, possessionem sit prosecuta, nullatenus enim ex inueterata, & antiquata ista possessione legali, præscriptionis titulum, seu exceptionem contra hæredes, & successores mariti acquiri posse existimamus, ut arbitrati sunt omnes qui de similibus statutis allocuti fuerunt, Casan. in consuetu. Burg. rub. 4. §. 15. verbo *Vestue*, nu. 2. & §. 18. ver. super quo iure, fol. mihi 735. qui allegat, Balb. de præscrip. par. fin. principalis partis, versiculo vigesimus sextus, Ioan. Fabr. §. de his autè institua, per quas personas, nob. acquir. Tiraq. de iur. consti. 2. p. ampli. 13. n. 5. melius omnibus, & in terminis Portol. ad Molin. verbo possessio, n. 56. & 57. tenēs possessionem quā mulier in illo Regno cōsequitur iure viduitatis foralis, in bonis mariti defuncti, sibi nō sufragari ad præscribēdū, & fit indubitata hæc sētētia apud omnes, licet inter eos parū de instātijs, & motiuis habeatur,

quas

7. Declaratio ad 1. Tempus. 181

quas, seu quæ inuestiganda duxi, ne ita incipidè, sicut & alij, ex nostris per eam transeamus.

3 Ex adductis per Plebanum, sub allegato, numero 54. vnum potest colligi fundamentum huius sententiæ, dicendo usufructuarium non posse præscribere, nec se iuuari ad præscribendum possessione illa pœnes se existente, etiam si proponeretur continuata, per 40. annos, ad celebrem tex. in l. neque fructuarium, 8. C. de usufruct. de qua latissimo sermone, Vasq. controuer. illustr. lib. 2. c. 47. & 73. Balb. de præscrip. 4. p. q. 11. Couar. ad regu. possessor. 2. p. §. 9. numer. 2. & 3. & melius in initio, numero 4. ver. hæc autem pertinet, Boer. decisio. 211. numer. 9. alios cumulat, Portol. vbi supra, numer. 58. post Bald. Salicet. & omnes in d. l. neque fructuarium. Castill. de usufruct. c. 68. numero 19. Padil. ad l. 2. C. de seruitu. numer. 31. ex quo usufructuarium esse (dicunt) in mala fide, & ei possidendi deficiat titulus ad inchoandam præscriptionem, sine scrupulo asserunt, nullatenus ad præscribendam proprietatem venire posse, & cum in casu nostro mulier possideat, seu potius constitutio faciat illam possessoram, ad effectum percipiendi fructus bonorum viri sui defuncti, & pro faciliiori exactione, merito dicunt hanc possessionem, sicut illa quam habet usufructuarius inhabilem esse ad inchoandam præscriptionem, ne plus virtutis daremus in causato, quam in causa ipsa contra doctrinam, Bartol. communiter secutam,

4

in l. iubemus, C. ad Velletian. facit, l. cum pater, 79. §. dulcissimis, de lega. 2. Surd. in optimo casu, decis. 217. numer. 1. cum 2. seqq.

Hæc tamen instantia inepta videtur, quia licet usufructuarius non præscribat, non tamen bene concluditur, ad mulierem nostram, cum in ea diuersa sit ratio atque in usufructuario, de quo dicimus ideo ad præscriptionem venire non posse, quia non suo nomine, sed proprietarij possideat, vt ex Theophil. docet Couar. in regu. possessor. 2. part. in initio. numer. 4. in fine, vbi hanc inter alias assignat rationem, cur usufructuarius non vsucapiat, quod apertius demonstratur, ex l. quisquis, 28. l. si quis argentum, 35. §. si quidem, C. de donatio. Alexandr. l. naturaliter, in princi. numero 3. de acquirenda possessione, Boerius, decisione 172. numero 13. Mascard. de probatio. conclusione 1189. numero 1. Tiraq. in tracta. constitutio. 3. part. limitatio. 9. numero 11. & alij per Portol. ad Molin. verbo possessio. numero 53. & tenuit Rota, apud Farinacium, decisione 304. numero 4. part. 1. in recentissim. At vero vidua cum non alieno, sed proprio nomine possideat, & in eam sint translate omnes actiones actiuæ, & passiuæ, viceque hæredis fungatur, vt dicemus infra (omnium nostrorum pragmaticorum consensu, & voto) & suo nomine intentet inrerdicta omnia possessoria retinende, & reintegrande, tam de iure communi, (vt fuit supra probatum)

5

6

7

quam de expressa, & abundanti præcantione iuris nostri municipalis, de qua in constitu. fina. de anno 1564. incipiente, *Declarant la constitucio*, non erit igitur de usufructuarij possessio ne, ad possessionem nostræ viduæ arguendum, cum potentior sit ista possessio, quam illa tributa á iure communi usufructuarijs.

8 Vnde aliam forsam petendam esse instantiam dicerem, (si iura nostra municipalia non contradicerent) ab illa iuris observatione qua instruimur, possessorem, cum mala fide vnuquam, nec per 40. annos ad præscriptionem venire posse, ex regula possessor, de reg. iur. in 6. c. fin. de præscrip. quam illustrarunt post Bartolum Hispanum, (quem dicunt esse) Couar. in particulari relectione illius regulæ, Diaz regu. 578. vbi Salzedo, Anto. Gabri. tit. de præscrip. in comun. conclu. 1. numer. 57. ver. contrarium quod bona fides, alios congerit, Ceuallus, contra communes, q. 173. Padil. l. 1. num. 41. C. de seruitu. alios allegat Gonza. ad regulam 8. Cancell. glo. 45. §. 2. num. 35. Gracian. discepta. foren. 870. num. 26. & c. 52. num. 1. & c. 441. num. 6. vbi de quadragenaria possessione, & sepius hanc regulam canonizavit Rota vt apud Caputaq. decis. 24. n. 1. & decis. 362. lib. 2. apud Seraphin. decis. 1360. nu. 15. apud Alex. Ludou. decis. 489. n. 20. apud Farinac. in recentif. decis. 221. num. 7. vbi reperies quando dici possit constare de mala fide, Don Garfi. Mastril. decis. Scicil. 114. num. 40. cum seqq. Nobilis Franciscus Hieronym.

9 de Leõ suprami Aragonum Senatus Consiliarius diligentissimus, sub decis. valenci. 46. n. 21. & adeo hæc bona fides á iure canonico, (quod in hoc Principatu seruandum est) & ab omnibus desideratur, vt afficiat etiam successorem, ita vt si male fidei possessor, è medio subtrahatur illius successor præscribere non poterit, ad glo. auream communiter secutam, ad l. fin. C. commun. de vfucapio. & in l. nihil, C. de vfucap. pro hærede, Panor. c. si diligenti. num. 30. de præscrip. vbi Felin. num. 6. Diaz, reg. 572. Bart. l. cum hæredes, de diuers. & tempor. præscrip. Ceuall. cum alijs ab eo adductis, q. 25. commun. contra coes, ad l. Pomponius, §. cum quis, vbi glo. & Doctores, de diuers. & tempor. præscrip. Rota, apud Ludouissium, decis. 249. cum annotatis ibidem, & apud Farinac. in recentif. decis. 164. n. 3. Gracian. discepta. 918. n. 41.

10 Imo & stante mala fide defuncti eius hæres á se ipso non poterit inchoare præscriptionem, Anto. Gabri. de præscrip. conclu. 5. n. 21. Honde. con. 80. n. 73. lib. 2. Gracia. disce. foren. c. 403. n. 15. vbi sub n. 1. firmatum tradit. esse impossibile dari præscriptionem eius quod scitur esse alteri debitum, cum ad præscriptionem inchoandam sit positiuè necessaria bona fides, ex Deci. con. 271. n. 5. licet ab hac discedat sententia Fabria. sub suo, C. lib. 7. tit. 13. de præscrip. 30. vel 40. annor. diffin. 16. data igitur scientia in muliere, rei aliene hoc est hæredum, & successorum mariti, dicendum esse existimarem, ex hac causa, & ex relata iuris regula, nullo modo permittendam

præf-

12

præscriptionem in muliere cū
semper fuerit in mala fide , &
consequenter in impedimento,
continuo præscribendi si non
viderem, (vt dixi) quod de iu-
re nostro municipalis præscrip-
tio cum mala fide in autore , &
hærede illius admittenda ve-
niat , iuxta vulgatum vsaticum
omnes causæ , sub tit. de præ-
scriptio. de cuius subsistentia,
seu validitate , licet parum du-
bitauerit , noster Petrus Fonta-
nel. de pac. nuptia. clau. 4. glo.
18. p. 5. numer. 29. nos autem
plus insistendum , arbitramur,
ex his quæ solent interpretæ
dubitare, circa statuta inducen-
tia, seu permittentia præscrip-
tiones , & vsucapiones cum ma-
la fide, tanquam sint dispositiua
ad materiam peccati , video
enim non leuem esse dubitatio-
nem apud interpretes an lex ci-
uilis, Regia , seu Cæsarea possit
similia statuta inducere , dando
male fidei, tantam auctoritatem,
vt contra Canonicam institutio-
nem possit præscriptionem
aprobare , vt per Bartol. in l.
omnes populi , de iusti. &
iur. numero 24. qui licet sit fi-
bi contrarius, tamen ibi pro in-
ualiditate concludit statuti , &
ibi Crot. aprobando , Bartol.
numero 29. Balb. de præscrip.
2. p. 2. partis prin. numero 14.
Alexandr. consil. 18. cum alijs,
per Ceuall. cummulatis contra
communes, q. 173. numero 3.
Auenda. in c. 2. Præto. c. 3.
agens de inualiditate , l. 64.
Tau. inducentis præscriptionem
10. annor. contra personales
actiones, Salced. ad Berna Diaz,
regu. 578. ver. quare difficile
erit contra statutum inducens
trienalem præscriptionem con-

13

14

tra salaria, & mercedes seruito-
rum, seu famulorum, vt nos iti-
dem habemus dispositum , sub
constitu. 3. tit. de præscriptio.
& Salzedum , sequitur Surd. sub
decis. 24. decidendo inualidita-
tem super consimili statuto Mā-
tuano, in eandem venit dubita-
tionem super quodam alio sta-
tuto Gallicano inducente præ-
scriptionem cum mala fide, Re-
but. 2. tom. ad ll. Regni in pe-
culiari tractatu de famulorum
salaria, in prin. num. 2. & Sal-
zed. loco. allegato, in ver. finali
conciliando auctoritates, dixe-
rat statutum consimile huius
nostræ constitutionis , 3. solum
procedere inter magnates &
Principes solitos conducere ser-
uitores, & illis soluere per suos
economos, quos dicunt, *Ma-
iordomos*, vt in his procedat præ-
scriptio trienalis , circa salaria
cum sint in bona fide, secus ve-
ro sit in alijs qui per se ipsos,
& conductiones , & solutiones
faciunt , & est infinitus nume-
rus firmanium inualiditatem
consimilium statutorum, Vazq.
de succes. creat. §. 10. numero
29. qui hanc dicit communem,
Gutier. ad l. nemo potest , de
lega. 1. numero 481. Gracian.
qui optime declarat in discepta.
foren. c. 403. numer. 20. & 21.
vbi de pluribus obseruantijs
Rotæ, & sub discepta. 52. num.
9. cum seqq. & ad additionem,
sub Marchie , decis. 46. nume-
ro 2. Nobilis Senator de Leon
decisio. valen. 46. numero 3.
Rota, apud Seraphin. decis. 614.
& est notabilis decisio , Hie-
ronyma. Laurenti. 86. qui
sub numero 4. singularia ver-
ba adduxit valde , ad ca-
sum nostrum conferentia,

M 4

quas

quas duxi transcribenda, ibi: *Nos communem equiorem semper credimus, & veriore, quia is qui scit se debere lesam conscientiam habet, cum sciat se alienum retinere, quicquid statutum dicat, quod veritatem non mutat.* Hactenus verba decisionis Laurentij, qui tandem sub num. 10. cū expressa protestatione, & particulari exclamatione, & ferè coactè ab hac recedit communi obseruatione, veniens in contrariam, licet (vt ipse ait) sit durus sermo, pro validitate statuti admittentis præscriptionem cum mala fide respondere, sed quia sic respondisse Pontificem inuenerit pro validitate conclusum fuit. Sic & ipse si non viderè nostrū Olibanum profundissimum Iureconsultum pro validitate d. vfatīci omnes causæ scripsisse in §. namque si cui, instit. de actio. & sic contra tam receptam prædicam, & stylum incōcūsum totius Principatus venire, ne quis diceret contra nostras assertiones cur immutare tētemus ea, quæ certam legem habuerunt contra l. minime 23. de legib. iunctis notatis per Pinell. l. 2. p. 2. cap. 4. num. 2. de rescinden. venditio. de Franchis decis. 152. nu. 6. plus insisterem in dubitatione examinanda, & non ita in sipide auderè firmare nullū dubium esse posse circa validitatē dicti vfatīci, sed acquiescendo cum illius obseruantia; dicimus ad casum, quod si hæc non obstarer decisio, existimarem verā rationem decidendi, quare vidua nostra tenens & possidens bona mariti, non possit hac suffragari possessione ad præscribendum, quia erat in mala fide possessionis, quæ attenta æquitate.

& lege Canonica (quam in hoc nostro Pincipatu de iure coactiuo expressio municipalī debemus obseruare, vt in alia huius operis parte latius enodatur) impedit omnem præscriptionem, sed tamen ex supra dictis cogimur ad aliam transire rationē.

16

Vnde concludentiorē instātiā, quare viduæ nostræ permitti nō possit præscriptio, existimo summendam esse ab illa iuris obseruatione, qua instrui-mur, in facultatiuis, nullā posse dari vsucapionem, nec præscriptionē, ad l. 2. quæ est de materia vbi Bartol. de via publica, Couarr. var. cap. 9. num. 2. Anto. Gabr. lib. 5. commun. tit. de præscriptio. conclus. 10. Azeued. l. 4. tit. 15. lib. 4. nou. collect. n. 5. cū alijs per Ceuallōs allegatis, q. 207. num. 23. per Macerat. lib. 1. resolut. 81. num. 9. Gracianus discepta. forens. cap. 745. nu. 83. & 399. num. 33. Maxima enim hæc est ferè in omnibus Tribunalibus canonizata, vt in Lucensi Senatu apud Ludouic. decis. 3. n. 3. apud Lusitanum Phebo decisio. 16. num. 10. apud Neapolitanum de Franchis decis. 166. n. 8. apud Valentinum Pernobilem Senatorem Francisc. Hieronym. de Leon decis. 20. numer. 47. & Rota sæpissime apud Seraphin. decis. 716. vbi ad immemorialē trahit impotentiam præscribendi, & iterum decis. 813. num. 5. apud Farinac. in recentis. p. 1. decis. 360. nu. 7. & p. 2. decis. 17. num. 9. & decis. 365. nu. 5. & iterum decis. 536. num. 4. & apud Coccin. decis. 402. num. 10. vbi etiam si per mille annos. Et cū in facultate hæredum sit vt mulier, seu vidua nostra non possideat, cum tandiu penes eā esse

debeat

debeat possessio, quamdiu here des mariti distulerint soluere dotes & sponsalitia, sequitur nō obscure, hanc possessionem fuisse facultatiuam, hoc est, durante voluntate haredum, significata in non soluendo, vt colliges ex verbis constitutionis & textus nostri, ibi: *Fins a tant sia integrament satisfeta en son dot, y spo li*, & consequenter imprescriptibilem.

17 Vt perinde haberi debeat hæc facultas possidendi, atque illa, quæ est penes emptorē sub pacto redimendi, de qua dicunt Doctores cum magis cōmuni nulla tenus cadere sub potentia præscribendi, vt ex Boer. decis. 182. conclusionem formauit Anton. Gabr. tit. de præscript. conclu. 6. Alciat. in rubr. de præsump. nu. 65. Casan. consuetud. Burgun. rubric. 1. §. 1. in ver. *Les ruendes*, num. 1. Couarr. lib. 1. var. cap. 9. Suar. ad l. post rem iudic. notab. 2. num. 6. circa finem, Gutier. de iuramen. confirmat. 3. par. cap. 1. num. 13. Tiber. Decian. cōf. 13. num. 59. Gom. var. cap. 2. nu. 28. Ceual. q. 207. num. 26. Azeued. l. 4. tit. 15. lib. 4. num. 5. Cald. Pereira l. si curatorem habens, ver. Læsis, num. 224. Surd. decis. 1. 2. & 3. Trentacinq. var. libr. 3. tit. de emptio. resolut. 10. num. 25. Cancer. lib. 1. var. tit. de emptio. num. 17. Menoch. conf. 201. n. 85. notabilis & magistralis disceptatio Gracian cap. 2. in 1 volumine suarum disceptationū, & tentauit Rota apud Farinac. decis. 164. num. 2. p. 2. in recentissimis, vt eodem modo dicamus, viduæ non licere præscribere, cum sub pacto redimendi possessionem habere dicatur. Quod non alia firmiori ratione

hæc potuerit fulciri sententia, quā cum sit facultatis dicatur in prescriptibilis.

18 Sunt enim facultatiua tantæ autoritatis, & sub tanta inflectibilitate, quod nec consuetudo aliqua restrictiua liberæ facultatis, ex ipsis actibus facultatiuis poterit vnquam introduci, Rota diuersor. p. 1. decis. 778. nu. 5. fundata sub doctrina Panormi. in cap. ad nostram, num. 11. vbi Deci. num. 6. ver. fin. de cōfirm. vtil vel inutil. Rebus. de pacific. posses. num. 335. Surd. conf. 127. num. 81. Thesaur. decis. 16. nu. 3. eadem Rota apud recentissimas decis. 536. num. 4. Imo apud eandem Rotam reperio optentum, nullatenus dandam esse mentionem in huiusmodi actib⁹ facultatiuis, hoc est interdictum retinende, vel vti possidetis, vt per Farinacium decis. 565. sub num. 1. in recentioribus, quam reperiēs fundatam sub Bart. doctrina in l. cum de in rem verso. num. 14. de vsur. Cur. l. si certis annis, num. 11. C. de pact. Ripa in cap. cum ecclesia Sutrina, nu. 40. de caus. posses. & propriet.

20 Ea autem quæ sunt facultatis vt admittāt præscriptionem necesse habēt, quod præcedat prohibitio, seu contradictio cum acquiescentia, Pau. Castrensis. in l. qui luminibus, num. 2. ver. Sed tamen, de seruitut. vrb. præd. Rota apud Seraphi. decis. 1086. num. 1. Afflict. decis. 288. Capic. 209. num. 26. Rota apud Farina. in recentissimis decis. 530. n. 2. in fin. faciunt notata per Gonçal. ad regul. 8. Cancel. glos. 5. §. 6. num. 36. & 37. Ex multiplicatione enim actuum, & per longum tempus exercitati censebitur exclusa facultas, seu præsum

22

ptio facultatis, Rip. in c. cum, Ecclesia sutrina, n. 55. de causa pos-
fess. & propriet. Achil. de Graf.
decis. 1. n. 3. de caus. posses. &
prop. Seraphin. decis. 212. n. 2.
& decis. 323. nu. 4. ut ita ex his
concludamus in vidua nostra,
nullatenus ei permittendam præ-
scriptionem, nisi in possessione
steterit per multos annos, & fa-
cta solutione, vel ea oblata vo-
luisse desistere à possessione, &
cum mulieris contradictione, ac-
quiescerint hæredes, tunc non
dubitarem de legitima præscri-
ptione, quia licet fuerit pos-
sessio facultativa hæredum, & suc-
cessorum mariti tamen data cō-
tradictione mulieris, & acquief-
centia hæredum, per 30. annos
præscriptio erit legitimè intro-
ducta iuxta observationem istā
quam legitimatam tradimus
quod est notandum cum à nul-
lis videbis animaduersum, &
hæc de ista septima declara-
tione.

Notabilia ex 8. declaratione, ad argumentum, i. Temporis.

- 1 **P**ossessio bonorum in quibus
maritus tantum usufru-
ctum habet, an in viduam
transire possit, & cum numeri s
seqq.
- 2 **R**esoluto iure datoris, resolu-
tur ius acceptoris.
- 3 **S**tatuta & leges de transferēda,
vel continuanda possessione in-
telligi solent de rebus, quæ sunt
ad hæredes transmissibiles, &

numer. 10.

- 4 **S**tatutum, seu lex numquam dis-
ponit super impossibile.
- 5 **P**roprietarius finito usufructu,
an possit propria autoritate oc-
cupare proprietatem, vel agere
confessoria, & n. 6.
- 6 **C**onsolidatio usufructus licet
fiat ipso iure, cum proprietate
per mortem usufructuarij, non
tamen possessio ipso iure tran-
sit.
- 7 **U**sufructuarius non usucapit,
cū nec suo nomine, sed propieta-
rij possideat.
- 8 **M**andatum ad certum finem,
& causam concessum, finita cau-
sa & deficiente fine cessat man-
datum.
- 9 **C**lausula generalis posita in mā-
datis, & demum generaliter
ad omnes causas, non extendit
mandatum ultra suam causam,
& de observationibus Ro-
re.
- 10 **C**onfessoria, & negatoria, an
contra dominum proprietatis sit
proponenda.
- 11 **P**ossessio ad certum tempus cō-
cessa finito tempore ipso iure, an
redeat ad concedentem.
- 12 **F**eudum ad certum tempus con-
cessum finito tempore absque
alia apprehensione potest inuesti-
ri.
- 13 **P**ossessoria interdicta possunt
per viduam nostram possesso-
ram intentare.
- 14 **C**onstitutio finalis hoc titulo
incipiens declarant de anno
1564. intelligitur, & declara-
tur.
- 15 **S**poliare quid sit, & quo-
modo in iure intelligatur.
- 16 **I**nterdictum retinende, an mu-
lieri in casu nostræ constitutio-
nis concedendum.
- 17 **I**nterdictum retinende, quibus

nomi-

- nomnibus designari soleat.
- 19 Frustra lex concederet possessionem, si non impediret turbatores possessionis.
- 20 Beneficia iuris communis non censentur abrogata per inductionem noui beneficii.
- 21 Manutentio, seu interdictum retinende dandum & concedendū habentibus ciuillissimam possessionem.
- 22 Possessione in mulierē translata, omnia ueris possessoribus cōpetentia dicimus transferri.
- 23 Interdicta retinende & recuperande in casu nostræ constitutionis possunt intentari per uiduam, etiam si tantum per constitutionem finalem hoc titulo concedatur ei exercitium interdicti recuperande.
- 24 Pona mariti alienata constante matrimonio, licet sint sub hypoteca tacita, uel expressa mariti, quia non sunt in sua possessione in mulierem, an transcant, eum nu. seqq. & n. 30.
- 25 Plus iuris in alium quis transferre nō potest, quam ipse habet.
- 26 Vidua an possit uti interdictis adipiscende, & recuperande aduersus eos qui maritum suum spoliarunt à possessione aliqua.
- 27 Appellatione bonorum iura, & actiones continentur.
- 28 Iura & actiones non possidentur sed quasi possidentur, & an sint mobilia, uel immobilia. Saluiantum & possessorium adipiscende.
- 29 Bonorum appellatio plus continet de per se, quā sub qualitate mobilium & immobilium, & de ratione.
- 30 Statutum de continuanda possessione non habet locum quando ante aditam hereditatem ab alio occupantur.
- 31 Mulier soluto matrimonio in subsidium, marito non existente soluendo, reuocat alienata per maritum.
- 32 Mulier potest à possessoribus rerum mariti alienatarum, constante matrimonio auocare possessionem.
- 33 Saluiantum datur mulieri, & omni alij habenti tacitam hypothecam.
- 34 Saluiantum, ut intentari possit, quæ requirantur.
- 35 Discussio an sit necessaria ad heredes mariti, quando mulier agit hypothecaria aduersus tertios possessores.
- 36 Mulier consentiens alienationi rerum mariti, an excludatur ab hypothecaria contra possessores.
- 37 Consensus præstitus per mulierem ad alienationem rerum dotolium in casu l. iubemus, C. ad Velleian. in quo differat à cōsensu præstito in casu l. etiam, eod. tit.
- 38 Mulier consentiens alienationi siue tacitè siue expressè quando uisa sit renuntiare suæ hypothecæ.
- 39 Pactum de non petenda dote in iure reprobatur, & ita omnis actus inducens simile pactum, non admittendus.
- 40 Ratio ne mulier remaneat indotata, est magna considerationis.
- 41 Læsio per mulierem allegata cōtingens per consensum in alienatione rerum mariti, est per mulierem iustificanda.
- 42 Læsio semper præsumenda ex sola fideiussione: & signanter si firmata fuerit in fauorem mariti, & nu. 43.
- 44 Obligatio uxoris pro necessa-

- ria causa mariti eximendi eum à carcere, vel captiuitate, subsistere possit contra, nu. 47.
- 45 Fideiussio seu obligatio mulieris pro necessaria & iusta causa semper aprobanda.
- 46 Filius familias se obligans pro liberando patre à carceribus, seu captiuitate, non restituitur aduersus obligationem.
- 48 Contra pietatem nunquam publica utilitas, nec lex aliqua operari potest effectum.
- 49 Obligatio mulieris pro mariti necessitate urgentissima, subsistit usque ad mediam partem dotis.
- 50 Obligatio fideiussoris dati pro firmitate contractus mulieris nuptæ, an retractetur casu quo obligatio mulieris veniat resol uenda, & nu. 38.
- 51 Alienatio principalis nulla, an idem fiat de accessoria.
- 52 Fideiussor non obligatur ubi lex principali obligationi resistit. Item & ubi principalis non obligatur, num. 53 nec in plus quam principalis potest obligari num. 54. habetque omnes exceptiones principali competentes, num. 55.
- 56 Obligatio fideiussoria quando nulla ob nullitatem principalis obligationis.
- 57 Restitutio in integrum minoribus concessa quando fideiussori prodesse debeat.
- 58 Fideiussor mulieris datus pro firmitate sui contractus, non potest iuari exceptionibus mulieris, quibus rescindere intendit contractum.
- 59 Fideiussori non prodest exceptio principalis ob aliquam causam particularem sibi competentem.
- 60 Fideiussori minoris quando restitutio in integrum prodesse possit.
- 61 Lesio omnis enormis retractat omnem contractum, & in qualibet materia.
- 62 Lesio ut sit sufficiens ad retractandam renunciationem mulieris, an sit consideranda ad tempus renunciationis, an vero ad tempus soluti matrimoni.
- 63 Fauores non sunt ita inducendi in fauorem mulierum, ut machina iuris turbetur.
- 64 Delictum superueniens non corrumpit, nec alterat factum legitime gestum.
- 65 Renunciatio mulieris non ex quacumque lesione retractanda.
- 66 Possessio rerum fideicommissorum subiectarum, an transeat in viduam, ex quo fuerit penes maritum.
- 67 Vidua an faciat fructus suos in bonis fideicommissis subiectis remissive.
- 68 Possessio bonorum que ad heredes transire non potest, non venit ad viduam in casu nostre constitutionis.
- 69 Resoluto iure datoris, seu auctoris resoluitur ius acceptoris.
- 70 Fideicommissarius succedit testatori vinculari, seu substituti, & non grauato immediato.
- 71 Verba legis ubi deficiunt, de ficiunt dispositio.
- 72 Genituum importat dominium.
- 74 Causa efficiens & finalis transferendi possessionem in casu nostre constitutionis, fuit dominium mariti in bonis.
- 75 Suppositum ante omnia debet prius constare antequam dispositum verificetur, si cadit in supposito.
- 76 Olibanus reijcitur ab observatione, ut possessio constitutiona-

*lis ista procedat in bonis vincu-
latis.*

77 *Exercitium actionum quando
mulieri viduæ concedatur.*

78 *Constitutio finalis hoc titulo no-
stro de anno 1564. expenditur
ponderatur, & declaratur, &
num. 80.*

79 *Verba geminata enixam demo-
strant voluntatem proferentis.*

Declaratio 8. ad argumentum ex primo tempo- re delum- ptum,

PRo octava declaratione ad
assumptum huius primi
temporis, dicimus presentem
nostram constitutionem voluisse
in mulierem transferre, pos-
sessionem bonorum omnium ma-
riti, quæ ipsius fuerint pleno iu-
re nullatenus vero, in his bonis,
quæ cohærebant tantum perso-
næ mariti, per cuius mortem re-
solui poterat ius marito com-
petens, veluti in bonis in qui-
bus tantum ius ususfructus sibi
competebat, alio, vel alijs pro-
prietate bonorum post mariti
mortem debita. Nam isto casu
cum per mortem mariti finia-
tur ius sibi competens in usufru-
ctu ex rudimentis Iustiniani in
§. finitur, insti. de usufruct. & fiat
consolidatio ususfructus cū pro-
prietate, §. fin. instit. eod. Et re-
solutio iure datoris resolvatur
ius acceptoris. & successoris, ad
l. si is cui, l. i. §. i. quemadmo. ser-
uiunt. amittit. l. i. §. fin. de pericu.

& commod. rei ven. dit. c. fin. ne
præl. vic. suas alia iura penes,
Surd. de alimen. tit. 9. q. 42. nu. 1.
merito dicimus similia bona ad
possessionem mulieris non ve-
nire, & hoc est quod apertiori-
bus verbis non potuerit consti-
tutio nostra significare quā sub
quibus vta est, ibi: *Dels bēs de son
morit*, hoc est, *bonorū mariti sui*,
& sic ab omnibus interpretibus
& pragmaticis vnanimiter res-
pōdetur tam in hac subiecta ma-
teria de possessione mulieris,
vt per Mier. nostrum sub text.
nostro numer. 47. in princip. in
ver. Item pone, quem sequitur
Oliban. de action. lib. 3. ad §. fue-
rat, num. 11. Fontanel. clausu. 7.
glo. 3. p. 3. n. 34. Portol. in schol.
ad Molin. verbo, Possessio, n. 69.
quam etiā in statutis Italiæ, Fran-
ciæ, & Hispaniæ, quæ transferūt
& cōtinuant possessiones in he-
redes, vt per Menoch. de adipis-
cenda remed. 4. num. 372. Alex.
conf. 16. num. 9. Catelia. Cot. in
in memorabil. verbo, Decreto
Mediolanense, ver. Quarto pro
declaratione, pagina mihi 201.
Cassane. consuetud. Burgun ru-
bric. 7. §. 1. glof. 1. num. 7. ver. Li-
mita 4. Tiraq. in tractat. le mort
faist le vis, p. 3. limit. 1. Boer de-
cis. 172. num. 13. Similes enim le-
ges, constitutiones, seu statuta,
transfrentia, seu transferentes
possessionem nullatenus solent
verificari, nisi in rebus, quæ sua-
rum natura sint ad hæredes trā-
sitoria. Tiraq. de mort. p. 4. de-
clara. 2. Menoch. conf. 139. n. 18.
& ex Cot. Casan. & alijs resoluit
Gracian. foren. c. 954. n. 15. cū
seqq. Fontanel. clau. 7. glo. 3. p. 3.
n. 32. Cū enim statuta, seu leges
super impossibile nequeant dis-
ponere, l. non disponere & l. Lu-

cus,

tius, §. pro infante, ad municipia. & ea quæ cohærent personæ nō transeant ad hæredes concludēter est tenendum necessario esse verba legis intelligenda super casu possibili, videlicet de his quæ ad hæredes transferri possunt, & consequenter de necessitate debet cōstare ante omnia, ut sint bona ad hæredes trāslaticia.

5 Non tamen hāc assertionem inueni liberam à difficultate aliqua, cum contra eam sit illa assertio in iure probata, ut in proprietarium, finito usufructu, nō transeat ipso iure possessio rei, licet dominiū sic, sed ei datur remedium actionis negatoriæ, seu confessorię, quod est adipiscende, nullatenus vero proprietario licere propria autoritate occupare rem, quæ penes usufructuarium erat, usufructus gratia, ut non obscure colliges ex l. uti frui, §. in princip. ibi: *Quamquam enim*, ff. si usufruct. petat. l. 1. §. habeat. ff. usufruct. quæd. cau. glos. in cap. licet Episcopus, verbo, Te vocato, de Præben. in 6. Frāc. Marc. decis. Delfin. 867. par. 1. Caualecan. de usufr. mulier. relict. par. 1. nu. 6. & 247. cum alijs per Portol. allegatis ad Molin. verbo, Possessio, num. 71. So-
6 tomayor de usufruct. cap. 2. nu. 10. cum 2. seqq. Si igitur in proprietariū nō transferit possessio finito usufructu necessario debemus illam considerare penes hæredem, qui defuncti personā repræsentat, & consequēter penes viduam nostram ex eodemet contrario formato, ut ad eā transeant quæ ad hæredes trāsi re possunt: igitur minus verum erit firmare saltem ius possidēdi bonorum mariti in viduam

non transisse, in his quorū usufructus ad maritum pertinebat, licet sit verum quoad tertium beneficium huius nostræ constitutionis in iure faciendi fructus suos, de quibus sub tertio tēpore. Vtexinde nihil vrgeat quod per mortem mariti fiat consolidatio usufructus cum proprietate. Nec obstat si dicas cū Portol. ad Molin. verbo, Possessio, num. 71. & cū Cassan. rubr. 7. §. 1. glos. 1. num. 7. glossam in d. cap. licet Episcopus, fuisse reprobata. Nam si solum niteremur autoritate glos. posset eius assertio admitti, sed iura sunt vrgentiora quæ innuunt in proprietarium non transire possessionem rei ipso iure, finito usufructu, cū illa sit auocanda per negatoriā, & confessoriam.

7 Vnde congruentiori modo satisfieri posse existimarem ex his quæ in alia huius operis parte observabamus in personam usufructuarij, cuius possessionē diximus minus idoneam ad præscribendum, & vſucapiendum, cum nō sit propria, sed proprietarij, cuius nomine semper dici soleat usufructuarium possidere, ut vltra ibi relatos, observat noster practicus Mier. hic nu. 4. ut exinde dictum etiā sit, quod usufructuarius exerceat omnes actiones tacito quodam mandato proprietarij, huiusque dicatur procurator in rem suam. Et cum in mandatis hoc vñum sit
8 indubitabile, quod quoties ad certum finem constituuntur, seu cōceduntur, sublato seu terminato fine, ad quem fuerunt cōcessa mandata, cessent ex tunc mandata, cap. si pauper, de Præbend. in 6. Bart. doctrina in l. mutari, num. 5. de procurator. Menoch.

pres.

9 præf. 3. num. 15. lib. 6. Mantie. de
 varit. & ambig. lib. 7. tit. 22. n. 10.
 In vna mandata similia conces-
 sa & exporiantur cum clausula ge-
 nerali expressa, *Ad omnes causas*
generaliter. &c. fiet restrictio mā-
 dati ad casum illum particularē,
 & ad personam nominatam, vt
 post Cin. Bald. & omnes in l. pro-
 curator ad vnam, C. de probat.
 l. 1. num. 21. de offic. procur.
 Cessa. Surd. conf. 160. numer. 35.
 Rota apud Cardin. Mantie. de-
 cis. 191. num. 4. & apud Coccin.
 decis. 96. & apud Gregor. XV.
 Papam dictum in decisionibus
 10 Ludouic. decis. fin. Dicendū igitur
 videtur, vt cum mandatum
 quodlibet morte mādātis finia-
 tur, & terminatus sit finis ad quē
 vsufructuarius dicebatur pro-
 curator, finita sit vsufructuarij
 facultas, & consolidata ipso iure
 cum proprietate ad metas man-
 dati.

11 Alij vero superiora iura in l.
 vti frui, cum similibus, intelli-
 gere tentarunt in rebus quę sui na-
 tura sunt ad hæredes transmissi-
 biles, prout diximus sub num. 3.
 vt in his verum sit possessionem
 sicut dñiū ad hæredes ipso iure
 transire, in rebus vero quę sua
 natura nō possūt ad hæredes trā-
 sire, è contra: Sub harum rerum
 specie ennumerant, præcarium,
 vsufructum, vsu, & alios simi-
 les, vt de præcario, Tiraq. de mor-
 te, 4. p. declar. 4. Catelian. Cotta
 in memorabil. verbo, Decreto
 Mediolanense, ver. Idem dicēs,
 fol. mihi 199. Rota in vna Me-
 diolanen. bonorum, 28. Marcij
 1594. coram Melino allegata
 per Riccium collecta. 1244. in fi-
 ne, vltra allegata per Gracianū,
 discepta. c. 954. nu. 15.

11 Alij etiam dixerunt illa iura

in obiurgationem deducta in-
 telligi quoad alios quam pro-
 prietarios, vt aduersus turbātes
 iura seruitutis vsus, seu vsufru-
 ctus competat confessoria, vel
 negatoria, nullatenus vero con-
 tra dominos proprietatis, cuius
 nomine dixeramus vsufructua-
 rios in actionibus suis experiri
 in iudicio ratione detentionis
 rei quam habent pro vsufructu
 colligendo, seu (vt aiunt aliqui)
 ratione naturalis possessionis,
 quæ iā perijt vsufructuarij mor-
 te. Bart. l. si arrogator, num. 13.
 de adoptio. Bal. conf. 357. Nec
 videatur periculosa, vel saltem
 12 rara hæc assertio, cum iam aliās
 in iure habeamus, in priuatione
 inducta per lapsum alicuius tē-
 poris, accedente tempore pos-
 sessionem a priuato amitti, & in
 aduersarium transire, vt in exē-
 plo adducto per Bald. in cap. quę
 in ecclesiarij, de constitutio. nu.
 27. quem sequitur Tiraq. ad l. si
 vnquam, verb. Reuertatur, nu.
 340. In personam feudi accep-
 ti, vel concessi ad certum tēpus
 13 quo finito, dominus feudi capit
 possessionem, & alteri infeuda-
 re non prohibetur, & tradere
 possessionem nouo infeudato,
 primo illo inuestito temporali,
 nec vocato, nec audito, l. reo cri-
 minis, de solutio. c. cum M. Fer-
 rariensis de constitutio. Pariter
 etiam in occurrenti casu possu-
 mus firmare, quod ex quo in v-
 sufructuarius ad tempus vitæ
 suæ sit tradita possessio rei vsu-
 fructuandæ, finito tempore pos-
 sessionis: nil mirum, si transeat
 ad eum qui possessionem illam
 tradiderat, & consequenter cū
 transferit in proprietarium, &
 potuerit transire ob lapsum tē-
 poris, nil mirum, si dicamus ad

viduam

viduam nostram nequaquam si-
mitem venire possessionem, cū
nec fuerit iam in bonis mariti,
nec ad huius hāredes posset
transire.

14 Quoties igitur dubitandum
veniet ad peculiarem materiā
nostri argumenti, an possit ad
mulieris possessionem venire,
vel non, illud est pro regula in-
spiciendum, an ad hēredes mari-
ti legitimos, vel testamentarios
res illa venire possit, neene, vt
indubitanter omnis res mariti,
quæ ad hos peruenire, vel trāsi-
re possit, veniat sub mulieris
possessione, cuius virtute inten-
tare poterit nedum, interdicta
recuperandæ spoliatis cōcessa,
hoc est illa interdicta, quibus
subuenitur his, qui semel habi-
tam possessionem; ab alijsq, po-
stea occupatam, iterum conse-
qui, seu recuperare intendunt,
vt est apud Iustin. in §. recupe-
rande, instit. de interdictis, in
15 quibus terminis tātum iurā no-
stra municipalia subuenire vo-
luerunt viduis sub illis recupe-
rande interdictis, iuxta constitu-
tionem final. hoc titulo declara-
tiuā huius nostræ, quæ fuit edi-
ta de anno 1564. incipientem.
declarant, vt sonant verba illius,
ibi: Puga intentar los remeis de
spoli com si realment, &c. Ex qui-
bus non obscure colliges voluis-
se constitutionem concedere vi-
16 duis interdicta recuperande tā-
tum, cum solum de spoliata vi-
dua fecerit dispositionem. Spo-
liare enim nil aliud est quā exi-
stēre in possessione ab ea reiice-
re, vt ex Vlpiano, Cicerone, &
alijs obseruat Menoch. de recu-
peran. in anteludijs, num. 7. cum
3. seqq. vbi varias significatio-
nes ad verbum, Spolium cōmu-

latas habes. Non igitur tantum
in vsum huius interdicti recupe-
rande habebis viduam, ex quo
constitutio nulla alia concesserit
interdicta, sed etiam reputa-
bis illam veram possessoram ad
17 vsum cuiuscumque alterius pos-
sessorij remedij retinende, vt
possidetis, seu ne vis fiat ei, qd di-
ximus in Aragonia dici de tolli
forcia. Et in stylo Rotæ manu-
tentio, vt colliges ex Gracian.
disceptatio. forens. cap. 921. nu.
1. Maceraten. lib. 2. var. resolut.
fin. casu 44. ver. & dum, Police-
18 na Paz de tenur. cap. 1. num. 72.
Non enim ex quo per constitu-
tionem solum fuit præcautū vi-
duis de interdicto recuperande
impedietur, si timetur, vel inten-
tatur turbari in sua possessione
impetrare interdictū retinende
seu manutentionē a iudice, cui
nullatenus licebit suum officiū
denegare, imo tenebitur impar-
tire, ac si suā autoritate & facto
possessionem consecuta fuisset,
ad l. 3. ff. ne vis fiat ei. Frustra
enim lex nostra possessionem in
mulierem trāsferre diceremus,
19 si aduersus turbatores, & impe-
ditores possessionis vsum, sua
denegaret remedia, docēte sic
Aristotele libro 6. Politic. cap.
8. Et signanter hoc singulare, &
insignius remedium retinende,
licet enim constitutio finalis so-
lum de interdicto recuperande
20 præuenerit ad vtilitatem mulie-
ris, non tamen exinde præsu-
mendum est voluisse illam ex-
cludere ab alijs remedijs: nam
vt animaduertimus in vltimo
euidentiali, & passim reperimus,
nunquam per inductionē
alicuius beneficij, in fauorem
certę personę iam in iure priui-
legiatæ, dicimus cessare alia be-
neficia

21

neficia sibi de iure competētia, & cum de iure habentibus veram possessionem (etiam civilem tantum) non possint denegari omnia remedia possessoria, & apertim retinende, ex glos. verbo, Possidet, in l. 1. §. final. ff. uti possidetis, & ibi Bartolus numero 2. Baldus l. 1. numer. 8. C. eodem, ubi Salicetus, & Rebuffus ad leges Regias, tomo 3. tit. de mater. possessio. articul. 2. glos. 3. observat Menochius de retinend. remed. 3. numero. 12. & est text. expressus l. 1. §. sicut interdicti, ff. uti possidet. & pluries firmaverat Rota, ut per Gregorium XV. dictum, Alexand. Ludouisi. decisio. 275. numero 2. ubi consimiles recensentur decisiones, & Coccin. decisio. 239. numer. 3. ubi duæ alię allegantur, & iterum sub decisione 417. numer. 4. Farinac. in recentissimis decisio. 649. numer. 10. ubi allegatur alia Putei 419. dicendum erit, quod quamvis constitutio finalis solum remedium recuperande concesserit, non erit denegatum interdictum retinende, cum eo ipso quod lex nostra transferre voluerit in viduam possessionem, præsumendum est voluisse translationem facere cum suis qualitatibus, ex regula l. cui iurisdictio, cum concordantibus de iurisdictio. omnium iudic. & ab hac observatione nullum reperij discordantem, ut videbis ex testibus adductis per Menochium ubi supra, post communes in l. ea lege, C. de conditio. ob causam, ubi Baldus, & Salicetus, Alexand. l. cum hæredes, de acquirend. posses. Suarez tit. de las herencias, numer. 15. & numer. 17. versiculo, Subdit Baldus, Azaved. l. 8. ritu-

22

23

lo 7 libro 5. numer. 6. & observamus in alia parte habentibus possessionem vigore statuti competere interdicta omnia, & retinēde & recuperande.

In rebus igitur quę non coherent personę, sed quę sua natura ad hæredes mariti transire possunt, mulier poterit experiri virtute huius possessionis per omnia interdicta & recuperande, & retinēde in illis vero quę coherent tantum personę, ut in usufructu, & in emphiteusi finito in mariti persona, neq. dari possessionē, & consequenter, nec exercitium interdictorū; ex quo enim hæc nostra constitutio recipit à iure interpretationem, quo attento, ea quę coherent personę non veniunt sub statuto transfere possessionem, Rota in recentissimis decisione 263. n. 2. in fin. p. 1. ubi alię 3. decisiones recensentur.

24

Ex his inferre poteris possessionem rerum alienatarum mariti constante matrimonio, etiā si fuissent sub expressa, vel tanta hipoteca mulieris, nullatenus ad huius possessionem venire, licet (ut dixi) acquisita fuerit mulieri hipoteca, quam non perdi per alienationem iura induxerunt, in l. assiduis, C. qui potior. ibi: *sed quocunque modo, vel dissipata, vel consumpta sint.* Et licet etiam vigore huius hypothecę potuerit mulier nancisci possessionem rerum hypothecatarum, ut ex Grammatico, Fabiano, Quesada, & alijs, observauimus sub ratione decidēdi in principio huius temporis, & illis addendo Gracianū disceptation. forens. cap. 954. per totum, ubi late Franciscus noster Molinus de rit. nuptiar.

25 libr. 3. quæst. 39. num. 40. ex quo enim possessio consimilium nō fuerit penes maritum tempore sui obitus, quo constitutio nostra trāsfert illam in mulierem, sequitur necessario firmādum, ad mulierem non pertinere similem possessionem ex regula, ut nemo plus iuris in alium trāsfere possit, quod fuit penes eum ex cuius persona transferatur, & cum ex persona mariti æstimandum sit quid in mulierem transire possit, non est abs re firmare similiū possessionē, in mulierem nullam transire, cum & nulla fuerit iam penes maritum tempore obitus.

26 At vero si forsā maritus fuisset spoliatus aliqua possessione ad cuius recuperationem potuisset experiri interdicto recuperande, seu suo casu adipiscende non erit dubitandum, hanc facultatem ad viduam transire etiā si nō preparata actione, maritus obierit, sed sufficiet vxori posse maritum agere similibus interdictis, & remedijs possessorijs, quod non obscure colliges ex generalitate verborum nostri text. ibi: *sia vista posschir los bens de son marit.* Notū enim fecimus sapius, in iure sub appellatione bonorum venire ultra mobilia, & solo cohærentia, iura, & actiones, ad l. rei appellat. 201. de verbor. significatio. l. 1. in fin. de rebus credit. vbi Decius, Pinelus late 3. part. sub rubr. de bonis mater. Et licet iura & actiones eum sint incorporalia non cadant sub possessione, ea dicimus quasi possideri, ad l. 3. de acquirend. posses. & licet nec mobilium, nec immobilium nomine cōtineri possint, sed tertiam faciāt speciem

l. a diuo Pio, 20. §. invenditione, vbi Ias. hoc not. de re iudic. & in l. stipulatio hoc modo concepta, num. 22. de verbor. obligat. Oldrald. consil. 219. per totum, Bart. ad l. potest, de autor. tuto. Capel. Tolosa. decis. 315. Couar. var. lib. 2. cap. 2. num. 3. Cott. in memorabil. verbo, Nomina debitorum, Peregrin. de fideicom. artic. 5. num. 43. Ambros. decis. 11. num. 2. Et nos ad constitut. *les impubers*, glos. 2. numero. 2. vbi alia iura, & diuersam exhortationem tradimus, & iterum glos. 3. num. 9. Tamen sub appellatione *bonorum* contineri iura & actiones nullus dubitauit ex interpretibus.

30 Imo plus patere sub appellatione *bonorum*, simpliciter sumpta, quam sub mobilium, & immobilium adiectione (& in hoc videbis abherrasse notarios quotidie, cogitant enim in vniuersalibus donationibus concipiendis, seu stipulandis, plus comprehendere sub diuisione mobiliū, & immobilium, quam sub nomine *bonorū* tantū.) Solū igitur mulier in rebus à marito alienatis cōsequetur hoc possessoriū interdictū recuperande, contra dolosos, & violentos possessores bonorum mariti, seu actionem intentandi. Saluianum interdictum (quod est mere possessoriū adipiscende, iuxta Bartoli doctrinā, l. 1. n. 4. de Saluiano interdict. Rota apud Farinac. in recentio. p. 2. decis. 150.) nullatenus vero possessionem rerū alienatarum. Et ratio est euidens, quia statuta de continuanda possessione non possunt verificari in his rebus, quæ ante delatam possessionem ab alio reperiuntur occupata, Anto. Gabr. de ac-

quir.

quir. posset. conclu. fin. num. 18. Tiraq. in tract. de mort. 5. p. declar. 3. n. 1. Rota in vna Romana de Lucatellis. 30. Octobris 1609. & in alia Romana Vinee. 13. Marcij 1608. vt per Farinac. decisio. 263. p. 2. eadem Rota apud Coccin. decis. 488. Cū possessio bonorum alienatorum fuerit iam ab alio occupata, ab illo videlicet in cuius fauorem dicuntur alienata, certū fiet in simili possessione non posse verificari dispositionem textus, & constitutionis nostræ.

31 Sed tamen licet mulier similem possessionem non cōsequatur, consequetur tamen in subsidium, si maritus non fuerit soluendo, ius reuocandi alienationes in præiudicium suæ dotis & sponsalicij factas, tunc & in quo casu contra similes possessores non prohibebitur mulier agere Saluiano interdicto, (quod diximus mere possessorium adipiscende ex Bar. & Rota sub nu. 30.) & interrando hipotecariam contra illos possessores, ad quos cum sua causa, vicio, & obligatione, seu nexu hipotecæ trāierit, c. ex litteris, de pignor. l. 1. de distraet. pign. Bar. l. pupillus, n. 2. & ibi Angel. n. 1. ff. quæ in fraud. credito. A quibus poterit vidua possessionem auocare, l. si cum venditor, 66. de euictio. l. fin. §. & si prefatam, ver. sint vero hæredes. C. de iur. delibera. quas & Purpurat. in l. ex conuentione, num. 62. citat Barbof. l. 1. 6. par. solut. matrim. n. 18. Experietur igitur mulier hipotecaria: seu Saluiano, etiam si solam tacitā habuerit hipotecam, cum dari soleat habenti tacitam, Ant. Gabriel con. 44. n. 1. & 2. Menoch. de adipiscen. rem. 3. nu. 55. Rota

34 apud Seraphin. decis. 1290. vbi allegat aliam coram Clemente VIII. 17. Madij 1581. Quo in casu, vt optinere possit in Saluiano, debet mulier extrema pro obtinendo Saluiano probare; quæ sunt, possessio bonorū mariti tempore matrimonij contracti, possessio rei conuenti, in re alienata, & creditū mulieris, iuxta traditionem Aretini in §. ite Seruiana, instit. de actio. quem sæpius canonizauit Rota, vt apud Seraphin. decis. 605. & in recentif. decis. 294. nu. 3. p. 1. & decis. 324. num. 3. p. 2. vbi alię concordantes cūmulantur decisiones.

35 Ex quibus valde dubia reddi potest illa obseruatio tradita p. nostrum Fontanel. sub clausu. 7. glos. 2. p. 3. n. 33. qua multorum & (quod magis est, vel saltē animaduersione particulari dignū) sacri nostri Regij Consilij auctoritate asseritur, intentando mulier hipotecam suam tacitam, contra tertios possessores, redigendam fore, & esse ad terminos authenticæ, hoc si debitor, C. de pignoribus, hoc est, quod prius compellatur discutere maritum. Nam si verum est, (prout verissimum, & nulla tergiversatione suppositum, probatum fuit) quod mulier experietur Saluiano, fiet certum non esse opus discutere maritum, cum & Saluianum absque necessitate discussionis intentari soleat ad communem pragmaticorum obseruantiam, Menochius de acquirenda possessione, remedio 3. num. 179. Alexander consilio 5. viso volumine 5. Roland. consil. 9. cum alijs allegatis per Gracia. qui testatur de communi practica in

disceptatio, c. 38. n. 1. & 2. ubi de obseruantia Rotæ, & idem de obseruatione Prouinciæ Marchiæ sub decis. 15. n. 10. & decis. 25. nu. 1. & decis. 77. nu. 18. Rota apud Seraphin. decis. 383. n. 9. & 327. nu. 1. His vrgentibus multum me conduceret Petr. noster Fontanel. si in præsentī casu ab instituto suo desisteret trahēdo rationes & motiua obseruationum Regiæ Audientiæ ab eo re collectarum, & non ita in acerbum, vt fieret locus electioni inter tri-
bunales tātæ autoritatis, & æstimationis, quales & ad Rotā, & ad nostrū Regium Cōsiliū tribue-
re possumus: vnde si meū esse eligere ob naturam Saluiani magis venirē ad sequēdas Rota-
les decisiones.

36

Hoc autem de facultate mulieri cōcedenda veniēdi per Saluianū cōtra tertios possessores, ita intelligo si mulier in distractione rerū mariti, in quibus sibi cōpetebat hipoteca, nō cōsen-
serit, ea autē cōsentiente exclu-
detur prorsus à Saluiano, ad l. iu-
bemus, 20. C. ad Velleia. l. etiam,
11. C. eod. Rom. con. 140. Neguf.
de pignor. 4. mēbr. 2. p. n. 84. Af-
flic. decis. 311. Vincē. de Frāch.
decis. 81. Barbof. l. 1. 5. p. solu. ma-
trim. n. 59. ver. vltērius & princi-
paliter, & iterū in l. si cōstante,
n. 38. solu. matri. Francif. Molin.
de rit. nup. lib. 3. q. 52. nu. 12. &
20. Hoc etiā inter cōsensum &
cōsensum discrimine habito, q̄
consensus præstitus alienationi
per maritū factæ ad terminos l.
etiā 11. C. ad Velleian. producit
effectū liberatoriū ad hipotecā
mulieri cōpetentem in omnib⁹
bonis mariti, taliter vt ex tunc
bona remaneāt libera ab omni

37

nexu obligationis, & remissā cē-
featur hipoteca. At vero si con-
sensus præstetur, secundū termi-
nos iubemus, C. ad Velleia. tan-
tum res liberabitur ab hipoteca
quoad illū creditorē, remanēte
hipoteca ad alia bona mariti, sic
hanc differētiā inter hos cōsen-
sus reperies notatā per Castrēf.
Salice. Negufa. de pignor. 3. par.
mēb. 6. p. 1. n. 14. & alios per Bar-
bos. allegatos, l. 1. p. 5. n. 67. solut.
trimonio.

38

Iste tamē cōsensus tūc demū
erit mulieri præiudicialis ad suā
hipotecā, si per eum non cōrige-
rit lēdi in maiore parte dotis,
vel penitus indotatam manere,
quo casu nec cōsensus ad alienā-
dum producet effectū renūcia-
tionis, nec renuntiatio ipsa ex-
pressa operare poterit exclusio
nem mulieris, in actione de do-
te per Saluianū intentanda: etiā
si sacramento proponas roborā-
tam & autorizatā, cū induci vi-
deatur pactum de non petenda
dotē in iure reprobatur, l. vna,
§. & cū lex, C. de rei vxor. actio.
& licet aliquando fuerit dubita-
tū de subsistentia similis conuē-
tionis seu renūciationis iurati, iā
hodiernus Tribunaliū cursus op-
tinuit posse mulierē cōtra simi-
lē renunciationem, seu præstitū,
& iuratum consensum venire.
Ex antiquioribus in hanc ve-
nisse sententiam reperies, Bar.
in d. l. iubemus, num. 4. Afflic.
decis. 313. num. 3. Boer. decis.
23. num. 9. Gom. l. 50. Tau. num.
10. celebris Anto. Thesau. decis.
223. ad quam pragmatici recen-
tiores omnes recurrunt, quam
fuisse de obseruantia nostri Se-
natus, firmat Cancer. lib. 3. var.
c. 15. nu. 99. & post eum Fonta-
nel. de pact. nupt. clau. 4. glos. 23.

nu. 21. Petr. Barbof. 6 p.l. i. n. 68. melius largius, & recentius, Ce uall. contra cōmunes, q. 900. 4. p. & de canonizatione Rotæ hu ius sententię per duas decisio nes testatur diligentissimus, & eruditus Oliuer. Beltrami. in an notatione ad decisionem Gre gor. XV. 321. sub n. 12. & apud Seraphin. decis. 1187. nu. 20.

40 Ratio enim illa ne mulier re maneat indotata, est magnę cōsi derationis, sūmmerationabilitatis, & notāter equa Rota apud Sera phi. decis. 922. n. 8. & ita annullā-
41 dus quilibet cōtractus per mu lierē in fauorē mariti celebrat⁹, fide lēione dotis cōstitērit, quę lēio est per mulierē iustifican-
42 da, ad l. si circumscrip. 6. C. solut. matrimo. glo. in l. iure succursū, de iur. dot. notatur. in l. 2. C. de rescind. vendi. & dixit Rot. apud Ludouif. decis. 321. nu. 9. licet in casu fideiussione factæ per mu lierem in fauorem mariti, ipso facto pręsumatur lēio, cū hęc ex sola fideiussione pręsumatur l. 1. C. de filio famil. minor. l. ait p̄tor, §. 1. de minor. Sforc. Oddo de restitut. p. 1 q. 36. arti. 2. & 3. nu. 30. post Alexand. in l. nam & postea, §. si minor, nu. 10. in fin. ff. de iur. iuran. Et a prime,
43 quando in fauorē mariti firma ta reperitur, l. 1. ad Velleianum athen. si qua mulier, C. eodē. Heringer. de fideiussor. cap. 7. numero 389. cum Mauri. sub eod. tractat. sectio. 7. cap. 3. cum alijs adductis per Gracianum, disceptatio. forens. cap. 952. num. 19.

44 Sed dubitatum vidi an hui us modi obligationes per vxores factas ad necessariam causam mariti, quam dico necessariam quōties pietatis, & compassio-

nis ratio illam suaderet pro li berando marito à carceribus, seu à captiuitate plagicij, prout mihi consulere occurrit & re sponsum facere. Cum enim qui dam honestæ familiæ fuisset à Grassatoribus captus, & in pla giaciatum ductus, vt liberaret maritum, vendit centum 500. libr. voluit mulier mortuo viro agere ad rescissionem contractus ex supra dictis regulis, dixi illis non fieri locum, quia causa hęc alienationis dicebatur iusta, æ-
45 quas sancta, & honesta, & mu lieri nunquam subueniri soleat quando ob pietatem & causam iustam fit illius intercessio, Ro man. in athen. similiter. C. ad l. Falcid. Calcan. con. 13. ver. pri mo quia Tiraq. privileg. piæ caus. 113. Cumman. in l. quāuis, C. solut. matrim. & cum sit causa cōmunis, & dedecus vxoris pro pter vnitatē carnis, quod mari tus in carceribus detineatur, seu aliās in captiuitate cū peri culo vitæ, seu salutis, Baldus consil. 478. libr. 5. Cummanus in l. quamuis soluto matrimo nio, Surdus consil. 567. num. 14. libro 3. Argumentum etiam nō inefficax desumi potest ex fi lio familias, qui se obligauit pro patre suo ad liberationem car ceris, vt nullatenus aduersus istam obligationem restituatur
46 Albericus l. 1. vbi Aretinus 2. notabili, & ibi etiam Salice tus, Cinus, & Castren. C. de filio familias minore, Rota a pud Alexandrum Ludouifium, decisione 120. numero 7. & ita pro validitate consimilis obligationis factæ per mulie rem pro liberando marito suo à carceribus, ob illius piera tem, multa notari digna

47 tradit Stephan. Gracia. discepta. foren. c. 952. vbi sub nu. 18. conclusum ita fuisse in Rota asserit in vna Saluiani interdicti 28. In nij 1615. corā Mançanedo, quæ fuit decisio formata super illa disceptatione, quæ iterum causa repropoſita, & super eisdem in Rota disputata (quod pro sua benignitate nō dedignatur Rota quotie facere) fuit conclusio illa confirmata coram eodem, ponēte 20. Madij 1616. testante idem Gracian. sub d. cap. 952. n. 24. Vidi contrarium obseruatū per Petr. nostrum Fontanel. sub claus. 7. glos. 2. p. 7. à n. 36. ductū autoritate Gracia. discep. c. 108. & decisione Rotæ ex recollectis per Farinac. primo loco 851. in quarū contrapositionem videas eundem Gracia. & eandem Rotam in locis supra allegatis, vt in conflictu opinionū tuum sit eligere, quamuis conciliatio facile desumi possit ex allegatis per eundem Gracia. allegatum per Fontanel. nu. 8. & ex allegatis sub d. decisione, vt nēpē quādo ex obligatione mulieris remaneret penitus indotata, tunc ex ratione publicæ vtilitatis, posset sustineri opinio, quamuis mihi videatur iniqua, vel saltē dura, cum nunquam publica vtilitas pietatē impedire intendat, qualis est liberare propriam carnem à periculo vitæ, quo casu lex non obligat, nec statutum ligat, Bald. cons. 213. lib. 2. Tiraq. de legib. connub. glo. 8. nu. 285. Lāberteng. de nullita. contract. glo. 10. n. 25. diminuat tantū mediā dotis partē, iuxta ea quæ Ceuall. animaduertat cōm. cont. cōm. q. 727. n. 30. Gracia. allegato c. 108 n. 13. vt in his terminis intelligatur, seu restringatur e-

48

49

iufdē Gracia. traditio, d. c. 952. & Rotæ obseruatio ne dicamus & Gracian. & Rotam sibi ipsi contrariari.

50 Sed probabiliter indubitationē venit quotidie in hac materia, an sicut obligatio ista mulieris, seu fideiussio rescinditur, seu annullatur, quādo absorbit totam dotē, vel maiore partē illius, porrigatur etiam ad fideiussoriam obligationē datā in casu quo cōsensus præstitus per mulierē retractari cōtigerit, prout vidi, nō semel adhibitā fideiussionē, ad casum quo mulier cōtra suā firmā, seu cōsensum veniret, retractādo suā obligationē. Dixi probabiliter dubitari, cū in iure habeamus cautū, q̄ quoties alienatio principalis est nulla, neq; accessoria subsistentiā habere possit, l. nō dubitū, 8. C. de ll. regu. cū principalis de regu. iur. Bal. con. 275. Cōstant. Harmenop. in epitom. iuris ciuil. lib. 1. tit. 12. post princip. ver. Fideiussor, Gracia. decis. Marchiæ 182. nu. 12. Et in subiecta materia fideiussoria quoties lex resistit obligationi, fideiussor nō obligatur, l. cū lex, vbi Bar. in fi. de fideiuss. Et vbi principalis nō obligatur, nec fideiussor potest obligari, ad l. si seru⁹, 9. in prin. ff. si quis cautio. Castrē. l. 1. §. si quis ita, n. 6. ver. Itē nota, de verb. oblig. nec fideiussor vnquā in plus quā principalis obligari potuit, ad l. Grēcē, §. illud, d. fideiuss. cū l. sicut, 66. eod. Marfil. in rub. de fideiuss. n. 291. Surd. de cis. 118. n. 9. & con. 20. n. 10 lib. 1. Gracia. discept. for. c. 966. n. 1. vbi etiā sub n. 2. omnes exceptiones seu defensiones principali cōpetentes, & fideiussoribus cōpetere, etiā inuitis principalibus, allegat Bal. in l. cū mandatori, C. de

51

52

53

54

non

non num. pecu. & in l. cōstitutio-
nibus, C. de vsur. Bech. con. 45. n.
46. Surd. con. 27. i. n. 23. & allega-
to con. 20. n. 1. Et demum regu-
lā dicimus generalē obligatio-
nē fideiussoriā dici nullam data
nullitate in principali obligatio-
ne quā regulā illustratā tradunt
Maur. de fideiuss. sect. 1. c. 5. Iato
sermone plurib⁹ exēplis amplia-
tiuis, & limitatiuis adductis, Ma-
risc. var. reso. li. 2. c. 65. n. 1. cū seq.

57 Hinc factū esse credūt vt resti-
tutio in intergrū aduersus cōtra-
ctū minoribus cōcessa, & ab ipsis
impetrata, & obtēta, pro fit etiā
minoris fideiussori in contractu
adhibito, las. in l. si nō fortem, in
prin. n. 2. ver. 4. nota. de cōdic. in
deb. Roma. con. 437. n. 4. Anchā.
cō. 330. col. 5. in prin. ver. sed his
nō obstātib⁹, Soci. cō. 723. col. 1.
lib. 2. cū alijs per Gracia. allega-
tis sub c. 122. in suis discep. forē.
& vltra ibi allegatos, late Cald.
Perei. in l. si curatorē habēs, ver-
bo, minoribus, à nu. 46. cū seqq.
mellius omnibus magistraliter
oēs supperās difficultates, Ant.
Fab. coniec. li. 8, c. 3. Vt sic ex his
58 omnibus cōcludatur, qđ si mulie-
ri, seu viduæ permittatur ius ve-
niēdi cōtra renūciationē, & con-
tra cōsensū pręstitū alienationi
rerū suarū hipotecę, permittatur
itidē & suo fideiussori dato pro
roborando actu, seu pro tuitiori
obligationi, ne plus principali,
quā fideiussori tribuatur contra
supra dictā.

59 Sed tamen ipse his nō vrgen-
tibus in contrariā cogor venire
sententiā, & ad illā firmandā, vt
si pro parte mulieris, seu mariti
adhibeatur fideiussor in roborā-
tionē cōtractus, quod licet mu-
lier possit iuuari lēione suarū do-
tis, nullatenus tamē fideiussori

liceat, vt eadē exceptione, nec
hec prodesse possit fideiussori.
Nā licet verū sit, quod quoties
lex resistit actui, seu contractui
sub pœna annulationis illius,
tunc vera sit regula supra dictā,
vt annullato contractu, annulle-
tur obligatio fideiussoria, hec
quæ sit nulla data nullitate in
principali obligatione quando
contractus prohibetur simplici-
ter. At vero quādo actus, seu cō-
tractus prohibetur respectiue
ob aliquā causam, seu respectū
particularē certæ personę, quæ
nō potest cōsiderari in fideiussō-
re, tūc licet principalis à cōtra-
ctu discedere possit, nullaten⁹ fi-
deiussor, ad l. & si is 9. §. pignora,
C. de prædi. & ali. reb. min. Alcia.
de præf. reg. 2. q. 5. n. 2. in fi. Simō
cel. de decr. min. li. 2. tit. 5. n. 29.
vbi de cōmuni post Bart. in l. si
ita stipulat⁹, oppos. 12. de verb.
obli. Paris. con. 16. n. 112. li. 2. Ma-
risc. d. c. 65. n. 9. Maur. d. c. 5. nu.
25. Graci. discep. forē. 122. n. 15.
& canonizauit nō semel Rot. vt
apud Seraphi. decis. 1324. apud
Farin. inter decis. impressas post
2. to. cōcil. decis. 118. n. 4. & apud
Alex. Ludou. decis. 321. & idē in
Prouincia Marchię decis. 182. ex
Gracia. & in isto casu limitandā
esse regulā supradictā, qđ data nul-
litate cōtractus, corruat, & obli-
gatio fideiussoria, Marisc. & Mau-
rus supradict. in locis, quādo nē
pē militat fauor particularis in
principali, put in casu nrō cū mi-
liter fauor publicus, ne mulier
remaneat indotata, qđ cessat in fi-
deiussore: vt sic quādo cōtractus
est nullus à principio, & resistit
lex celebrationi cōtract⁹, tūc fi-
deiussoria obligatio nō possit va-
lere, qđ non militat in muliere,
cuius renūciationē à principio

dicimus valere ad dicta iura, in l. iubemus, & in l. etiā, C. ad Velleianū, sed postea ob fauorem mulieris, & dotis rescinditur per lesionem in dotē contingentem.

60

Illud vero, quod diximus fideiussorē minoris frui debere beneficio restitutionis principalis non caret difficultate quā optatā declarare, & perstringere sub breuibus, sed quia non fuit possibile abiq; eo quod diffuse procederetur, ideo duxi relinquendum ad cōmentaria constitutionis *asforagitar fraus*, quæ scito ad lucem prodire curabo, interim autem Consule Anton.

61

Fabr lib. 8. coniectura. c. 3. vbi constituit differentia, & constitutam legitimatā reliquit, inter fideiussorē minoris datum tanquā maior, prout quilibet alius pro securitate contractus: & inter fideiussorem datum tanquā minor, quia suspicatur de contractu ratione minoris ætatis, & propter incertū ætatis & restitutionis. Vt scilicet, priori casu, quando datus est fideiussor, ut quilibet alius, pro fit fideiussori exceptio restitutionis minoris, & in his terminis intelligit l. minor § 1. de procura. & l. 3. §. sed utrū, ver. sed an hoc auxiliū, de minor. In secūdo vero casu quādo minoris obligationi fideiussor accesserit, tanquā suspecte. Propter ætatem minorem, & restitutionem verius sit minoris restitutionem fideiussori non prodesse, quia videtur inter contrahentes hoc actum, & conuentum, ut in isto casu sit obligatio fideiussoris: & in his terminis accipi oportet titulus de fideiussor. minor. hoc est de fideiussoribus minorum, tanquā

minorum, ex d. l. in causā, l. 3. l. 3. §. sed utrū, de minor. & elegantius ex l. Stichum 95. §. quod vulgo, de solutio. vbi ait fideiussorē qui simpliciter, non contemplatione iuris prætorij intercesserat, si debitori minori annis 25. hæres extiterit saluum habere beneficium restitutionis.

62

Nec poterit mulier quid specialitatis prætere in supra dicto casu, quando supponimus eam læsam in maiore parte dotis, ut tunc possit contra contractum venire, regulariter enim omnes læsiones enormes per renunciationes contingentes retractari valent per renuntiantes Bart. l. si duo, §. societatem, n. 24. ff. pro socio alia, Couarr. in cap. quamuis pactum, §. 4. n. 3. & fere per totū, vbi materia enormissimæ læsionis pertractatur, & post eum noster Molin. lib. 3. de ritu nuptiar. q. 96. per totam.

63

Sed vnū nobis asperū, durū, & nimis rigurosum fuit visū firmare in hac materia, ut ad æstimandā istā læsionē respectu maioris partis dotis, sit attendendū ad tempus soluti matrimonij, & nō ad tēpus renūciationis, quo forsā attēto, marito suppleret bona, quibus suæ dotis posset subueniri, licet postea cōtigerit diminutio, prout considerandum esse tēpus soluti matrimonij firmauerat cū obseruatia Regij Cōsiliij, Cácer. lib. 3. var. c. 15. n. 102. Afflic. decis. 313. Rol. con. 70. n. 2. Thesa. decis. 223. n. 11. de Franchis decis. 474. p. 3. cū alijs per Palac. Rub. adductis in rubr. de dona. §. 17. n. 21 Didac. de pæe, q. 7. citū. n. 38. omnes vno ore firmantes, in cōsideranda læsione mulieris, in ordine ad retractandam renunciationem tacitam, seu

expres.